د پوهنې وزارت
د تعلیمي نصاب د پراختیا، د ښوونکو د روزنې او د ساینس د مرکز معینیت
د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف لوی ریاست

اسلامي ښوونه او روزنه

یوولسم ټولګی

اسلامي ښوونه او روزنه - یوولسم ټولګی

د چاپ کال: ۱۳۹۰ هـ. ش

Ketabton.com

اخیستنه او
ي.

د پوهنې وزارت

د تعليمي نصاب د پراختيا، د ښوونکو
د روزنې او د ساينس د مرکز معينيت
د تعليمي نصاب د پراختيا او درسي
کتابونو د تاليف لوی رياست

اسلامي ښوونه او روزنه

يوولسم ټولګی

د چاپ کال: ۱۳۹۰ هـ. ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

لیکوالان

- استاد محمد آصف کوچی
- استاد سید فاضل شاه
- استاد حبیب الله فوزی

علمي ایډیټ

- دکتور شیر علی ظریفی

د ژبې ایډیټ

- مولف محمد سهراب دیدار

دیني، سیاسي او کلتوري کمیټه

- ډاکټر عطاء الله واحدیار د پوهنې وزارت ستر سلاکار او د نشراتو رئیس.
- مولوی قیام الدین کشاف
- استاد محمد آصف کوچی

د څارنې کمیټه

- دکتور اسدالله محقق د تعلیمي نصاب د پراختیا، د ښوونکو د روزنې او د ساینس مرکز معین
- دکتور شیر علي ظریفي د تعلیمي نصاب د پراختیا د پروژې مسؤول
- د سرمؤلف مرستیال عبدالظاهر گلستاني د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تالیف لوی رئیس

طرح او ډیزاین

عنایت الله غفاري

بسم الله الرحمن الرحیم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملي سرود

دا وطن افغانستان دی — دا عزت د هر افغان دی
کور د سولې کور د تورې — هر بچی يې قهرمان دی
دا وطن د ټولو کور دی — د بلوڅو د ازبکو
د پښتون او هزاره وو — د ترکمنو د تاجکو
ورسره عرب، ګوجر دي — پاميريان، نورستانيان
براهوي دي، قزلباش دي — هم ايماق، هم پشه يان
دا هيواد به تل ځليږي — لکه لمر پر شنه آسمان
په سينه کې د آسيا به — لکه زړه وي جاويدان
نوم د حق مودی رهبر — وايو الله اکبر وايو الله اکبر

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحيم

د پوهنې د وزير پيغام

گرانو ښوونکو او زده کوونکو،

ښوونه او روزنه د هر هېواد د پراختيا او پرمختگ بنسټ جوړوي. تعليمي نصاب د ښوونې او روزنې مهم توکی دی چې د معاصر علمي پرمختگ او ټولنې د اړتياوو له مخې رامنځته کيږي. څرگنده ده چې علمي پرمختگ او ټولنيزې اړتياوې تل د بدلون په حال کې وي. له دې امله لازمه ده چې تعليمي نصاب هم علمي او رغنده انکشاف ومومي. البته نه ښايي چې تعليمي نصاب د سياسي بدلونونو او د اشخاصو د نظريو او هيلو تابع شي.

دا کتاب چې نن ستاسو په لاس کې دی، پر همدې ارزښتونو چمتو او ترتيب شوی دی. علمي گټورې موضوعگانې پکې زياتې شوې دي. د زده کړې په بهير کې د زده کوونکو فعال ساتل د تدريسي پلان برخه گرځېدلې ده.

هيله من يم دا کتاب له لارښوونو او تعليمي پلان سره سم د فعالې زده کړې د ميتودونو د کارولو له لارې تدريس شي او د زده کوونکو مېندې او پلرونه هم د خپلو لوڼو او زامنو په باکيفيته ښوونه او روزنه کې پرله پسې گډه مرسته وکړي چې د پوهنې د نظام هيلې ترسره شي او زده کوونکو او هېواد ته ښې برياوې ور په برخه کړي.

پر دې ټکي پوره باور لرم چې زموږ گران ښوونکي د تعليمي نصاب په رغنده پلي کولو کې خپل مسؤوليت په ريښتوني توگه سرته رسوي.

د پوهنې وزارت تل زيار کاږي چې د پوهنې تعليمي نصاب د اسلام د سپېڅلي دين له بنسټونو، د وطن دوستی د پاك حس په ساتلو او علمي معيارونو سره سم د ټولنې د څرگندو اړتياوو له مخې پراختيا ومومي.

په دې ډگر کې د هېواد له ټولو علمي شخصيتونو، د ښوونې او روزنې له پوهانو او د زده کوونکو له مېندو او پلرونو څخه هيله لرم چې د خپلو نظريو او رغنده وړانديزونو له لارې زموږ له مؤلفانو سره د درسي کتابونو په لا ښه تأليف کې مرسته وکړي.

له ټولو هغو پوهانو څخه چې د دې کتاب په چمتو کولو او ترتيب کې يې مرسته کړې، له ملي او نړيوالو درنو مؤسسو، او نورو ملگرو هېوادونو څخه چې د نوي تعليمي نصاب په چمتو کولو او تدوين او د درسي کتابونو په چاپ او وېش کې يې مرسته کړې ده، مننه او درناوی کوم.

ومن الله التوفيق

فاروق وردگ

د افغانستان د اسلامي جمهوريت د پوهنې وزير

(c) ketabton.com: The Digital Library

د موضوعاتو فهرست

لومړی لوست – آسماني کتابونه ۱
دویم لوست – وحي ۵
دریم لوست – پر انبیاوو او رسولانو ایمان ۸
څلورم لوست – د انبیاوو او رسولانو علیهم السلام صفتونه ۱۳
پنځم لوست – اولو العزمه پیغمبران ۱۸
شپږم لوست – معجزه او سحر ۲۱
اووم لوست – کرامت او استدراج ۲۵
اتم لوست – قضاء او قدر ۲۷
نهم لوست – د برزخ حالات ۳۱
لسم لوست – بعث او حشر ۳۶
یوولسم لوست – د پیغمبرﷺ شفاعت ۳۹

د حدیثو برخه ۴۳

دولسم لوست – غیبت لویه ګناه ده ۴۴
دیارلسم لوست – مسلمان د مسلمان هنداره ده ۴۸
څوارلسم لوست – د مشورې اهمیت ۵۱
پنځلسم لوست – د بېوزلو سره مرسته ۵۴
شپاړسم لوست – د لوږو پالنه او روزنه ۵۷
اوولسم لوست – د حلالې روزۍ ګټل ۶۱
اته لسم لوست – په دین کې آسانتیا ۶۴
نو لسم لوست – لعنت(ښېرا) ویل ۶۸
شلم لوست – په چارو کې منځنی حالت غوره کول ۷۱
یوویشتم لوست – په ځوانۍ کې د الله جل جلاله بنده ګي ۷۴
دوه ویشتم لوست – په لار کې د کښیناستلو آداب ۷۸

د فقهي برخه ۸۲

در ویشتم لوست – کورنی ۸۳
څلور ویشتم لوست – نکاح ۸۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځه ویشتم لوست – د نکاح مقدمات ۹۰
شپږ ویشتم لوست – د نکاح ارکان او شرطونه ۹۵
اوه ویشتم لوست – ولایت ۹۸
اته ویشتم لوست – کفائت ۱۰۱
نهه ویشتم لوست – د نکاح محرمات ۱۰۳
دیرشم لوست – رضاعي محرمات (حراموالی) ۱۰۶
یو دیرشم لوست – موقتي محرمات ۱۰۸
دوه دیرشم لوست – مُتعه ۱۱۲
درې دیرشم لوست – مهر ۱۱۴
څلور دیرشم لوست – ولیمه ۱۱۸
پنځه دیرشم لوست – د ښځې او خاوند حقوق ۱۲۱
شپږ دیرشم لوست – د خاوند حقوق په ښځه باندې ۱۲۵
اوه دیرشم لوست – حجاب ۱۲۹
اته دیرشم لوست – د ښځې او میړه د ستونزو دحل لارې ۱۳۵
نهه دیرشم لوست – طلاق ۱۴۰
څلویښتم لوست – د طلاق ډولونه ۱۴۳
یو څلویښتم لوست – د تفریق ډولونه (۱) ۱۴۶
دوه څلویښتم لوست – د تفریق پاتې ډولونه (۲) ۱۵۰

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

آسماني کتابونه

الله تعالى د خپلو بندګانو د لارښوونې لپاره وخت پر وخت کتابونه را لیږلي دي، تر څو دوی د هغو کتابونو له لارښوونو سره سم خپل ژوند عیار او د دنیا او آخرت نېکمرغي خپلې کړي.

د کتاب تعریف

کتاب په لغت کې له کتابت څخه اخیستل شوی او لیکنې ته ویل کیږي او آسماني کتاب د الله تعالى د لارښوونو هغه کلام دی چې د خپلو رسولانو څخه یې یو رسول ته ورکوي چې خلکو ته یې ورسوي.

د تعریف شرح

له کتاب څخه دلته د الله تعالى کلام مراد دی چې له نور او لارښوونو څخه برخمن دی، الله تعالى په هره زمانه کې د خپلو بندګانو د لارښوونې لپاره آسماني کتاب را نازل کړی چې هغوی دغه آسماني کتاب د خپل سپېڅلي قانون په توګه قبول کړي او پیروي یې وکړي چې د دنیا په ستونزمنو او کړکېچنو لارو کې خپله لار ورکه نه کړي.

د آسماني کتابونو د اثبات دلایل

په آسماني کتابونو باندې د ایمان د اثبات لپاره په قرآن کریم او د نبي کریمﷺ په مبارکو احادیثو کې ډېر زیات دلایل شته چې موږ یې دلته په لنډ ډول بیانوو:

قرآن کریم

الله تعالى په قرآن کریم کې فرمایي: ﴿قُولُوا آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنْزِلَ إِلَى إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَمَا أُوتِيَ مُوسَى وَعِيسَى وَمَا أُوتِيَ النَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ﴾ [البقرة: ١٣٦] **ژباړه:** ووایئ چې! موږ ایمان راوړیدی په الله او پر هغه هدایت چې موږ ته راغلی دی او هغه چې ابراهیم عليه السلام، اسماعیل عليه السلام، اسحاق، یعقوب او د یعقوب عليه السلام خوځات ته راغلی ؤ او هغه چې موسی عليه السلام، عیسی عليه السلام او نورو ټولو پیغمبرانو ته د هغو د رب له لوري ورکړی شوی ؤ، موږ د هغو په منځ کې هیڅ توپیر نه کوو، او موږ الله ته سر ټیټوونکي یو.

پدي مبارك آيت كې الله تعالى مؤمنان مامور كړي چې په قرآن كريم او هغو كتابونو چې له قرآن كريم څخه مخكې نازل شوي ايمان راوړي.

الله تعالى په بل ايت كې فرمايي: ﴿آمَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ آمَنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْ رُسُلِهِ وَقَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ﴾ [البقرة: ٢٨٥]

ژباړه: پيغمبر پر هغه هدايت ايمان راوړيدى، چې د هغه د رب له خوا پر هغه نازل شويدى او څوك چې د دې پيغمبر منونكي دي، هغوى هم دا هدايت د زړه په مينه منلى دى. دوى ټولو الله، د هغه پرښتې، د هغه كتابونه او د هغه پيغمبرانﷺ منلي دي او د هغو وينا دا ده چې: "موږ د الله په پيغمبرانو كې يو له بله توپير نه كوو، موږ حكم واورېده او اطاعت مو ومانه زموږ ښتنه! موږ ستا څخه د ګناه د ښښنې غوښتونكي يو او همدا ستا لوري ته زموږ درتګ دى.

الله تعالى پدي مبارك آيت كې د نبي كريمﷺ او مؤمنانو د ايمان صفت بيان كړى او هغه ته يې پكې څرګند كړي چې دوى په ايمان راوړلو پرې مامور شوي دي چې هغه ايمان په الله تعالى، ملائكو، كتابونو او رسولانو دى.

همدارنګه الله تعالى په يو بل مبارك آيت كې داسې فرمايي: ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا آمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي نَزَّلَ عَلَى رَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي أَنْزَلَ مِنْ قَبْلُ وَمَنْ يَكْفُرْ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا﴾ [النساء: ١٣٦] **ژباړه:** اى مؤمنانو! په الله، په رسول يې او په هغه كتاب ايمان راوړئ چې الله تعالى پر خپل رسول را نازل كړى او په هغه كتاب چې ړومبى يې نازل كړى او څوك چې له الله او د هغه له ملايكو، كتابونو، رسولانو او ورروستي ورځې نه منكر شي نو ربنتيا چې هغه په بې لاريتوب كې ډېر لرې ولاړ.

حديث شريف

كله چې جبرئيلﷺ له نبي كريمﷺ څخه د ايمان په هكله پوښتنه وكړه، رسول اللهﷺ ورته وفرمايل: «أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَتُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ».[١] **ژباړه:** ايمان دي ته ويل كيږي چې ته ايمان او يقين وكړې په الله تعالى او د

١ - صحيح مسلم - (١ / ٢٨)

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه په ملائکو، کتابونو، رسولانو، د قیامت په ورځ او پدې ایمان او باور ولرې چې د خیر او شر ټولو اندازه د الله تعالی له لوري ده.

په آسماني کتابونو د ایمان لرلو حکم

په ټولو آسماني کتابونو چې د الله تعالی له لوري را نازل شوي ایمان راوړل، یقین او باور کول پرې فرض دي.

آسماني کتابونو ته د خلکو اړتیا

د بشر د تاریخ له پلټلو څخه څرګندیږي چې انسان له یو لوري ځان غوښتنه لري، ځان خوښوي او د نورو آزادي او حقوق د برلاسي توب په وخت کې اکثرا په نظر کې نه نیسي.

فعالیت: له پخواني او معاصر تاریخ څخه د ظالمو چارواکو او زورورو خپلسرو قومونو د بشري ځان غوښتنې ځینې بېلګې د مثال په توګه په وار سره بیان کړئ.

او له بل پلوه د بشر پوهه نیمګړې ده، د کایناتو او د هغو د خالق په اړه له لاربښوونې پرته حقیقت ته نه شي رسېدای او په همدې توګه د ټولنیزو اصولو او قوانینو په هکله یې علم نیمګړی دی، غوره او ګټورې لارې چارې په خپل سرې سره نه شي پېژندلی، الله تعالی د انسان دې نیمګړتیا ته زمونږ پام را اړوي فرمايي: ﴿أَيَحْسَبُ الْإِنْسَانُ أَنْ يُتْرَكَ سُدًى ۝ أَلَمْ يَكُ نُطْفَةً مِنْ مَنِيٍّ يُمْنَى﴾ [القیامة: ٣٦ ، ٣٧] آیا انسان ګمان کوي چې خپل سرې دې پرې ښودل شي، آیا دی د منیو نطفه نه و چې په رحم کې غورځول کېده.

فعالیت

زده کوونکي دې په وار سره د لاندې پوښتنو او ځوابونو په هکله خبرې اترې وکړي:

١. هغه فیلسوفان چې په خپل عقل باندې په تکیه کولو یې د بشر د ژوند لپاره قوانین رامنځته کړي، آیا د ژوند د اصولو په هکله سره یوه خوله دي؟
٢. نو آیا بشر د دې وړتیا لري چې خپل سرې پرې ښودل شي؟
٣. د الله تعالی له لوري د شریعت رالیږلو ته څه اړتیا لیدل کیږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو بشر سخته اړتيا درلوده چې الله تعالی د دوې د لارښوونې او له هک پک کيدو څخه د ويستلو لپاره په بېلابېلو وختو کې پيغمبران را واستوي او د هغوی په لاس شريعتونه او کتابونه رانازل کړي.

الله تعالی فرمايي: ﴿رُسُلًا مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا﴾ [نساء:۱۶۵]، **ژباړه:** (الله تعالی) زېری ورکوونکي او وېروونکي پيغمبران راواستول چې له هغوی وروسته په الله تعالی کوم حجت نه وي او الله تعالی غالب او د حکمت خاوند دی.

دا خبره ضروري ده بايد پرې پوه شو چې د ټولو آسماني کتابونو پيغام په قرآن کريم کې شتون لري او دغه کتاب د ټول بشريت د لارښوونې وروستنی کتاب دی. په دې سربېره د الله په دې کتاب کې برکتونه دي، د هغه تلاوت ذکر دی او په دنيا کې د رحمتونو او په آخرت کې د ژغورنې سبب ګرځي.

پوښتنې

۱. کتاب تعريف کړئ!
۲. په آسماني کتابونو باندې د ايمان د اثبات دلايل ووايې!
۳. رسول الله ﷺ جبرئيل عليه السلام ته د ايمان په هکله څه وويل؟
٤. په آسماني کتابونو باندې د ايمان حکم بيان کړئ!
۵. آسماني کتابونو ته خلک څه اړتيا لري؟

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې آسماني کتابونو ته د خلکو د اړتيا تر سرليک لاندې يوه مقاله وليکي چې له شلو کرښو کمه نه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وحي

پدې لوست کې موږ په وحې باندې له ایمان راوړلو څخه بحث کوو.

وحي څه ته ويل کيږي؟ وحي د چا له خوا په چا باندې نازليږي؟

د وحي تعريف

وحي په لغت کې په ډېرو معناګانو سره استعمال شوي ده لکه: اشاره، پيغام، الهام، خفي کلام، امر او کتابت.[1] او د عقايدو د علم په اصطلاح کې د الله تعالی له لوري په پټه او خارق العاده طريقې سره د نبي خبرولو ته وحي ويل کيږي.[2]

د تعريف شرح

وحي د الله تعالی له لوري له هغه چا سره چې د پيغمبرۍ لپاره يې غوره کړی وي په هر هغه څه چې اراده يې لري، په خفي او داسې طريقو سره خبرولو ته ويل کيږي چې د بندګانو په وس او توان پوره نه وي.

د وحي د ثبوت دليل

نقلي دليل: حضرت محمدﷺ لومړنی پيغمبر نه و او نه لومړنی انسان و، چې خلکو ته يې له وحې څخه خبرې کولې او دوی يې په اسماني خبرو باندې خبرول، بلکې له آدم عليه السلام څخه پيل تر حضرت محمدﷺ پورې ډېر پيغمبران تېر شوي چې خلک يې له وحې څخه خبرول. دوی له خپلو ځانونو څخه خبرې نه جوړولې بلکې د الله تعالی له لوري په راليږلې وحې به يې دوی خبرول لکه څرنګه چې الله تعالی فرمايي: ﴿إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَى نُوحٍ وَالنَّبِيِّينَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَوْحَيْنَا إِلَى إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَعِيسَى وَأَيُّوبَ وَيُونُسَ وَهَارُونَ وَسُلَيْمَانَ وَآتَيْنَا دَاوُودَ زَبُورًا ۞ وَرُسُلًا قَدْ قَصَصْنَاهُمْ عَلَيْكَ مِنْ قَبْلُ وَرُسُلًا لَمْ نَقْصُصْهُمْ عَلَيْكَ وَكَلَّمَ اللَّهُ مُوسَى تَكْلِيمًا﴾ [النساء: ١٦٣ ، ١٦٤] **ژباړه:** ای محمدهﷺ موږ تا ته په هم هغه شان وحې ليږلې ده، لکه چې نوح عليه السلام او له هغه وروسته پيغمبرانو ته مو ليږلې وه. موږ ابراهيم عليه السلام، اسمعيل عليه السلام، اسحٰق عليه السلام، يعقوب عليه السلام او د يعقوب عليه السلام اولادې، عيسیٰ عليه السلام، ايوب عليه السلام، يونس عليه السلام، هارون عليه السلام او سليمان عليه السلام ته وحې وليږله او موږ داؤد ته زبور ورکړ، او موږ پر هغو پيغمبرانو هم وحې نازله کړې چې د هغو يادونه مو له دې نه

---

١ – لسان العرب، القاموس المحيط،، تفسير الرازي او تفسير البيضاوي.

٢ – مناهل العرفان – (١ / ٤٦)

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

مخکې تا ته کړېده او پر هغو پیغمبرانو هم چې د هغو یادونه مو تاته نه ده کړې. الله لـه موسی عليه السلامسره داسې خبرې کړې دي لکه څنګه چې خبرې کیږي.

په یو بل آیت کې الله تعالی د محمد ﷺ په هکله فرمايي: ﴿وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَى ۞ إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَى﴾ [النجم: ۳، ٤] **ژباړه:** هغه له خپل نفسي خواهش څخه نه غږیږي، دا خو یوه وحې ده چې پر هغه نازلیږي. همدارنګه الله تعالی په یو بل آیت کې فرمايي: ﴿أَكَانَ لِلنَّاسِ عَجَبًا أَنْ أَوْحَيْنَا إِلَى رَجُلٍ مِنْهُمْ أَنْ أَنْذِرِ النَّاسَ وَبَشِّرِ الَّذِينَ آمَنُوا أَنَّ لَهُمْ قَدَمَ صِدْقٍ عِنْدَ رَبِّهِمْ قَالَ الْكَافِرُونَ إِنَّ هَذَا لَسَاحِرٌ مُبِينٌ﴾ [يونس: ۲] **ژباړه:** آیا د خلکو لـه پاره دا د حیرانتیا وړ خبره شوه چې موږ له همغو څخه یو سړي ته وحې وکړه چې (په غفلت کې لوېدلي) خلک را ویښ کړه او خوک چې یې ومني هغو ته زېرې ورکړه چې د دوی لـه پاره د هغو لـه رب سره ریښتونی عزت او سرلوړي ده؟ منکرانو وویل چې دا سړی ښکاره کوډګر دی؟.

عقلي دلیل

وحې یو ریښتونی واقعیت دی، څوک چې د الله تعالی پر وجود او د هغه د قدرت پـه کمال ایمان لري د وحې له وجود څخه نه منکریږي.

فعالیت: زده کوونکي دې د وحې د دلیلونو په اړه یو له بل سره مباحثه وکړي.

پر وحې د ایمان حکم

په ټولو نازل شویو کتابونو او په ټولو وحیو باندې په اجمالي توګه ایمان او باور لرل فرض دي.

د وحې ډولونه

الله تعالی خپلو پیغمبرانو ته په درې ډوله وحې کړې ده:

۱. د الهام او خوب په توګه وحې.

أ. الهام: لکه څرنګه چې نبي کریم ﷺ فرمايي: «إن روح القدس نفث في روعي أن نفسا لن تموت حتى تستكمل أجلها وتستوعب رزقها فأجملوا في الطلب ولا يحملن أحدكم استبطاء الرزق أن يطلبه بمعصية فإن الله لا ينال ما عنده إلا بطاعته»[1] **ژباړه:** يقيناً چې جبرائيل عليه السلام زما په زړه کې دا خبره الهام کړه چې هېڅ نفس تر هغه وخته نه مړ کیږي تر څو خپله ټاکلې نېټه پوره کړي او خپل رزق پوره تمام کړي، نو رزق له روا لارو وغواړئ او د رزق ورو کېدل او کموالی دې په تاسو کې هیڅ یو دې تـه اړ

[1] – حلية الأولياء – (۱۰ / ۲۷)

نکړي چې په ناروا لارو بې ولتوي. ځکه هغه څه چې د الله تعالی په وړاندې شته هغه د طاعت څخه پرته په نورو ناروا لارو نه شي تر لاسه کېدای.

ب. **په خوب کې لیدل:** لکه څرنګه چې الله تعالی ابراهیم عليه السلام ته په خوب کې وحي وکړه چې خپل زوی اسماعیل عليه السلام ذبحه کړي او له همدې ربښتینو خوبونو څخه پر حضرت محمد ﷺ باندې وحي پیل شوې ده.

۲. **د پردې تر شا خبرې کول:** یعنې پدې صورت کې به د پیغمبر او الله تعالی تر منځ واسطه موجوده نه وه، بلکې پرته له واسطې به الله تعالی خپل پیغمبر ته وحي کوله لکه څرنګه چې موسی عليه السلام د الله تعالی خبرې پرته له واسطې څخه اورېدلې دي.

۳. **د ملائکې په واسطه:** یا به الله تعالی خپل پیغمبر ته ملائکه لیږله نو دې ملائکې به هغه وحي پیغمبر ته رسوله چې دا د جبرائیل عليه السلام دنده ده.[1]

د وحي پورتنې درې ډولونه الله تعالی پدې مبارک آیت کې داسې بیانوي: ﴿وَمَا كَانَ لِبَشَرٍ أَنْ يُكَلِّمَهُ اللَّهُ إِلَّا وَحْيًا أَوْ مِنْ وَرَاءِ حِجَابٍ أَوْ يُرْسِلَ رَسُولًا فَيُوحِيَ بِإِذْنِهِ مَا يَشَاءُ إِنَّهُ عَلِيٌّ حَكِيمٌ﴾ [الشورى: ٥١] **ژباړه:** هیڅ بشر دا مقام نه لري چې الله له هغه سره مخامخ خبرې وکړي یا خو د هغه خبرې په وحي (اشاره) سره وي یا د پردې تر شا، یا کوم پیغام راوړنکې (پرښته) لیږي او پرښته د الله په حکم سره هر څه چې هغه غواړي وحي کوي، هغه لوړ او د حکمت خاوند دی.

فعالیت: زده کوونکي دې د وحي د ډولونو په اړه یو له بل سره بحث وکړي.

پوښتنې

۱. وحي لغتاً او اصطلاحاً تعریف کړئ.
۲. د وحي د شتون دلیلونه بیان کړئ.
۳. په وحي باندې د ایمان حکم څه دی؟
٤. د وحي ډولونه بیان کړئ.
٥. هغه مبارک ایت ذکر کړئ چې الله تعالی د وحي ډولونه په کې ذکر کړي دي.

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د وحي په اړه په خپلو کتابچو کې یوه مقاله ولیکي چې له پنځو کرښو کمه نه وي.

---

١ – تفسیر الرازي، ج: ٢٧، ص: ١٨٦.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریم لوست

پر انبیاوو او رسولانو ایمان

۱. نبي او رسول چا ته ویل کیږي؟
۲. آیا نبوت او پیغمبري په کار او زحمت سره ترلاسه کېدای شي؟

۱- د نبي او رسول تعریف

أ. نبي: چې د الله تعالی له لوري وحي ورته راغلې وي.

ب. رسول: هغه چا ته ویل کیږي چې الله تعالی خپلو بندګانو ته د خپلو احکامو د رسولو لپاره له نوي شریعت سره استولی وي.

۲. د نبي او رسول تر منځ توپیر

رسول هغه چا ته ویل کیږي چې الله تعالی خپلو بندګانو ته له نوي شریعت سره را استولی وي چې هغه خلکو ته ورسوي او نبي هغه دی چې الله تعالی د خپلو بندګانو د لارښوونې لپاره رالیږلی وي، برابره خبره ده که د پخوانو انبیاوو شریعت خلکو ته رسوي، نوی شریعت ورسره نه وي او یا هم نوی شریعت ورکړل شوی وي، نو هر رسول ته نبي ویل کیږي، خو هر نبي ته رسول نه ویل کیږي.

۳. د انبیاوو شمیر

په قرآن کریم کې د پنځه ویشتو انبیاوو یادونه راغلې، اتلس تنه یې د الله تعالی په دې قول کې ذکر شوي: ﴿وَتِلْكَ حُجَّتُنَا آتَيْنَاهَا إِبْرَاهِيمَ عَلَى قَوْمِهِ نَرْفَعُ دَرَجَاتٍ مَنْ نَشَاءُ إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ ۞ وَوَهَبْنَا لَهُ إِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ كُلًّا هَدَيْنَا وَنُوحًا هَدَيْنَا مِنْ قَبْلُ وَمِنْ ذُرِّيَّتِهِ دَاوُودَ وَسُلَيْمَانَ وَأَيُّوبَ وَيُوسُفَ وَمُوسَى وَهَارُونَ وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِينَ ۞ وَزَكَرِيَّا وَيَحْيَى وَعِيسَى وَإِلْيَاسَ كُلٌّ مِنَ الصَّالِحِينَ ۞ وَإِسْمَاعِيلَ وَالْيَسَعَ وَيُونُسَ وَلُوطًا وَكُلًّا فَضَّلْنَا عَلَى الْعَالَمِينَ﴾ (الأنعام: ۸۳ - ۸۶)

ژباړه: او دا زموږ دلیل دی چې ابراهیم ته مو د قوم په مقابل کې ورکړی و، چا ته چې مو خوښه شي درجې یې لوړوو، بې شکه ستا ښتن ډېر د حکمت او علم خاوند دی او ده ته مو اسحاق او یعقوب وربښلي وو، ټولو ته مو لاره ښودلې وه، او نوح ته مو پخوا لاره ښودلې وه او د ده له اولادې څخه داوود، سلیمان، ایوب، یوسف، موسی او هارون

وو او مونږ نېکو کارو خلکو ته همداسې غوره بدل ورکوو او زکريا، يحيی، عيسی او الياس ټول له صالحانو څخه وو او اسماعيل، اليسع، يونس، لوط او نور ټول مو په نورو خلکو غوره ګرځولي وو.

او اوه تنه يې په نورو ځايونو کې ذکر شوي چې هغوی عبارت دي له: **آدَم،إِدْرِيس، هُـود، صَالِح، شُعَيْب، ذُو الْكِفْل** او **مُحَمَّدٌ خَاتَمُ النَّبِيِّين (عَلَيْهِمْ جَمِيعًا صَلَوَاتُ اللَّهِ وَسَلامُهُ)**.

په قرآن کې راغلي چې نور پيغمبران هم شته، الله تعالی فرمايي: ﴿وَرُسُلاً قَدْ قَصَصْنَاهُمْ عَلَيْكَ مِنْ قَبْلُ وَرُسُلاً لَمْ نَقْصُصْهُمْ عَلَيْكَ﴾ [النساء: ۱۶۴]

او په حديثو کې د انبياوو شمېر يو لک او څليرويشت زره او د رسولانو شمېر درې سوه او ديارلس ښودل شوی، خو علماء وايي چې په دې حديثونو کې ضعف دی[١] نو د مجموعي تعداد په هکله يې توقف غوره دی.

٤. په رسولانو باندې د ايمان د اثبات دليل

الله تعالی په خپل کتاب قرآن کريم کې فرمايي: ﴿آمَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ آمَنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْ رُسُلِهِ وَقَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ﴾ [البقره: ۱۸۵] ژباړه: پيغمبر پر هغه هدايت ايمان راوړيدی، چې د هغه د رب له خوا پر هغه نازل شويدي او څوک چې د دې پيغمبر منونکي دي، هغوی هم دا هدايت د زړه په مينه منلی دی. دوی ټولو الله، د هغه پرښتې، د هغه کتابونه او د هغه پيغمبرانﷺ منلي دي او د هغو وينا دا ده چې: «موږ د الله په پيغمبرانو کې يو له بله توپير نه کوو، موږ حکم واورېده او اطاعت مو ومانه زموږ څښتنه! موږ ستا څخه د ګناه د ښښنې غوښتونکي يو او همدا ستا لوري ته زموږ درتګ دی.»

فعاليت: زده کوونکي دې په خپلو کې د نبي او رسول تر منځ پر توپير بحث وکړي.

٥. په انبياوو او رسولانو باندې د ايمان حکم

په ټولو انبياوو او رسولانو عليهم السلام باندې ايمان لرل فرض او د اسلامي عقيدې له ارکانو څخه شمېرل کېږي نو له يو نبي او رسول څخه انکار د ټولو انبياوو او رسولانو

١ ـ د ابن کثير تفسير د دې آيت لاندې (وَرُسُلاً لَمْ نَقْصُصْهُمْ عَلَيْكَ).

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځخه انکار بلل کېږي، له همدې امله مسلمان د ټول لپاره له خپلې عقیدې سره سم دا ګواهي ورکوي چې د هېڅ نبي تر منځ په ایمان کې توپیر نه کوي، په ټولو رسولانو او نبیانو باندې پرته له کوم توپیره یو ډول ایمان لري ځکه دوی ټول د الله تعالی له لوري را استول شوي دي.

۶. نبوت الهي ورکړه ده

نبوت یوه الهي ورکړه ده. هر هغه چا ته چې الله تعالی وغواړي نبوت او رسالت ورکوي، په شوق، کوښښ او خپله خوښه هېچا ته نه ورکول کېږي، یعنې دا چې په عبادت، ریاضت او زیار نه تر لاسه کېږي، الله تعالی د انبیاوو توصیف په قرآن کریم کې داسې کړی دی: ﴿وَإِنَّهُمْ عِندَنَا لَمِنَ الْمُصْطَفَيْنَ الْأَخْيَارِ﴾ [ص: ۴۷] **ژباړه:** په یقیني توګه زموږ په نزد هغوی په غوره شویو نېکو کسانو کې شمار دي له دې. آیت ځخه دا ځرګنده شوه چې انبیاء د الله ﷻ د لوري غوره شوي کسان دي.

فعالیت: زده کوونکي دې پر انبیاوو او رسولانو باندې د ایمان د حکم په اړه یو له بل سره بحث وکړي.

۷. په نبیانو او رسولانو باندې د ایمان تفصیل

په انبیاوو او رسولانو باندې ایمان درلودل د قرآن او سنتو په رڼا کې تفصیل لري چې په لاندې کرښو کې ورته اشاره کوو:

۱. پر هغو انبیاوو او رسولانو باندې ایمان لرل چې الله تعالی په قرآن کریم کې ذکر کړي دي او ټول شمېر یې پنځه ویشت تنه دی، همدارنګه پدې باندې هم ایمان لرل چې الله تعالی لدې ذکر شویو پیغمبرانو ځخه پرته نور هم را استولي دي.

۲. پدې ټینګ باور او ایمان لرل چې د ټولو انبیاوو د بلنې محور د الله تعالی د یووالي منل او د هغه عبادت وو.

۳. پرته له توپیره په ټولو انبیاوو باندې ایمان لرل، د دوی د نبوت او رسالت تصدیق کول، سره لدې پدې باور لرل چې ځیني یې له ځینو نورو ځخه غوره او محمد ﷺ تر ټولو پیغمبرانو غوره دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

٤. پدې باندې ايمان او باور لرل چې دوی ټول انسانان دي او د الوهيت هېڅ ډول خصوصيات نه لري.
٥. پدې باندې ايمان لرل چې انبياء او رسولان له ټولو خلکو څخه د علم، عمل او اخلاقو له پلوه کامل دي، دوی خپل امانت پوره کړی او رسالت يې په پوره امانت داری سر ته رسولی دی.
٦. پدې باندې ايمان لرل چې الله تعالی د خپلو انبياوو د تصديق لپاره دوی ته معجزې ورکړې دي.
٧. پدې باندې ايمان لرل چې د نبوت لړی په محمدﷺ پای ته رسېدلې او محمدﷺ ټولو خلکو ته استول شوی دی او د ده له رحلت څخه وروسته بل نبي يا رسول د قيامت تر ورځې پورې نه راځي او د وحې لړی پای ته رسېدلې ده.

فعاليت: په قرآن کريم کې د څو پيغمبرانو نومونه ذکر شوي دي؟

٨ په انبياوو او رسولانو باندې د ايمان معنا

الله تعالی په خپل کتاب قرآن کريم کې فرمايلي دي: ﴿قُولُوا آمَنَّا بِاللَّهِ وَمَا أُنْزِلَ إِلَيْنَا وَمَا أُنْزِلَ إِلَى إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَمَا أُوتِيَ مُوسَى وَعِيسَى وَمَا أُوتِيَ النَّبِيُّونَ مِنْ رَبِّهِمْ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْهُمْ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ﴾ [البقرة: ١٣٦] ژباړه: ووايئ چې! مونږ ايمان راوړيدی په الله او پر هغه هدايت چې مونږ ته راغلی دی او هغه چې ابراهيم عليه السلام، اسماعيل عليه السلام، اسحاق، يعقوب او د يعقوب عليه السلام څوځات ته راغلی ؤ او هغه چې موسی عليه السلام، عيسی عليه السلام او نورو ټولو پيغمبرانو ته د هغو د رب له لوري ورکړی شوی ؤ، مونږ د هغو په منځ کې هيڅ توپير نه کوو، او مونږ الله ته سر ټيټوونکي يو.

په انبياوو او رسولانو باندې ايمان او ټينګ باور لرل دې ته وايي چې الله تعالی خپلو ځينو بنده ګانو ته وحې کوي تر څو خلکو ته د الله تعالی د نعمتونو زېری ورکړي او د هغه له عذاب څخه يې ووېروي، خو دا هر څه يوې موخې ته د رسېدو لپاره تر سره کوي چې هغه د الله تعالی عبادت، د دين اقامت او الله تعالی په ربوبيت، الوهيت، اسماوو او صفاتو کې يو ګڼل دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې

لاندې پوښتنې ځواب کړئ:

۱. نبي او رسول تعریف کړئ.
۲. نبي او رسول څه توپیر لري.؟ په لنډو ټکو کې یې بیان کړئ.
۳. آیا نبوت په زیار او عبادت سره تر لاسه کیږي؟
٤. په انبیاوو او رسولانو باندې د ایمان د وجوب دلایل ذکر کړئ.
٥. په قرآن کریم کې د څو پیغمبرانو نومونه راغلي دي؟ کوم چې درته یاد دي ویې لیکئ.
٦. په انبیاوو او رسولانو باندې ایمان څه حکم لري؟

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د نبي او رسول په اړه په خپلو کتابچو کې یوه مقاله ولیکي چې له شپږو کرښو کمه نه وي.

څلورم لوست

د انبیاوو او رسولانو علیهم السلام صفتونه

الله تعالی پیغمبران د ښو، غوره او نیکو صفتونو خاوندان گرځولي دي تر څو په ښه توگه خلك نېکې لارې ته دعوت کړي. همدارنگه الله تعالی دوی له ټولو هغو خویونو او کړنو څخه چې د نبوت له منصب سره مناسب نه دي، پاك او سپېڅلي کړي دي.

د انبیاوو صفتونه

د انبیاوو علیهم السلام ځیني صفتونه په قرآن کریم کې ذکر شوي دي، چې په لاندې ډول بیانېږي:

۱. عصمت

د عصمت تعریف: عصمت په لغت کې حفظ او ساتلو ته وايي.

او د عقایدو د علم په اصطلاح کې (پاکوالی): عصمت د الله تعالی هغه لطف دی چې پیغمبر د نېکو کارونو کولو ته هڅوي او د بدو کارونو له کولو څخه یې ساتي، له انسان څخه اختیار نه ساقطوي تر څو د ازمایښت او امتحان حقیقت باقي وي.(۱)

د تعریف شرح

الله تعالی خپل ټول انبیاء په خپل فضل او کرم سره له نبوت څخه مخکې او وروسته له ټولو گناهونو څخه پاك ساتلي دي، داسې ځواك یې ورکړی دی چې د نېکو کارونو کولو ته یې هڅوي او د ناوړه کارونو له کولو څخه یې منع کوي، خو له دوی څخه اختیار نه ساقطوي.

له گناهونو څخه د انبیاوو علیهم السلام عصمت

د ښه وضاحت لپاره د انبیاوو عصمت په لاندې ډول شرح کوو:

---

۱ – المسامرة. ص: ۲۲۹.

(c) ketabton.com: The Digital Library

أ. كبائر گناهونه: كبيره گناه هغې گناه ته ويل كيږي چې يا په دنيا كې حد ورته ټاكل شوى وي او يا د جهنم په اور باندې وعده وركړل شوې وي او يا لعنت او يا غضب ورباندې ويل شوى وي.

ب. صغائر گناهونه: صغيره گناه هغې گناه ته ويل كيږي چې په دنيا كې حد ونه لري او په آخرت كې ورته عذاب نه وي ټاكل شوى.

لومړى: له لويو گناهونو څخه د انبياوو عليهم السلام عصمت (پاكي)

ټول انبياء كرام له بعثت څخه مخكې او وروسته له ټولو لويو گناهونو لكه: كفر، دروغ ويل او داسې نورو څخه پاك او سپيڅلي دي، له دوى څخه قصداً او يا سهواً هيڅ وخت لويه گناه نه پيښيږي، بلكې له دې ټولو گناهونو څخه معصوم دي.

د دې عصمت دلايل

څرنگه چې د انبياوو له ټولو ستره او مهمه دنده خلكو ته د الله پيغام رسول دي نو قرآن په څرگندو ټكو كې په دې هكله د هغوى په صدق گواهي وركړې، الله تعالى فرمايلي دي: ﴿وَمَا يَنْطِقُ عَنِ الْهَوَى ۞ إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَى﴾ [النجم:٣، ٤] ژباړه: هغه له خپل نفسي خواهش څخه نه غږيږي، دا خو يوه وحې ده چې پر هغه نازليږي.

همدارنگه نبي كريمﷺ په خپل يوه مبارك حديث شريف كې فرمايي: عن أبي هريرة رضي الله عنه قال: قالوا: يا رسول الله إِنَّك تُدَاعِبُنا. قال: (إِنِّي لا أَقُولُ إِلا حَقًّا) [1] **ژباړه:** له حضرت ابو هريره رضي الله تعالى عنه څخه روايت دى چې اصحابو كرامو وويل: اى د الله تعالى رسوله! ته له موږ سره ټوكې كوې. رسول اللهﷺ وفرمايل: زه له حق څخه پرته بل څه نه وايم.

همدارنگه د دوى په هكله الله تعالى فرمايي: ﴿وَاجْتَبَيْنَاهُمْ وَهَدَيْنَاهُمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ﴾ (الانعام: ٨٧) **ژباړه:** او دوى مو خوښ كړي او نيغه لاره مو ورته ښودلې.

١ – سنن الترمذي – (٤ / ٣٥٧)

(c) ketabton.com: The Digital Library

دویم: له صغائرو (کوچنیو) گناهونو څخه د انبیاوو علیهم السلام عصمت

د امام ابو حنیفه رحمه الله په نزد پیغمبران علیهم الصلاة والسلام لکه څرنګه چې لـه لویـو ګناهونو څخه پاك او معصوم دي همدارنګه له صغائرو (کوچنیو) ګناهونو څخه هم پاك او معصوم دي.

الله تعالی په قرآن کریم کې فرمايي: ﴿وَإِنَّهُمْ عِنْدَنَا لَمِنَ الْمُصْطَفَيْنَ الْأَخْيَارِ﴾ [ص: ٤٧] ژباړه: په يقيني توګه زموږ په نزد هغوی په غوره شويو نېکو کسانو کې شمار دي.

٢. **بشريت:** انبياء او رسولان ټول بشر دي، خوراك، څښاك کوي، ويده کېږي، ناروغه کېږي، وږي کېږي، تږي کېږي، نکاح کوي په غيبو باندې نه پوهېږي او د داسې نورو ټولو بشري صفتونو خاوندان دي. تر څو له خلکو سره صله رحمي وکړي، د دوی له احساس څخه خبر وي او د مستقيمې لارې په ښودلو کې الله تعالی په دوی باندې قوي حجت قائم کړی، الله تعالی په دې اړه فرمايلي دي: ﴿لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ﴾ [التوبة: ١٢٨] ژباړه: وګورئ تاسې ته يو پيغمبر راغلی دی چې په خپله له همدا تاسې څخه دی، په زيان کې ستاسې لوېدل پر هغه ګران تماميږي، هغه ستاسې د رغېدنې حرصناك دی. د مؤمنانو له پاره هغه خواخوږی او زړه سواندی دی.

٣. **تبليغ:** خلکو ته د هغو احکامو رسول چې په رسولو يې مامور شوی وي تبليغ بلل کېږي، تر څو هغوی ته د دنيا او آخرت د نېکمرغيو لارښوونه وکړي، چې دا کار ټولو پيغمبرانو تر سره کړی او هيڅ شی يې نه دي ورڅخه پټ کړی، الله تعالی پدې اړه فرمايلي دي: ﴿يَاأَيُّهَا الرَّسُولُ بَلِّغْ مَا أُنْزِلَ إِلَيْكَ مِنْ رَبِّكَ وَإِنْ لَمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهُ﴾ [المائدة: ٦٧] ژباړه: ای پيغمبره! څه چې ستا د رب له لوري پر تا نازل کړی شويدي هغه خلکو ته ورسوه. که داسې دې ونه کړل نو د هغه د پيغمبرۍ حق دې ادا نه کړ.

٤. **زيرکتيا:** هر نبي د زيرکتيا او لوړ فهم څخه برخمن وي، الله تعالی پدې اړه فرمايي: ﴿فَفَهَّمْنَاهَا سُلَيْمَانَ وَكُلًّا آتَيْنَا حُكْمًا وَعِلْمًا وَسَخَّرْنَا مَعَ دَاوُودَ الْجِبَالَ يُسَبِّحْنَ وَالطَّيْرَ وَكُنَّا فَاعِلِينَ﴾ [الأنبياء: ٧٩] ژباړه: نو په هغه وخت کې موږ د فيصلې صحيح صورت سليمان ته وښوده پداسې حا ل کې چې موږ حکم او علم دواړو ته ورکړی و، له

(c) ketabton.com: The Digital Library

داؤد سره موږ غرونه او الوتونکي ایل کړي وو چې پاکي یې بیانوله، د دغه کار کوونکي همدا موږ وو.

۵. **نارینتوب:** ټول علماء پدې اتفاق دي چې الله تعالی ټول انبیاء نارینه رالیږلي دي هیڅ ښځې ته د نبوت منصب نه دی ورکړای شوی، آن تر دې چې ځینو علماوو په دې خبره اجماع هم نقل کړې ده، ځکه الله تعالی فرمایلي دي: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رِجَالًا نُوحِي إِلَيْهِمْ﴾ [اليوسف: ۱۰۹] ژباړه: ای محمده (ﷺ) له تا نه مخکې چې موږ کوم پیغمبران لیږلي وو هغوی هم ټول سړي وو، همغو لوري ته موږ وحې لېږو. په پورتني آیت کې د رجل لفظ ذکر شوی دی، او په عربي ژبه کې رجل نارینه ته ویل کیږي.

۶. **له عیبونو څخه پاکوالی:** پیغمبران له لاندې عیبونو څخه پاک او سپېځلي دي:

أ. هر پیغمبر د بعثت په وخت کې د خپلې زمانې له ټولو خلکو څخه د خلقت له مخې غوره وي.

ب. هر نبي له داسې عیبونو څخه چې طبعیت ورځخه نفرت کوي، پاک او سپېځلی دی، لکه: پیس، جذام او داسې نور.

ج. نبي د داسې کسب خاوند نه وي چې عرف یې بد وګڼي، لکه: ښکر لګول او داسې نور.

د. نبي د زړه له سختوالي څخه پاک وي، ځکه که چېرې نبي بې رحمه او د سخت زړه خاوند وي نو بیا خلک ورځخه نفرت کوي، الله تعالی پدې اړه داسې فرمایلي دي: ﴿فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ﴾ [آل عمران: ۱۵۹] ژباړه: ای پیغمبره (ﷺ) دا د الله لوی رحمت دی چې ته د دې خلکو لپاره ډېر نرم خویه جوړ شوی یې، که داسې نه وای او ته توند خویه او سخت زړی وای نو دا ټول به ستا له شاوخوا نه خواره شوي وو.

فعالیت: زده کوونکي دې د انبیاوو علیهم السلام د صفتونو په اړه یو له بل سره بحث وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې

١. عصمت تعریف کړئ.
٢. د انبیاوو د عصمت دلایل بیان کړئ.
٣. د بشریت د صفت دلایل ووایئ.
٤. د تبلیغ د صفت دلایل ووایئ.
٥. د زیرکتیا د صفت دلایل ووایئ.
٦. د نارینتوب د صفت دلایل بیان کړئ.
٧. له کومو عیبونو څخه د انبیاوو پاکوالی لازمي دی؟

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د انبیاوو د صفتونو په اړه یوه مقاله ولیکي چې له لسو کرښو کمه نه وي.

پنځم لوست

اولو العزمه پیغمبران

ټول پیغمبران د الله تعالی په وړاندې معزز او د عزت خاوندان دي، ټول پیغمبران د ډېر زيات عزم، صبر اوحوصلې خاوندان وو، خو ځينې پيغمبران الله تعالی په عزم سره ستايلي دي دا په دې دلالت کوي چې دوی د نورو انبياوو عليهم السلام په پرتله د ډېر قوي عزم او د الله تعالی په وړاندې د ډېر لوړ مقام او لوړې درجې خاوندان دي.

د عزم تعريف

عزم صبر، ثبات او د يو کار د کولو لپاره قوي هوډ ته ويل کيږي.

ولې ځينو پيغمبرانو ته اولوالعزم ويل کيږي؟

ځينو پيغمبرانو ته ځکه اولو العزم ويل کيږي چې دوی د دعوت او رسالت په کار کې له صبر، ډېر زغم او حوصلې څخه کار اخيستی دی، نو الله تعالی په اولوالعزم صفت سره ستايلي دي او فرمايي: ﴿فَاصْبِرْ كَمَا صَبَرَ أُولُو الْعَزْمِ مِنَ الرُّسُلِ﴾ [الاحقاف، ۳۵] **ژباړه:** نو صبر کوه لکه چې همتناکو رسولانو صبر کولو.

د اولو العزمه پيغمبرانو شمېر

د اولو العزمه پيغمبرانو د شمېر په اړه له علماوو څخه ډېر قولونه نقل شوي دي خو د جمهورو علماوو په نزد اولو العزم پيغمبران پنځه کسان دي، حضرت نوح عليه السلام، حضرت ابراهيم عليه السلام، حضرت موسی عليه السلام، حضرت عيسی عليه السلام او حضرت محمد ﷺ.

چې الله تعالی پدې قول کې راتهول کړي دي: ﴿وَإِذْ أَخَذْنَا مِنَ النَّبِيِّينَ مِيثَاقَهُمْ وَمِنْكَ وَمِنْ نُوحٍ وَإِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ وَأَخَذْنَا مِنْهُمْ مِيثَاقًا غَلِيظًا﴾ [الأحزاب: ۷] ژباړه: او هغه مهال چې موږ له (ټولو) انبياوو او (خصوصاً) له تا، نوح، ابراهيم، موسی او د مريمې زوی عيسی نه ژمنه واخيسته او ښه پخه ژمنه مو ترې واخيسته.

او همدارنګه الله تعالی پدې مبارک آيت کې هم ذکر کړي دي: ﴿شَرَعَ لَكُمْ مِنَ الدِّينِ مَا وَصَّى بِهِ نُوحًا وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ كَبُرَ عَلَى الْمُشْرِكِينَ مَا تَدْعُوهُمْ إِلَيْهِ﴾ [الشورى: ۱۳] ژباړه: تاسو ته يې هماغه دين ټاکلی (بيان کړی) چې په هغه سره يې نوح ته سپارښتنه کړې وه او هغه چې تا ته مو

(c) ketabton.com: The Digital Library

وحي کړی او په هغه سره مورړ ابراهیم، موسی او عیسی ته سپارښتنه کړې وه چې (همدغه) دین تر سره کړئ او اختلاف مه پکې اچوئ. مشرکانو باندې هغه خبره ډېره درنه ده چې ته یې وربلې.

د اولوالعزمه پیغمبرانو نومونه

١. حضرت نوح عليه السلام
٢. حضرت ابراهیم عليه السلام
٣. حضرت موسی عليه السلام
٤. حضرت عیسی عليه السلام
٥. حضرت محمد ﷺ

فعالیت: زده کوونکي دې د اولوالعزمه پیغمبرانو د شمېر په اړه په خپلو کې سره خبرې اترې وکړي.

د اولو العزمه پیغمبرانو فضیلت

دغه اولو العزمه پیغمبران له نورو ټولو پیغمبرانو څخه د زیات فضیلت خاوندان دي او په دوی کې د ډېر زیات فضیلت خاوند حضرت محمد ﷺ دی.

له ابي هریره رضي الله تعالی عنه څخه روایت دی چې رسول الله ﷺ وفرمایل: «خِيَارُ وُلْدِ آدَمَ نُوحٌ وَإِبْرَاهِيمُ وَعِيسَى وَمُوسَى وَ مُحَمَّدٌ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَيْهِمْ اَجْمَعِيْنَ»، **ژباړه:** د آدم عليه السلام د اولادې تر ټولو غوره حضرت نوح عليه السلام، حضرت ابراهیم عليه السلام، حضرت عیسی عليه السلام، حضرت موسی عليه السلام او حضرت محمد ﷺ دی.

همدارنګه امام بخاري له ابي هریره رضي الله تعالی عنه څخه روایت کوي چې رسول الله صلی الله علیه وسلم وفرمایل: «أَنَا سَيِّدُ وُلْدِ آدَمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَأَوَّلُ مَنْ يَنْشَقُّ عَنْهُ الْقَبْرُ وَأَوَّلُ شَافِعٍ وَأَوَّلُ مُشَفَّعٍ».[1]

---

١ – أصول الإيمان في ضوء الكتاب والسنة – (١ / ٢٢١)

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژباړه: زه د قيامت په ورځ د آدم ﷺ د اولادې سيد او مشر يم، لومړی به له ما ځخه قبر شق او څېرې کيږي، زه لومړی شفاعت کوونکی يم، او لومړی به زما شفاعت قبليږي.

فعاليت: زده کوونکي دې د اولو العزمه پيغمبرانو نور فضيلتونه هم بيان کړي.

پوښتنې

١. آسماني کتابونه څو او په چا نازل شوي دي؟
٢. عزم تعريف کړئ.
٣. اولو العزمه پيغمبرانو ته ولې اولوالعزمه ويل کيږي؟
٤. اولو العزمه پيغمبران څو دي؟
٥. د اولو العزمه پيغمبرانو د فضيلت په اړه يو حديث شريف ووايئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

معجزه او سحر

۱. معجزه

د معجزې تعریف

معجزه په لغت کې له عجز څخه اخیستل شوی چې بېوسې کوونکې او عاجز کوونکي ته وېل کیږي او په اصطلاح کې د هغه ننګوونکي، خارق العادة کار او وینا څخه عبارت ده چې الله تعالی یې د نبوت او رسالت د دعوا لرونکو د ریښتینولی په قصد له دوی څخه صادروي چې نور انسانان ورڅخه عاجز وي.

د تعریف شرحه

معجزه داسې کار او وینا ته ویل کېږي چې د نبوت او رسالت له دعوا لرونکو څخه صادرېږي چې لاندې شرطونه لري:

۱. معجزه به ننګوونکې وي که چېرې ننګونه ونه لري معجزه نه بلل کیږي.
۲. د رسالت او یا نبوت د دعوا د ریښتینولی په خاطر یې ښکاره کوي که څوك خارق العادة کار تر سره کوي مګر د نبوت یا رسالت دعوا ونه لري معجزه نه بلل کیږي.
۳. خارق العاده کار به له دعوا سره برابر وي.
٤. مقابل لوری به د دغه خارق العاده کار له سر ته رسولو څخه عاجز وي. که چېرې مقابل لوری هم د داسې خارق العاده کار په تر سره کولو قادر وي، معجزه نه بلل کیږي.

د معجزې ډولونه

د انبیاوو او رسولانو علیهم السلام معجزې په دوه ډوله دي:

۱. محسوسې معجزې.
۲. غیر محسوسې معجزې.

لومړی محسوسې معجزې: له هغه ډول معجزو څخه عبارت دي چې انسانان یې په پنځه ګونو حواسو سره درك کوي، لکه د صالح عليه السلام په دعاء سره له غره څخه د بلاربې اوښې را ایستل، د عیسی عليه السلام په دعاء سره د مور زادي ړوند او د برص (برګي) مریض روغیدل، د موسی عليه السلام امسا په مار بانـدې بدلیدل، او د نیل بحر دوه ځایه کیدل، د

پیغمبرﷺ اسراء او معراج، د سپوږمۍ دوه ټوټې کېدل، د پیغمبرﷺ له مبارکو ګوتو څخه د اوبو بهېدل او داسې نور.

دویم غیر محسوسې معجزې: دا هغه معجزې دي چې د عقل په وسیله درک کېږي، لکه د راتلونکو غائبو واقعاتو او حوادثو په اړه معلومات ورکول، او پر محمدﷺ نازل شوی کتاب (قرآن کریم) چې د محمدﷺ تر ټولو ستره معجزه ده.

د معجزې حکم

د پیغمبرانو علیهم السلام پر معجزاتو ایمان درلودل فرض دي، ځکه چې د هر پیغمبر معجزه په حقیقت کې د الله تعالی وحې ده چې د پیغمبر ریښتینولي ثابتوي لکه څرنګه چې پر پیغمبر ایمان درلودل فرض دي، همدا راز د هغوی پر معجزو هم ایمان درلودل فرض دي.

فعالیت: زده کوونکي دې د معجزې په اړه یو له بل سره بحث وکړي.

۲. سحر

د سحر تعریف

سحر په لغت کې دوکې، باریکۍ، د یوشي شکل بدلولو او هغه کارته وایي چې ظاهري سبب ونه لري.

او په اصطلاح کې له هغه خارق العاده کار څخه عبارت دی چې د شیطانانو په مرسته له ناوړه او خبیثو نفسونو له خوا ترسره کیږی.

د تعریف شرحه

سحر په عربي لغت کې دوکې او هغه نازکه کړنې ته وایې چې ظاهري سبب یې په سترګو نه ښکاري.

او په اصطلاح کې هغه نا اشنا کار ته ویل کیږي چې د دین څخه لرې او د بد عمله اشخاصو له خوا ترسره کیږي، د کفري الفاظو په ویلو او د شیطانانو په ملتیا ترې صادرېږي چې د ښوونې او زده کړې له لارې ورته لاس رسی پیدا کوي.

که چیرې څوک داسې نا اشنا او خارق العاده کار ترسره کړي چې په هغه کې د لاسونو او حرکاتو چالاکي او یا د خاصو دواګانو استعمال رول ولري حقیقي سحر نه بلل کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سحر حقيقت

د سحر حقيقت په قرآن کريم او نبوي احاديثو او د امت په اجماع سره ثابت دی چې واقعيت لري.

الله ﷻ د موسی ؑ د ساحرانو په باره کې فرمايي: ﴿قَالَ أَلْقُوا فَلَمَّا أَلْقَوْا سَحَرُوا أَعْيُنَ النَّاسِ وَاسْتَرْهَبُوهُمْ وَجَاءُوا بِسِحْرٍ عَظِيمٍ﴾[الأعراف: ١١٦] **ژباړه:** موسی ؑ ورته وويل: تاسې يې وغورځوئ کله چې هغوی (پړي او همساګانی) واچولی او (په خپلو منترونو ويلو سره يې) د خلکو سترګې مسحورې کړې او په ويره کې يې واچول او ډير غټ سحر يې وکړ.

په حديث شريف کې راځي يوکس چې لبيد بن اعصم نوميده پر پيغمبر ﷺ يې سحر کړی وو.

د ټول اسلامي امت په دې اجماع ده چې سحر حقيقت لري.

د سحر زده کړه

د سحر ښوونه او زده کړه حرام کار دی، او که سحر په کفري عقيده بناوي نوبيا يې زده کړه کفر دی او زده کوونکی يې واجب القتل دی.

د سحر او معجزې تر منځ توپير

د سحر او معجزې تر منځ ډير توپيرونه شته چې ځينې يې په لاندې ډول دي:

١. سحر له شريرو او پليتو نفسونو څخه صادريږي مگر معجزه د پاکو، عزتمندو او الله ﷻ ته له ډيرو نږدې نفسونو څخه صادريږي.

٢. معجزه په ننګونې بناء وي، مگر په سحر کې ننګونه نه وي.

٣. د سحر په سر ته رسولو کې د ناروا اعمالو انجامول او له شيطانانو څخه په کې مرسته غوښتل کيږي او معجزه يواځې د الله ﷻ په مرسته او ارادې صورت مومي.

٤. سحر د ښوونې او زده کړې له لارې ممکن وي، مگر په معجزه کې پيغمبر يواځې له الله ﷻ څخه د هغې د ايجادولو غوښتنه کوي.

٥. معجزه د شي حقيقت بدلوي، مگر سحر يواځې د شي ظاهري شکل بدلوي.

٦. په معجزې سره د پيغمبر ريښتينولي ثابتيږي، مگر سحر لويه گناه او د خلکو د گمراه کولو او په ځمکه کې له فساد خپرولو څخه پرته بله هيڅ ګټه نلري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

٧. سحرپه خاصو شرطونو، ځایونو او وختونو پورې تړلی وي، مګر معجزه هیڅ شرط او کوم معین ځای او وخت پورې مربوطه نه وي.

٨. دسحرمعارضه او مقابله کیدای شي، مګرد معجزې مقابله محاله ده.[۱]

فعالیت: د لوست په رڼاکې د ساحر او نجومي تر منځ څه توپیر معلومیږي؟

پوښتنې:

١. معجزه او سحر تعریف کړئ.
٢. د معجزې او سحر تر منځ توپیر واضح کړئ.
٣. د معجزې ډولونه بیان کړئ.
٤. د معجزې حکم بیان کړئ.
٥. د سحر د اثبات دلایل بیان کړئ.
٦. د سحر زده کړه څه حکم لري؟

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د معجزې او سحر په اړه یوه مقاله ولیکي چې له اتو کرښو کمه نـه وي.

١_ جامع العلوم في اصطلاحات الفنون – (٢ / ١٢٠)، مذكرة التوحيد – (١ / ٦١)

(c) ketabton.com: The Digital Library

کرامت او استدراج

ایا پوهیږئ چې کرامت څه ته وایي؟ کرامت او استدراج څه توپیر لري؟

۱. کرامت

د کرامت تعریف

کرامت په لغت کې عزت او درناوي ته وایي، الله تعالی فرمایي: ﴿وَلَقَدْ كَرَّمْنَا بَنِي آدَمَ﴾ [الإسراء: ۷۰] **ژباړه**: بې شکه د آدم اولاد ته مې عزت ورکړی.

او په اصطلاح کې له هغه خارق العاده کار څخه عبارت دی چې له ولي څخه صادریږي.[۱]

د تعریف شرح

عادتاً د ناشوني کار صادربدل که له داسې شخص څخه سرته ورسیږي چې عقیده او عمل یې د اسلام په تله برابر وي کرامت بلل کیږي او که د شخص عقیده یا عمل له اسلام سره برابر نه وي نو د ده خارق العاده کار کرامت نه دی بلکې استدراج ګڼل کیږي.

د کرامت د اثبات دلیل

د اولیاوو کرامت په زیاتو دلایلو ثابت دی، لکه چې الله تعالی د مریم علیها السلام په هکله فرمایلي دي: ﴿كُلَّمَا دَخَلَ عَلَيْهَا زَكَرِيَّا الْمِحْرَابَ وَجَدَ عِنْدَهَا رِزْقًا قَالَ يَا مَرْيَمُ أَنَّى لَكِ هَذَا قَالَتْ هُوَ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ﴾ [آل عمران: ۳۷] **ژباړه**: هرکله به چې زکریا عليه السلام د هغې عبادت خانې ته ورننوتلو له هغې سره به یې څه ناڅه د خوراک او څښاک څه مېندل، پوښتنه به یې ترینه کوله ای مریم! دا تا ته له کومه راځي؟ هغې به ځواب ورکاوه د الله تعالی له لوري راغلي دي.

او لکه د اصحاب کهف قصه چې په قرآن کریم کې ذکر شوې ده.

همدا رنګه د صحابه وو په دورکې له بې شمیره صحابه وو څخه ډول ډول کرامات صادر شوي دي چې تفصیل یې د حدیثو او تاریخ په کتابونو کې بیان شوی دی.

فعالیت: زده کوونکي دې د اصحاب کهف قصه په نوبت سره بیان کړي.

۱_ التعريفات - (۱ / ۲۳۵)، إتحاف السائل بما في الطحاوية من مسائل - (۳۰ / ۲۱)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کرامت حکم

د اولیاوو کرامت د هغوی د تایید، مرستې او د دین د اوچتوالي په خاطر حق او ثابت دی، خو کرامت د ولي په اختیار کې نه وي، نو دا ضروري نه ده چې له هر ولي څخه دې کرامت صادر شي ځکه چې کرامت د الله تعالی په ارادې او خوښې پورې تړاو لري. په کرامت باندې کوم نوی حکم نه ثابتیږي.

۲. استدراج

د استدراج تعریف

استدراج په لغت کې قدم په قدم پورته ختلو ته وايي.

او په اصطلاح کې هر هغه خارق العاده کار چې له کافر یا فاسق شخص څخه صادریږي استدراج بلل کیږي.

د تعریف شرح

که چیرې کوم خارق العاده کار د کافر، فاسق،کاهن، نجومي، ساحر او یا کوډګر شخص څخه صادر شي استدراج ورته ویل کیږي.

هر څومره چې د دوی سرکشي زیاتیږي په هماغه اندازه ورته الله تعالی خپل نعمتونه پراخوي تر څو قدم په قدم د هلاکت لورې ته نیږدې او د الله تعالی تر حجت لاندې راشي، لکه چې الله تعالی فرمایلي دي: ﴿وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ﴾ [الأعراف: ۱۸۲]. **ژباړه:** او هغه کسان چې زموږ آیتونه یې دروغ ګڼلي دي، نو هغوی به موږ په داسې تدریجي ډول هلاک کړو چې هغوی به خبر هم نه وي.

فعالیت: زده کوونکي دې د کرامت او استدراج تر منځ پر توپیر یو له بل سره بحث وکړي.

پوښتنې

۱. ولي چاته ویل کیږي؟
۲. دکرامت د اثبات دلیل ووایاست.
۳. الله تعالی کرامت د څه لپاره له ولي څخه صادروي؟
٤. استدراج څه ته وايي؟ تعریف یې کړئ.

کورنۍ دنده

د قرآن کریم د نصوصو په رڼا کې د استدراج څو مثالونه ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

قضاء او قدر

د ایمان له ارکانو څخه یو رکن په قضاء او قدر باندې عقیده درلودل دي.

په قضاء او قدر ایمان درلودل هغه موضوع ده چې د مسلمان په عقیده، کړنو، افعالو او د ژوندانه په ښو او بدو حالاتو ژوره اغېزه لري.

د قضاء او قدر تعریف

أ. قضاء: په عربي ژبه کې فیصلې، پوره کولو او حتمي والي ته ویل کېږي.

ب. قدر: په عربي ژبه کې حکم، فیصلې او اندازې ته ویل کېږي.

او په اصطلاح کې قضاء او قدر له هغه تقدیر او اندازې څخه عبارت دی چې الله ﷻ د خپل علم په بناء د کائناتو لپاره ټاکلی دی په هغه شان چې دهغه دحکمت غوښتنه وه.

د تعریف شرح

قضاء او قدر لفظونه په عربي ژبه کې د مختلفو معناګانو لپاره استعمال شوي دي مګر د عقایدو په علم کې دواړه هغه مترادف لفظونه دي چې له یو مقصد څخه پرې تعبیر شوی دی.

د قضاء او قدر پر موضوع د ښه پوهیدلو په خاطر د خلورو خبرو پیژندل ډیر اړین دي چې په لاندې توګه بیانیږي:

۱ـ د الله ﷻ ازلي علم: په دې خبره ایمان درلودل چې الله ﷻ د هرشي په اجمالي او تفصیلي، ماضي او مستقبل پر ټولو حالاتو عالم او پوه دی، لکه څرنګه چې په خپلو کړنو پوره عالم دی، د خپلو بندګانو په کړنو او افعالو هم پوره علم لري. په تیرو اورا تلونکو ټولو واقع کیدونکو حوادثو اوتغیراتو داسې علم لري چې هیڅ شی یې له علم څخه پټ ندی.

الله ﷻ فرمایلي دي: ﴿عَالِمِ الْغَيْبِ لا يَعْزُبُ عَنْهُ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ فِي السَّمَاوَاتِ وَلا فِي الأَرْضِ وَلا أَصْغَرُ مِنْ ذَلِكَ وَلا أَكْبَرُ إِلا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ﴾ [السبأ: ٣]

ژباړه: هغه (الله ﷻ)په ټولو پټو پوه دی له هغه نه دیو بخري په اندازه کوم شی نه په اسمانونو کې پټ دی اونه په ځمکه کې نه له بخري څخه غټ او نه له بخري کوچنی ،مګر هرڅه په یو څرګند دفتر کې درج دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

الله ﷻ له مخلوقاتو له پيدايښت څخه لا ډير مخکې په دې پوره عالم و چې مخلوقات څرنګه اوکله يې پيداکړي او هم د مخلوقاتو د ارزاقو، عملونو لويو او وړو حرکتونو خوځښتونو او د هغوی پر اجلونو پوره عالم دی.

۲ـ په لوح محفوظ کې هر څه ليکل شوي دي: په دې هم ايمان لرل فرض دي چې الله ﷻ ټول هغه څه چې د مخلوقاتو په اړه ورته معلوم وو په لوح محفوظ کې يې ليکلي دي، او د مخلوقاتو ټول هغه تقديرونه يې کښلي چې دوی ته پيښيدونکي دي، او ياېې دوی انجامونکی وي. الله تعالی فرمايلي دي: ﴿وَكُلُّ شَيْءٍ فَعَلُوهُ فِي الزُّبُرِ وَكُلُّ صَغِيرٍ وَكَبِيرٍ مُسْتَطَرٌ﴾.[القمر: ۵۲ ، ۵۳]

ژباړه: او هر څه چې دوی يې کوي په لوح محفوظ کې ليکل شوي دي او هره کوچنۍ او لويه خبره ليکل شوې ده. (۱)

پيغمبر ﷺ فرمايلي دي: «كَتَبَ اللَّهُ مَقَادِيرَ الْخَلاَئِقِ قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَ السَّمَوَاتِ وَالأَرْضَ بِخَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ...» (۲)

ژباړه: الله تعالی دمخلوقاتو تقديرونه د آسمانونو او ځمکو له پيدايښت څخه پنځوس زره کاله مخکې ليکلي دي.

۳ـ د الله ﷻ خوښه او مشيئت: په دې ايمان لرل فرض دي چې هيڅ څيز د الله ﷻ د خوښې،ارادې، او مشيئت څخه پرته له عدم څخه وجود ته نشي را تلای، نو څه چې الله ﷻ وغواړي هغه کيږي، او څه چې ونه غواړي، نه کيږي.

الله ﷻ فرمايي: ﴿وَرَبُّكَ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَيَخْتَارُ﴾ [القصص: ۶۸]

ژباړه: ستا رب پيدا کوي هر څه چې وغواړي او(هغه په خپله دخپل کار لپاره چاته يې چې خوښه شي) غوره کوي يې.

همدا راز فرمايي: ﴿وَمَا تَشَاءُونَ إِلا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ﴾ [التكوير: ۲۹]

ژباړه: اوستاسې په غوښتنه هيڅ نه کيږي ترڅو پورې چې د الله (رب العالمين) خوښه نه وي.

۱ـ تفسير القرطبي - (۱۷ / ۱۴۹)

۲ - صحيح مسلم

(c) ketabton.com: The Digital Library

٤_ د الله ﷻ تخليق: د الله ﷻ له ذات او صفاتو څخه پرته نور هر څه مخلوق او الله ﷻ يې خالق دی. الله تعالی فرمايلي دي: ﴿اللَّهُ خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ﴾ [الرعد: ١٦]

ژباړه: الله ﷻ د هرشي خالق او پيداکوونکی دی.

د ټولو افعالو خالق الله ﷻ دی او بنده يې کاسب دی. د خير او شر دواړو خالق الله تعالی دی. الله تعالی د خير په کولو خوښيږي د خير کسب کوونکو سره مرسته کوي او ورسره مينه لري، بالعکس شر بد ګڼي انسانان يې ورڅخه منع کړي دي او د شر کسب کوونکو سره نه مرسته کوي او نه ورسره مينه لري.

په قضاء او قدر د اثبات دليل

د قضاء او قدر موضوع په ډېرو آيتونو او احاديثو سره ثابته ده:

الله ﷻ فرمايي: ﴿إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ﴾ [القمر: ٤٩] **ژباړه:** موږ هر څه په اندازه او تقدير سره پيدا کړي دي.

په بل ايت کې الله ﷻ فرمايي: ﴿وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقَدَّرَهُ تَقْدِيرًا﴾ [الفرقان: ٢] **ژباړه:** او (الله) هغه ذات دی چې ټول شيان يې پيدا کړي دي او ورته يې اندازه ټاکلې ده.

همدارنګه الله تعالی فرمايي: ﴿لِيَقْضِيَ اللَّهُ أَمْرًا كَانَ مَفْعُولًا﴾ [الأنفال: ٤٢] **ژباړه:** د دې لپاره چې فيصله کړي الله تعالی هغه کار چې کېدونکی وو.

په حديث شريف کې راځي: «وَتُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ»[1] **ژباړه:** جبرئيل عليه السلام پيغمبر ﷺ ته وويل: او دا چې ته ايمان ولرې د خير او شر په تقدير باندې.

په بل حديث شريف کې راځي: «لَا يُؤْمِنُ عَبْدٌ حَتَّى يُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ حَتَّى يَعْلَمَ أَنَّ مَا أَصَابَهُ لَمْ يَكُنْ لِيُخْطِئَهُ وَأَنَّ مَا أَخْطَأَهُ لَمْ يَكُنْ لِيُصِيبَهُ»[2]

ژباړه: هېڅکله يو بنده د ايمان خاوند کېدای نه شي تر څو چې د تقدير په خير او شر ايمان ونه لري او تر څو چې په دې ايمان ونه لري هغه څه چې ده ته رسېدونکي دي هېڅکله نه خطا کيږي او هغه څه چې ده ته رسيدونکي نه دي هېڅکله نه ورته رسيږي.

---

١ – صحيح مسلم – (١ / ٢٨)

٢ – رواه الترمذي

(c) ketabton.com: The Digital Library

په قضاء او قدر باندې د ایمان درلودلو حکم

په قضاء او قدر ایمان درلودل فرض دي.

موږ په دې ټینګ باور لرو چې الله ﷻ د مخلوقاتو له پیدایښت څخه مخکې د مخلوقاتو په اړه پوره علم درلود او په دې هم عقیده لرو چې الله ﷻ د ټولو انسانانو پوره احوال په لوح محفوظ کې لیکلي دي او په دې هم باوري یو چې هېڅ شی د الله ﷻ له علم او ارادې څخه پرته وجود ته نه شي راتلای. همدارنګه الله ﷻ د خیر او شر دواړو خالق او پیدا کوونکی دی او انسان ته یې د خیر او شر په کولو کې اختیار ورکړی دی. که یې خیر وکړ ورسره مرسته او محبت کوي او که یې په شر لاس پورې کړ الله ﷻ ورسره مرسته او محبت نه کوي. پیغمبر ﷺ فرمایي: «والذي نفسي بيده ، لو جاءت الأمة لتنفعك بغير ما كتب الله لك ما استطاعت ذلك ، ولو أرادت أن تضرك بغير ما كتب الله لك ما استطاعت ذلك»[1] **ژباړه:** زما دې هغه په ذات قسم وي چې زما روح د ده په واک کې دی، که چېرې ټول امت را ټول شي د دې لپاره چې تاته ګټه ورسوي او هغه ګټه الله تعالی تاته نه وي لیکلې، نو دا کار د دوی په وس کې نه دی پوره او که چېرې دوی اراده وکړي چې تاته څه زیان ورسوي او هغه زیان الله تعالی تاته نه وي لیکلی نو دا کار هم د دوی په توان کې نه دی پوره.

پوښتنې

۱. قضاء او قدر تعریف کړئ.
۲. د قضاء او قدر د اثبات دلایل ووایئ
۳. په قضاء او قدر باندې د ایمان حکم واضح کړئ.
٤. که څوک له قضاء او قدر څخه منکر شي څه حکم لري؟

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د قضاء او قدر په اړه یوه مقاله ولیکي چې له پنځو کرښو کمه نه وي.

۳- القدر للفريابي - (۱ / ۱۳۵)

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهم لوست

د برزخ حالات

هر انسان له وفات څخه وروسته د ژوند دوه مرحلې لري له مرګه وروسته د قيامت تر ورځې پورې، چې دې مرحلې ته د برزخ ژوند وايي او بيا له قيامت څخه وروسته چې اوږد او ابدي ژوند پيل شي، په دې لوست کې به د برزخ د حالاتو په هکله معلومات لاس ته راوړئ.

۱. د برزخ تعريف

برزخ په لغت کې پردې او حائل ته وايي او د عقايدو د علم په اصطلاح کې د دنيوي او اخروي ژوند تر منځ (له مرګه وروسته تر بيا ژوندي کېدو پورې) مرحلې ته برزخ ويل کيږي.

د تعريف شرح

له نبوي احاديثو څخه دا جوتيږي: انسان چې له دې نړۍ څخه سترګې پټې کړي هغه ګړۍ بېرته ژوندی شي که نيکو کاره مؤمن وي، د خوښۍ د حالاتو احساس کوي او په قبر کې هم په ډول ډول نعمتونو سره نازول کيږي او که بد کرداره او کافر وي د غم او خواشينې احساس کوي او په قبر کې په ډول ډول عذابونو سره سزا ورکول کيږي، چې د قبر همدې حالاتو ته برزخ ويل کيږي.

فعاليت: زده کوونکي دې د برزخ د لغوي او اصطلاحي تعريفونو تر منځ اړيکه ووايي.

د برزخ د اثبات دليل

د برزخ پړاو د قرآن کريم په مبارکو آيتونو او د نبي کريمﷺ په مبارکو احاديثو باندې ثابت دی.

الله تعالی د المؤمنون په سورت کې فرمايلي دي: ﴿وَمِن وَرَائِهِم بَرْزَخٌ إِلَىٰ يَوْمِ يُبْعَثُونَ﴾ [المؤمنون: ۱۰۰] **ژباړه:** او په مخ کې د دوی د برزخ (قبر) پرده ده (چې دوی نه پرېږدي دنيا ته رجوع وکړي) تر هغې ورځې پورې چې هغوی په قيامت کې را پاڅول کيږي.

۲. نَکِیْر او مُنْکَرْ

د نَکِیْر او مُنْکَرْ پېژندنه

نکير او منکر د الله تعالی دوه ملکي دي، الله تعالی له مړو څخه په قبر کې په پوښتنه کولو گمارلي دي، د نبي کريمﷺ د حديث له مخې يې رنگونه تور او سترگې يې شني دي.

له مړي څخه په قبر کې پوښتنې کول

کله چې مړی په قبر کې ښخ کړل شي او خلک ورڅخه بېرته وگرځي نو ده ته نوموړي دوې ملکې راځي(مکلف مړی د الله تعالی په امر سره بېرته را ژوندی کېږي، خپل عقل او پوهه يې بېرته ورته را گرځي) او له ده څخه د رب، دين او نبي په هکله پوښتنې کوي، که چېرې مړي د دغو پوښتنو صحيح ځواب ورکړ او بريالی شو نو د الله تعالی له خوا ورته نعمتونه ورکول کېږي او وروستي پړاوونه پرې آسانېږي او که ناکام شو نو عذاب ورکول کېږي او وروستي پړاوونه يې هم سختېږي.

په قبر کې د پوښتنو کولو د اثبات دليل

په قبر کې له مړي څخه د نکير او منکر سوال کول په قرآن کريم او د نبي کريمﷺ په مبارکو احاديثو سره ثابت دی.

قرآن کريم: الله تعالی پدې اړه په قرآن کريم کې فرمايلي دي: ﴿يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ﴾ [إبراهيم: ۲۷] **ژباړه:** الله تعالی به مؤمنان په نړدې ژوند او په آخرت کې په ثابته (د توحيد کلمه ورڅخه مراد ده) وينا کلک او ثابت قدمه کړي.

نبي کريمﷺ څرگنده کړې ده چې دلته له آخرت څخه مراد قبر دی، ځکه قبر د آخرت له منازلو څخه لومړنی منزل دی.

حديث شريف: حضرت ابو هريره رضی الله تعالی عنه روايت کوي چې رسول اللهﷺ وفرمايل: «إِذَا أُقْبِرَالْمَيِّتُ أَتَاهُ مَلَكَانِ أَسْوَدَانِ أَزْرَقَانِ يُقَالُ لِأَحَدِهِمَا الْمُنْكَرُ وَالْآخَرُ النَّكِيرُ فَيَقُولَانِ مَا كُنْتَ تَقُولُ فِي هَذَا الرَّجُلِ فَيَقُولُ: هُوَ عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّـهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ فَيَقُولَانِ قَدْ كُنَّا نَعْلَمُ أَنَّكَ تَقُولُ هَذَا ثُمَّ يُفْسَحُ لَهُ فِي قَبْرِهِ سَبْعُونَ ذِرَاعًا فِي سَبْعِينَ ثُمَّ يُنَوَّرُ لَهُ فِيهِ ثُمَّ يُقَالُ لَهُ نَمْ فَيَقُولُ أَرْجِعُ إِلَى أَهْلِي فَأُخْبِرُهُمْ فَيَقُولَانِ نَمْ كَنَوْمَةِ الْعَرُوسِ الَّذِي لَا يُوقِظُهُ إِلَّا أَحَبُّ أَهْلِهِ إِلَيْهِ حَتَّى يَبْعَثَهُ اللَّهُ مِنْ مَضْجَعِهِ ذَلِكَ وَإِنْ كَانَ مُنَافِقًا قَالَ سَمِعْتُ النَّاسَ يَقُولُونَ فَقُلْتُ مِثْلَهُ لَا أَدْرِي فَيَقُولَانِ قَدْ كُنَّا نَعْلَمُ أَنَّكَ تَقُولُ ذَلِكَ فَيُقَالُ لِلْأَرْضِ الْتَئِمِي عَلَيْهِ

(c) ketabton.com: The Digital Library

فَتَلْتَئِمُ عَلَيْهِ فَتَخْتَلِفُ فِيهَا أَضْلَاعُهُ فَلَا يَزَالُ فِيهَا مُعَذَّبًا حَتَّى يَبْعَثَهُ اللَّهُ مِنْ مَضْجَعِهِ ذَلِكَ»[1]

ژباړه: کله چې مړی په قبر کې کېښودل شي نو دوې ملکې ورته راشي، چې تورې څېرې او شنې سترګې لري، یوې ته نکیر او بلې ته منکر ویل کېږي، هغوی به پوښتنه وکړي: تا ددې سړي په شان کې څه ویل؟ نو هغه به ځواب ورکړي، دا د الله تعالی بنده او د هغه رسول دی. زه شاهدي وایم چې له الله تعالی نه پرته بل بر حق معبود نشته او شاهدي وایم په دې چې محمدﷺ د هغه بنده او د هغه رسول دی. نو پرښتې به ووایي موږ پوهېدو چې ته به همدا وایې. له هغه وروسته به د هغه قبر اویا ګزه په اویا ګزو کې پراخه او ورته رڼا کړای شي، بیا به ورته ووایي چې ویده شه، نو دی به ووایي زه ځم خپلې کورنۍ ته چې د خپل حال زېرى ورکړم نو پرښتې به ورته ووایي: ته د هغې ناوې غوندې ویده شه چې د خپلې کورنۍ د ډېر ګران فرد نه پرته بل څوک یې نه شي وېښولای. (د دغه مړي به همدغسې حالت وي) تر هغه وخته چې الله تعالی یې له دغه آرامځې څخه پاڅوي او که دا مړی منافق وي نو په ځواب کې به وایي چې له خلکو مې اورېدل چې هغوی ویل ما هم همغسې ویل. نه پوهېدم چې څوک دی، نو پرښتې به وایي موږ پوهېدو چې ته به همداسې وایې. بیا به ځمکې ته وویل شي پر ده باندې را تنګه او راجوخته شه. نو داسې به پرې راتنګه شي چې د ده پښتۍ به سره تېرې ببرې شي، په همدې عذاب کې به تر هغې پورې اخته وي چې الله تعالی یې له دغه استوګنځې نه را پاڅوي.

۳. د قبر نعمتونه او عذاب

د قبر پېژندنه

سره له دې چې قبر په مشهوره اصطلاح کې د ځمکې هغې برخې ته ویل کېږي چې مړی پکې ښخ شوی وي، خو د نعمتونو او عذابونو د اثبات په بحث کې قبر له مرګ څخه وروسته د مړي د شتون ځای ته ویل کېږي، که هغه ریښتینی قبر وي او که بل ځای وي، لکه چې څوک په اوبو کې مړ شي او اوبه یې یوسي او یا څوک له مرګه وروسته ځناور وخوري، یا یې څوک وسوځوي او داسې نور.

---

[1] – رواه الترمذي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

الله تعالی فرمايي: ﴿وَأَنَّ اللَّهَ يَبْعَثُ مَنْ فِي الْقُبُورِ﴾ [الحج: ٧] **ژباړه:** او الله تعالی د قبرونو والا خامخا راپاڅوي.

په دې آيت کې له قبرونو څخه عامه معنا مراد ده، په دې توګه چې الله تعالی مړي هرو مرو راپاڅوي که هغه په ځمکه کې ښخ وي که سوځېدلي وي او که ځناورو خوړلي وي.

د قبر د نعمتونو او عذابونو د اثبات دليل

د قبر نعمتونه د قرآن کريم په مبارکو آيتونو او د نبي کريمﷺ په مبارکو احاديثو باندې ثابت شوي دي.

١ـ الله تعالی په قرآن کريم کې د قبر د نعمتونو په اړه فرمايلي دي: ﴿يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ﴾ [إبراهيم: ٢٧] **ژباړه:** الله تعالی به مؤمنان په نړۍ ژوند او په آخرت کې په ثابته وينا کلک او ثابت قدمه کړي.

٢ـ نبي کريمﷺ د قبر په اړه فرمايلي دي: «إِنَّمَا الْقَبْرُ رَوْضَةٌ مِنْ رِيَاضِ الْجَنَّةِ، أَوْ حُفْرَةٌ مِنْ حُفَرِ النَّارِ»[1] **ژباړه:** په يقيني توګه قبر يا د جنت له باغچو څخه يوه باغچه ده او يا د دوزخ له کندو څخه يوه کنده ده.

٣ـ نبي کريمﷺ په دوو قبرونو تېرېده، نو وېې فرمايل: «إِنَّهُمَا لَيُعَذَّبَانِ وَمَا يُعَذَّبَانِ فِي كَبِيرٍ أَمَّا أَحَدُهُمَا فَكَانَ لَا يَسْتَتِرُ مِنَ الْبَوْلِ وَأَمَّا الْآخَرُ فَكَانَ يَمْشِي بِالنَّمِيمَةِ»[2] **ژباړه:** دغه دواړه (مړي) په عذاب کې دي د داسې لويې ګناه له امله ورته عذاب نه ورکول کېږي يوه به د خپلو تشو متيازو (له څاڅکو) څخه ځان نه ساته او بل به چغلي کوله.

په برزخ، نکير او منکر او د قبر په نعمتونو او عذاب د ايمان حکم

په برزخ او ټولو هغو شيانو چې په برزخ کې واقع کېږي او نبي کريمﷺ موږ پرې خبر کړي يو لکه په قبر کې د نکير او منکر پوښتنې کول، د قبر عذاب او نعمتونه په دې ټولو ايمان راوړل فرض دي.

---

١ – رواه الترمذي.

٢ – صحيح البخاري ت – (١ / ٢٢٩)

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

۱. برزخ تعریف کړئ.
۲. د برزخ د اثبات لپاره دلائل ذکر کړئ.
۳. په قبر کې د پوښتنې کوونکو ملائکو نومونه څه دي؟
٤. له مړي څخه په قبر کې ملائکې د څه شي پوښتنې کوي؟
٥. د قبر د سوال په هلکه یو نقلي دلیل بیان کړئ.
٦. قبر تعریف کړئ.
۷. د قبر د نعمتونو په هکله یو نقلي دلیل ووایئ.
۸. د قبر د عذاب په هکله یو نقلي دلیل ووایئ.
۹. په پورتنیو موضوعاتو د ایمان حکم بیان کړئ.

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې په خپلو کتابچو کې د برزخ د حالاتو په اړه یوه مقاله ولیکي چې له لسو کرښو کمه نه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بعث او حشر

مسلمانان ټول په دې کلک ایمان لري هغه غیبي حالات چې الله ﷻ په قرآن کریم کې او پیغمبر ﷺ په احادیثو کې بیان کړي حق دي لکه بعث، حشر، د اعمالو تلل، جنت، دوزخ او داسې نور.

۱. بعث

د بعث تعریف: په لغت کې لیږلو، راپاخولو او ژوندي کولو ته وایي: او په شرع کې جسدونو ته د ارواحو بیرته راګرځولو او له قبرونو څخه انسانان راپاخولو ته بعث ویل کیږي.

د تعریف شرح

بعث، نشور، نشأة ثانیة او معاد مترادف الفاظ دي چې د یوو حالت لپاره په قرآن کریم کې ذکر شوي او هغه پس له مرګه د مړو را ژوندي کېدل دي، ټول مړي به د الله ﷻ په امر له قبرونو څخه راولاړیږي او ارواح به يې له خپلو جسدونو سره بیا یو ځای کیږي چې له دغه حالت څخه په قرآن کریم او احادیثو کې کله د بعث، کله د نشر او نشور او کله هم ورڅخه د نشأة ثانیة (دویم ځل ژوندون) په لفظ تعبیر شوی.

د بعث د اثبات دلیل

الله ﷻ فرمايي: ﴿ثُمَّ إِنَّكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ تُبْعَثُونَ﴾ [المؤمنون: ١٦] **ژباړه:** بیا به تاسې د قیامت په ورځ کې راپاخول شئ.

په بل آیت کې الله ﷻ فرمايي: ﴿وَأَنَّ اللَّهَ يَبْعَثُ مَنْ فِي الْقُبُورِ﴾ [الحج: ٧] **ژباړه:** او بېشکه الله ﷻ راپاخوي هغه خلک چې په قبرونو کې دي.

په بعث ایمان درلودل

په بعث ایمان درلودل د ایمان اساسي رکن دی نو له مرګ څخه وروسته په بیا ژوندي کیدو ایمان درلودل فرض دي، هر څوک چې له بعث څخه منکر وي کافر دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. حشر

د حشر تعريف: حشر په لغت کې د قيامت په ورځ د فيصلې او حساب لپاره د انسانانو راټولېدلو ته ويل کيږي.

د تعريف شرح

د قيامت په ورځ د انسانانو موقف او د محشر ميدان ته راټولولو او راجمع کولو ته حشر ويل کيږي، انسانان به ټول د محشر په ميدان کې د دې لپاره راجمع کيږي تر څو له دوی سره د دوی د اعمالو حساب وشي د نيکانو نيکي و تلل شي او د بدانو بدي او هغوی ته خپلې عملنامې په ښي يا چپ لاس کې ورکړل شي.

د دوې تر منځ د دې فيصله او پريکړه وشي چې څوک د جنت مستحق دي او څوک د جهنم چې دې ته لوی حشر هم ويل کيږي.

د حشر د اثبات دليل

د قيامت په ورځ حشر په بې شميره دلايلو ثابت دی.

الله ﷻ فرمايي: ﴿وَاعْلَمُوا أَنَّكُمْ إِلَيْهِ تُحْشَرُونَ﴾ [البقرة: ۲۰۳] **ژباړه:** او ښه پوه شئ بيشکه تاسې به د الله ﷻ حضور ته راټوليږئ.

په بل آيت کې فرمايي: ﴿وَهُوَ الَّذِي ذَرَأَكُمْ فِي الْأَرْضِ وَإِلَيْهِ تُحْشَرُونَ﴾ [المؤمنون: ۷۹]
ژباړه: او الله ﷻ هغه ذات دی چې تاسې يې په ځمکه کې خواره واره پيدا کړي ياستئ بيا به همده ته راجمع کيږئ.

رسول الله ﷺ په خپل يو مبارک حديث کې فرمايلي دي: «يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّكُمْ مَحْشُورُونَ إِلَى اللَّهِ حُفَاةً عُرَاةً غُرْلًا»[1] **ژباړه:** ای خلکو ببشکه تاسې به په داسې حا ل کې چې پښې به مو لوڅې وي، په بدن باندې به مو کالي نه وي، سنت شوي به نه ياست الله تعالی ته به راټوليږئ.

حشر به د چا کيږي؟

حشر به له انسانانو، پيريانو او له ټولو ژونديو مخلوقاتو سر ته رسيږي، کله چې ښاروي او نور ژوي يو له بل څخه د خپلو ظلمونو غچ واخلي نو دوی به بيا مړه شي او يوازې انسانان به په محشر کې پاتې شي لکه چې الله ﷻ فرمايي: ﴿وَإِذَا الْوُحُوشُ حُشِرَتْ﴾ [التكوير: ۵] **ژباړه:** او (ياد کړه هغه ورځ) کله چې وحشي ژوي راجمع کړل شي. په بل آيت کې فرمايي: ﴿وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا طَائِرٍ يَطِيرُ بِجَنَاحَيْهِ إِلَّا أُمَمٌ أَمْثَالُكُمْ مَا فَرَّطْنَا فِي

---

۱ - صحيح البخاري ت - (۱۱ / ۲٤۸)

(c) ketabton.com: The Digital Library

الْكِتَابِ مِنْ شَيْءٍ ثُمَّ إِلَى رَبِّهِمْ يُحْشَرُونَ﴾ [الأنعام: ٣٨] **ژباړه:** په ځمکه کې خوځېدونکي کوم ساکښ او په هوا کې په وزرونو سره الوتونکي کوم مارغه ته وګورئ، دا ټول همدا ستاسې په څېر انواع او ډولونه دي، موږ د هغو د تقدير په ليکنه کې څه نيمګړتيا نده پرېښې. بيا به دا ټول د خپل رب لورې ته راغونډيږي.

حديث: په حديث شريف کې راځي: د ابو ذر رضي الله عنه څخه روايت دی چې پيغمبرﷺ دوه پسونه وليدل چې يو بل يې په ښکرو ووهل. پيغمبرﷺ و فرمايل: ای أبو ذره ته پوهيږئ چې دوي ولې يو بل په ښکرو وهي؟ ما وويل نه پوهيږم. پيغمبرﷺ وفرمايل: مګر الله ﷻ پوهيږي، چې ولی دوی يو بل په ښکرونو وهي او نيږدې ده چې د دوی تر منځ به فيصله وکړي.[1] په بل حديث کې د هغه چا په حق کې راځي چې د خپلو څارويو څخه زکات نه ورکوي: اوښان به خپل مالکان د پښو لاندې کوي او وزې به خپل مالکان په پښو او ښکرو باندې وهي.[2] په بل روايت کې راځي: کله چې الله ﷻ وحشي حيوانات راټول کړي او دوی يو له بل څخه خپلې بدلې او غچ واخلي بيا به ورته الله تعالى امر وکړي چې خاورې شئ، هغوی به خاورې شي نو په دغه وخت کې به کافر د دې ارمان وکړي چې کاش زه هم خاورې شوی وای.[3]

پوښتنې

١. بعث تعريف کړئ.
٢. حشر تعريف کړئ.
٣. د بعث او حشر د اثبات دليلونه ووايئ.
٤. د بعث او حشر تر منځ توپير واضح کړئ.
٥. الله تعالى به د قيامت په ورځ څوک حشر کوي.

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د بعث او حشر په اړه له قرآن کريم څخه نور دلايل ووايي چې په کتاب کې ندي ذکر شوي.

---

١ – احمد.
٢ – متفق عليه.
٣ – تفسير بحر العلوم د ابو الليث السمرقندي. کتاب ١/ ٤٦٧ تفسير طبري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوولسم لوست

د پيغمبرﷺ شفاعت

آيا پوهيږئ چې شفاعت څه ته وايي؟ او شفاعت په څو ډوله دی؟ او پيغمبرﷺ به شفاعت څه وخت او د چا لپاره کوي؟

د دې لپاره چې په پورتنيو مطلبونو ښه پوه شو، لاندې لوست لولو.

د شفاعت تعريف

شفاعت په لغت کې له چا څخه د بل لپاره د نيکۍ کولو او جرم او خطا د ښنلو غوښتلو ته وايي.

او د عقايدو د علم په اصطلاح کې له الله تعالى څخه د قيامت په ورځ غوښتنه ده، څو د يو چا له خطاوو څخه تېر شي او ښښنه ورته وکړي

په دې ځای کې له شفاعت څخه مرا د زموږ د خوږ پيغمبر حضرت محمدﷺ شفاعت مراد دی چې د قيامت په ورځ به يې د ټولو خلکو لپاره په عامه توګه او د خپلو امتيانو لپاره په خاصه توګه د الله تعالى په دربار کې تر سره کوي او الله تعالى به د خپلې مهربانۍ له مخې او د پيغمبرﷺ د اعزاز په موخه د هغه سفارش قبلوي.

د شفاعت د اثبات دليل

د پيغمبرﷺ شفاعت په قرآن کريم، نبوي احاديثو او د امت په اجماع سره ثابت دی.

الله ﷻ فرمايي: ﴿عَسَى أَنْ يَبْعَثَكَ رَبُّكَ مَقَامًا مَحْمُودًا﴾ [الإسراء: ۷۹] **ژباړه:** نژدې ده چې ستا څښتن به تا ستايل شوي ځای ته ورسوي.

حضرت عبدالله بن مسعود، حذيفة بن اليمان، عبدالله بن عمر، سلمان فارسي او جابر بن عبدالله رضی الله عنهم ويلي چې له ((مقام محمود)) څخه د پيغمبرﷺ شفاعت کبرى مراد دی.

د پيغمبرﷺ د شفاعت په باره کې دومره زيات احاديث راغلي چې د تواتر اندازې ته رسيږي، لکه چې پيغمبرﷺ فرمايلي دي: «أَنَا سَيِّدُ وَلَدِ آدَمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَأَوَّلُ مَنْ يَنْشَقُّ عَنْهُ الْقَبْرُ وَأَوَّلُ شَافِعٍ وَأَوَّلُ مُشَفَّعٍ». (۱)

---

۱ - صحيح مسلم - ۷ / ۵۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژباړه: زه به د قیامت په ورځ د آدمعليه السلام په اولاده کې سردار یم او زه به لومړی هغه څوک یم چې له قبر څخه راپاځیږي،[1] او زه به لومړی هغه څوک یم چې شفاعت به کوم او لومړی هغه څوک به یم چې شفاعت یې قبلیږي.

د پیغمبرﷺ د شفاعت ډولونه

الله تعالی حضرت محمدﷺ ته د دوه ډوله شفاعتونو اعزاز ورپه برخه کړی دی:

١. شفاعت کبری.

٢. شفاعت صغری.

١. شفاعت کبری

کله چې ټول انسانان د محشر په میدان کې د خپلو اعمالو د حساب لپاره راټول شي، په دې انتظار کې وي چې کله به الله تعالی له دوی سره د اعمالو محاسبه شروع کوي او له ډیرې ویرې او هیبت څخه به په ډیر لوی مشقت او غم کې پراته وي، آن تر دې چې د دوی انتظار به تر ځلویښتو کلونو پورې وغځیږي، دوی به په دې هڅه کې شي چې څوک داسې پیداکړي چې الله تعالی ته د دوی په هکله شفاعت وکړي، نو له نورو ټولو هڅو وروسته به انسانان د پیغمبرﷺ حضور ته راشي او ورڅخه به وغواړي څو له الله تعالی څخه غوښتنه وکړي چې له دوی سره محاسبه شروع کړي، بیا به پیغمبرﷺ الله تعالی ته په سجده پریوزي او الله تعالی ته به دومره عذر او زاری وکړي چې الله تعالی به ووایي: ای محمده! سر را پورته کړه هر څه چې غواړې درته به درکړل شي اوشفاعت به دې قبول کړل شي. پیغمبرﷺ به الله تعالی ته له انسانانو سره د حساب کولو شفاعت وکړي او الله تعالی به یې قبول کړي.

فعالیت: آیا امتونه به له نورو پیغمبرانو څخه هم د شفاعت کولو غوښتنه کوي؟ په دې هکله مو څه اوریدلي، په نوبت سره یې بیان کړئ.

١ـ تفیر زاد المسیر للامام ابن الجوزی رح- (٥ / ٧٦) و تفسیر النکت والعیون للامام الماوردي البصري (٣ / ٢٦٥)

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. شفاعت صغرى

له شفاعت صغرى څخه مراد د پیغمبرﷺ هغه شفاعت دی چې د نورو بیلا بیلو خلکو لپاره به یې کوي چې ځینې یې په لاندې ډول دي:

۱. د ټولو مؤمنانو لپاره جنت ته د تللو په هکله شفاعت.

۲. د هغه چا لپاره شفاعت چې نیکۍ او بدۍ یې برابرې وي نو د دوی په هکله به شفاعت کوي تر څو جنت ته داخل کړل شي.

۳. د خپل امت د ګناهکارو لپاره شفاعت تر څو الله تعالی یې ګناهونه وروبښي او له دوزخ څخه یې راوباسي او جنت ته یې داخل کړي.

٤. د نیکانو د درجو او مرتبو د لا اوچتولو لپاره د پیغمبرﷺ شفاعت

٥. د پیغمبرﷺ شفاعت د ځینو خلکو لپاره تر څو بې له محاسبې جنت ته داخل شي.

٦. د عذاب له مستحقینو څخه د عذاب د تخفیف لپاره شفاعت[1]

د پیغمبرﷺ د شفاعت شرطونه

د پیغمبرﷺ د شفاعت لپاره د دریوو شرطونو وجود لازمي دي:

۱. **د قیامت ورځ:** پیغمبرﷺ به شفاعت د قیامت په ورځ کې کوي، هغه څوک چې د دنیا په چارو کې د پیغمبرﷺ د شفاعت غوښتنه کوي هغه په خطا دی.

۲. **د الله تعالی اجازت:** د شفاعت لپاره ضروري ده چې الله به د شفاعت کولو اجازت ورکړي، لکه چې الله تعالی فرمايي: ﴿مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ﴾ [البقرة: ۲۵۵].

ژباړه: څوک دی چې د هغه په وړاندې د هغه له اجازې پرته شفاعت وکړای شي؟

په یو بل آیت کې الله تعالی فرمايي: ﴿وَلَا تَنْفَعُ الشَّفَاعَةُ عِنْدَهُ إِلَّا لِمَنْ أَذِنَ لَهُ﴾ [سبأ: ۲۳].

ژباړه: او د الله تعالی په حضور کې هیڅ شفاعت د چا لپاره ګټور ثابتیدای نشي، مګر دا چې الله تعالی چاته د شفاعت اجازه ورکړي.

۳. **د الله تعالی رضامندي له هغه چا څخه چې په اړه یې ځانګړی شفاعت کیږي:** څوک چې له چا څخه الله تعالی تل ناراضه وي د هغه لپاره د پیغمبرﷺ ځانګړی شفاعت نشته.

البته شفاعت کبرى چې د ټولو انسانانو حساب کتاب په هغه سره شروع کیږي، دا شفاعت عام دی.

۱_ شرح العقيدة الطحاوية - (۱ / ۲۰۳)

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې:

١. شفاعت تعریف کړئ.
٢. د پیغمبرﷺ د شفاعت ډولونه ووایاست.
٣. د پیغمبرﷺ په شفاعت به کوم اشخاص له دوزخ څخه راوځي؟
٤. د شفاعت شرطونه څو دي؟ بیان یې کړئ.

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د احادیثو کتابونو ته مراجعه وکړي او د پیغمبرﷺ د شفاعت کبرى قصه دې پوره ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حدیثو
برخه

غیبت لویه ګناه ده

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رضي الله عنه أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: { أَتَدْرُونَ مَا الْغِيبَةُ }؟. قَالُوا: اَللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ: { ذِكْرُكَ أَخَاكَ بِمَا يَكْرَهُ }. قِيلَ: أَفَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ فِي أَخِي مَا أَقُولُ؟ قَالَ {إِنْ كَانَ فِيهِ مَا تَقُولُ فَقَدِ اغْتَبْتَهُ وَإِنْ لَمْ يَكُنْ فِيهِ فَقَدْ بَهَتَّهُ }. (رواه مسلم).

د راوي لنډه پېژندنه

د حديث شريف راوي حضرت ابو هريره رضي الله عنه دی چې نوم يې عبد الرحمن، د پلار نوم يې صخر، د دوس له قبيلې سره يې تړاو درلود، په کنيه (ابوهريره) سره يې شهرت درلود، د هجرت په اووم کال يې اسلام قبول کړ. ډېر احاديث يې له رسول الله ﷺ څخه ياد او روايت کړي دي، تر دې چې د حديث امام ورته ويل کيږي. د هجرت په اوه پنځوسم کال کې يې له فاني دنيا څخه سترګې پټې کړې.

د ځينو کلمو معنا

أَتَدْرُونَ: آيا تاسې پوهيږئ ؟

الْغِيبَةُ: د يو چا يادونه په کمی سره دهغه په غياب کې.

بِمَا يَكْرَهُ: په هغه څه سره چې هغه يې بد ګڼي.

أَفَرَأَيْتَ: خبر راکړه .

بَهَتَّهُ: توراو تهمت دې پرې ولګاوه.

د حديث شريف ژباړه

له حضرت ابي هريره رضي الله عنه څخه روايت دی چې رسول الله ﷺ له خپلو اصحابو څخه وپوښتل: ايا تاسو پوهيږئ چې غيبت څه ته وايي؟ هغوی په ځواب کې وويل: الله او د هغه رسول ښه پوهيږي. رسول الله ﷺ وويل: د خپل مسلمان وروريه هغه څه سره يادول چې بد يې ګڼي غيبت بلل کيږي. له پيغمبر څخه پوښتنه وشوه: که چيرې زما په ورور کې هغه څه شتون ولري چې زه يې يادونه کوم؟ پيغمبر ﷺ ووېل: که چيرې په هغه کې هغه څه وي چې ته يې يادونه کوې، بې له شکه تا يې غيبت وکړ او که چيرې په هغه کې هغه څه نه وي چې ته يې يادونه کوې، نو يقيناً تا هغه پورې تور وتاړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حديث شريف حكمت

په دې حديث کې پيغمبرﷺ خپل امت ته لارښوونه کوي چې په خپلو منځو کې يو د بل عزت او پت ته په ټينګه پاملرنه وکړي او په ځانګړې توګه هر مسلمان بايد خپله ژبه د خپل مسلمان ورور د نيمګړتياوو او کميو له خرګندولو څخه وژغوري، او په خاصه توګه مسلمان بايد له غيبت کولو څخه ځان وساتي، ځکه غيبت داسې مرض دی چې په ټولنه کې د خلکو ترمنځ اختلاف راپيدا کوي او د مسلمانې ټولنې وحدت او يووالي ته زيان رسوي، پردې اساس زموږ پيغمبرﷺ له داسې عمل څخه منعه کړې ده او مسلمانان يې دې ته متوجه کړي دي چې په مسلمانه ټولنه کې بايد څوک د چا د سپکاوي په فکر کې نه وي، بلکې د اخلاص او صميميت په فضا کې به ژوند تيروي، نو ټولنه به د ټولو هغو ناخوالو څخه پاکه او په امن کې وي چې د اختلاف او شخړو لامل ګرځي او همدا د اسلام غوښتنه ده.

د حديث شريف ګټې

١ – د اسلام سمه زده کړه

اصحابو کرامو به تل زيار ايسته چې ترڅو په سمه توګه دين زده کړي، له دې کبله يې له پيغمبرﷺ څخه وغوښتل چې د غيبت په معنا سم ځان پوه کړي او ورڅخه يې وپوښتل چې دوی ته مسئله روښانه کړي، نو په هر مسلمان باندې لازم دي تر څو د دين احکام په سمه توګه زده کړي.

٢ – له ناروا وو څخه ځان خبرول

مسلمان بايد د دين له اوامرو او نواهيو دواړو څخه ځان خبر کړي ترڅو په اوامرو عمل وکړي او له ناروا چارو څخه ځان وساتي.

٣ – دغيبت معنا: د مسلمان ورور په غياب کې هغه نيمګړتياوې په ګوته کول چې هغه يې بدې ګڼي او پرې خپه کيږي، دې ته غيبت ويل کيږي.

٤ - غيبت ناروا عمل دی

غيبت کول د مړ مسلمان ورور د غوښې خوړلو په څير دي، لکه چې په حجرات سورت کې، الله تعالی فرمايي: ﴿وَلَا يَغْتَبْ بَعْضُكُمْ بَعْضًا أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَّحِيمٌ﴾ [الحجرات:١٢]

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژباړه: او يو د بل غيبت مه کوئ آيا يو له تاسو څخه د خپل مړ ورور غوښه خوړل خوښوي؟ نو (نه) بلکې بد يې ګڼئ او له الله تعالى څخه وويريږئ، يقيناً الله تعالى ښه توبه قبلوونکى مهربان ذات دى.

۵ – مسلمانان سره وروڼه دي

يو مسلمان د بل مسلمان ورور دى، **لکه** څرنګه چې په حجرات سورت کې الله فرمايي:
﴿إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ﴾ [الحجرات:۱۰]

ژباړه: مؤمنان سره وروڼه دي، نو تاسې د خپلو وروڼو ترمنځ صلحه راولئ، او له الله تعالى څخه وويريږئ چې تر څو پر تاسې رحم وشي.

مؤمنان تل د ديني ورورئ پر اساس په خپلو منځو کې مينه او لورينه لري او يوبل ته د ښيګڼې رسولو په فکر کې وي اوهريو د خپل مسلمان ورور مرسته کوي او د زيان ور رسولو څخه ځان ساتي.

٦ – تهمت (تور) لګول لويه ګناه ده

تهمت: د مسلمان په هکله هغه نا وړه څرګندونه ده چې په هغه کې دغه نيمګړتيا نه وي، او ورپورې تړل کيږي داسې څرګندونه تهمت بلل کيږي.

تهمت لويه ګناه ده او په پورتني حديث کې له غيبت کولو څخه يې وبال زيات ښودل شوى دى.

ځينې څرګندونې غيبت نه بلل کيږي

د دين علماء د دلايلو په رڼا کې لاندې څرګندونې غيبت نه بولي:

۱ – له ظالم څخه د مظلوم شکايت

کله چې مظلوم له ظالم څخه شکايت کوي، د هغه د تيرى څرګندونه هغه چا ته کوي چې ورسره مرسته کولاى شي غيبت نه بلل کيږي.

۲ – د ناروااو د مخنيوي په موخه يادونه

تر څو دغه نا مشروع کار له منځه لاړ شي او په کې اخته خلک ترېنه منعه شي.

٣ – د فتوی غوښتنه

په یوه مسئله کې یو څوک له عالم څخه پوښتنه کوي ترڅو پرې پوه شي، د مثال په توګه وایي: چې دغه کس پر ما تیری کوي او حق مې خوري او ظالم دی، د خلاصون لار راته وښایه.

٤ – د مشورې د غوښتنې پر اساس د چا په هکله حقیقت ویل

چا ته د یو کس په اړه د حقیقت ویلو په ترځ کې د هغه نیمګړتیاوې په ګوته کول چې اهلیت لري او که نه او یا د اعتماد وړدی او که نه، غیبت نه بلل کیږي.

٥– د یو کس بې دیني څرګندول:

تر څو د هغه له ناسمو اعمالو څخه مسلمانان خبر شي او ځان ورڅخه وژغوري.

٦ – په هغه صفت او نښې سره د یو کس یادونه چې پرې شهرت لري

که چیرې څوک په کوم صفت سره شهرت ولري او پرې پیژندل کیږي او له یادونې څخه یې د هغه سپکاوی هدف نه وي، بلکې پیژندنه یې هدف وي چې له نورو څخه یې توپیر وشي، لکه هغه فلانی چې ګوډ دی.

پوښتنې:

١ – د غیبت معنا ووایاست.

٢ – د غیبت اوتهمت ترمنځ توپیر ووایاست.

٣ – غیبت کول په قرآن کریم کې له څه سره تشبیه شوی دی؟

٤ – په کومو حالاتو کې د چا په هکله څرګندونې غیبت نه بلل کیږي؟

کورنی دنده

پورتنی حدیث له ژباړې سره په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسلمان د مسلمان هنداره ده

حديث: عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُوْلُ اللهِ صَلى الله عليه وسلم: إِنَّ أَحَدَكُمْ مِرْآةُ أَخِيْهِ ، فَإِنْ رَأَى بِهِ أَذىً فَلْيُمِطْهُ عَنْهُ. رواه الترمذی.

د کلمو معنا

مِرْآةُ: هنداره (آيينه)

اذیً: عیب (نیمگړتیا)

فلیُمِطْهُ عَنْهُ: لرې دې کړي له هغه څخه

د حديث شريف ژباړه

له ابو هريره رضي الله عنه څخه روايت دی چې رسول اللهﷺ فرمايلي دي: تاسې هر يو د خپل مسلمان ورور هنداره ياست، که چا په خپل مسلمان ورور کې څه عيب وليد، ورڅخه دې لرې کړي.

د حديث حکمت

انسان په عامه توګه کمزوری مخلوق دی، له نیمګړتیاوو څخه خالي نه وي، پرهمدې اساس په پورتني حديث کې مسلمان ته لارښوونه کيږي چې خپل ځان ته متوجه وي او ځان د دين له لارې کمال ته ورسوي او هغه داسې کيدای شي چې په خپل مسلمان ورور باور ولري او دهغه نصايحو ته غوږ کيږدي او ويې مني چې په ځينو حالاتو کې دده، د کمزورۍ اصلاح د نورو په مرسته کيږي او همدا راز د بل مسلمان ديني دنده ده چې کله په مسلمان کې څه کمزوري وګوري بايد ور په ګوته يې کړي، تر څو مسلمانه ټولنه له نارواوو څخه پاکه اوسي او ژوند يې هوسا وي.

د حديث شريف ګټې

۱ – مسلمان د مسلمان هنداره ده

مسلمانان په خپلو منځوکې يوبل ته اړتيا لري، ځکه چې هغه عيبونه چې يو مسلمان يې لري اوپرې نه پوهيږي، بل مسلمان ورور يې ورته اصلاح کوي، لکه څرنګه چې انسان خپل ځان هنداري ته په کتلوسره په خپله سموي، نو مسلمان خپل مسلمان وروته هغه څه

(c) ketabton.com: The Digital Library

غواړي چې پر خپل ځان يې لوريږي او خپله دنده ګڼي چې د بل مسلمان نيمګړتياوې ور په ګوته کړي، پدې حديث کې هر مسلمان ته لارښوونه کيږي چې د بل مسلمان نصيحتونو قبلولوته تياروي، همداراز هرمسلمان بايد له بل مسلمان څخه غوښتنه وکړي چې دده کمي ورپه ګوته کړي، ځکه دا زموږ د نيکو خلکو تګ لاره ده، حضرت عمر فاروق به په منبر باندې خپلو ملګرو ته اعلان کاوه چې دده کمزورۍ ور وښيي.

٢ – مسلمان د مسلمان وروردی

بايد هرمسلمان د خپل مسلمان ورور په هکله خير وغواړي او يو پربل پوره باور ولري چې څه وړانديز کوي اساس يې ښيګڼه او اصلاح ده نور څه مادي ګټې اويا ده ته زيان رسول نه دي.

٣ – د منکر له منځه وړل

د هرمسلمان ديني دنده ده چې په حکمت او بصيرت سره دناروااوو په له منځه وړلو کې پوره برخه ولري، ځکه د مسلمان کاميابي په همدې پورې تړلې ده، اوپه يواځې ځان اصلاح کولو باندې څوک نشي کاميابيدلی ترڅوچې نورخلک يې د دين لوري ته دعوت اوله بدو کارونو څخه منعه کړي نه وي ، لکه چې الله تعالی په العصر سورت کې فرمايي: ﴿وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ﴾ [العصر:٣] **ژباړه:** او (له زيان څخه ژغورل شوي هغه کسان دي) چې يو بل ته په حق او صبر سره نصيحت کوي.

٤ – مسلمان د هنداړې په څير پاک دی

کامل مسلمان خپل سيرت د هنداړې په څيرپاک ساتي، هر وګړی د هغه په هکله باور لري چې د ټولو خلکو خير غوښتونکی دی او هيڅکله د چا په تاوان نه خوښيږي، نو پدې اساس هر وګړی د ده نظر د سر په سترګو مني، ځکه هغه عملاپه خپل ژوند کې خلکو ته خپل اخلاص او خير غوښتنه ښود لې ده.

٥ – مسلمان د خپل مسلمان ورور عزت غواړي

د هنداړې سره د مسلمان تشبيه همدا معنا لري چې د مسلمان اصلاح به په داسې توګه کوي لکه هنداره، د هغه رسوا کول يې هدف نه وي چې په خلکو کې ذليل شي، بلکې په راز ساتلو سره دهغه اصلاح راولي، څرنګه چې انسان خپله څيره په هنداره کې ګوري خپلو نيمګړتياوو ته متوجه کيږي، هنداره د ده څيره بل چاته نه رسوا کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځینې زرینې ویناوې

یوه ورځ عمر بن عبد العزیز رحمة الله علیه ته وویل شول چې په خپل رعیت کې مشر ته د پلار په سترګه وګوره اوکشر ته د زوی نظر وکړه او ځوان ته د خپل ورور په حیث وګوره، ټول رعیت به دې خپل شي.

یحیی بن معاذ رازي –رحمة الله علیه– وایي: یومسلمان پر بل مسلمان حق لري که چیرې مرسته ورسره نشي کولای، باید ضرر ورته ونه رسوي او که چیرې خوشحالي نشي ورکولای غم خو ور ونه رسوي اوکه چیرې یې ستاینه نشي بدي خو یې ونه وایي.

پوښتنې

۱- لاندې کلمې معنا کړئ:

مِرْآةُ :

اذیً :

فلیُمطهُ :

۲ – د حدیث ګټې په خپل عبارت کې ووایاست.

۳ – څرنګه کیدای شي چې مسلمان د مسلمان لپاره هنداره اوسي؟ واضح یې کړئ.

کورنۍ دنده

د لوست مهم ټکي په پام کې نیولوسره (مسلمان د مسلمان لپاره هنداره ده) تر سرلیک لاندې یوه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مشورې اهمیت

عَنْ أَبِی هُرَیْرَةَ رَضِیَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِﷺ: { الْمُسْتَشَارُ مُؤْتَمَنٌ }.
[رواه الترمذي.]

د کلمو معنا

الْمُسْتَشَارُ: هغه کس ته ویل کیږي چې له هغه څخه د مشورې ورکولو غوښتنه کیږي.

مُؤْتَمَنٌ: هغه څوک چې امین ګرځول شوی وي.

د حدیث شریف ژباړه

له ابو هریره رضي الله عنه څخه روایت دی چې رسول الله ﷺ فرمایلي دي: هغه کس چې دمشورې ورکولو غوښتنه ورڅخه کیږي داسې دی لکه چې امانت ورسره ایښودل شوی وي.

د حدیث شریف حکمت

په اسلام کې شورا خورا مهم اصل بلل کیږي، له مسلمانانوڅخه په کلکه غوښتنه شوې چې په خپل ژوند کې یې پلې کړي اوپدې حدیث کې مسلمانانو ته لارښوونه شوې چې د مشورې ورکول یو امانت دی، نو لازمه ده چې هرمسلمان پدې اړه پوره متوجه اوسي او خپل مسلمان ورورته هغه مشوره ورکړي چې د هغه پکې ګټه اوخیر وي، همداراز د هر مسلمان دیني دنده ده چې په خپل ژوند کې د شورا قانون پر خپل ځان عملي کړي، سالم نظر ته غاړه کیږدي، ځکه دا جوته ده چې له مشورې نه وروسته هر کار معقول اونتیجه یې مثبته وي.

د حدیث شریف ګټې

۱- د مشورې ورکولو اهمیت

مشوره ورکوونکی د یوامین حیثیت لري چې د امانت په ساتنه کې پوره زیار باسي ترڅو ورڅخه ضایع نشي، همداراز مسلمان چې کله خپل ورور ته مشوره ورکوي په پوره غوراو فکر سره یې ورکوي ، د دې لپاره چې په ګټه یې خوشحالیږي او په تاوان یې خپه کیږي، ځکه مسلمان خپل ورور ته هغه څه خوښوي چې د ځان لپاره یې خوښوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

٢ – د امانت ساتنه

د امانت ساتنه د مسلمانۍ له ښکاره نښو څخه یوه نښه شمیرل کیږي، خیانت د منافقت او ټګۍ له نښو څخه یوه نښه ده چې مسلمان ورڅخه ډډه کوي، ځکه د امانت خیانتول د الله تعا لی له حکم څخه سرغړونه بلل کیږي، الله تعالی فرمايي: ﴿إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَى أَهْلِهَا﴾ [النساء:١٢]

ژباړه: بې له شکه الله تعالی تاسوته امر کوي چې امانتونه د هغو خاوندانو ته وسپارئ. له همدې امله مسلمان یو چاته مشوره ورکول خپل لوی مسؤلیت ګڼي او پوره غور پکې کوي.

٣ – مشوره اخیستل د مسلمان صفت دی

مسلمانان د دین اودنیا په کارونو کې په خپلو منځو کې همیشه مشوره کوي، الله تعالی په قرآن کریم کې مؤمنان داسې ستایلي دي: ﴿وَأَمْرُهُمْ شُورَى بَيْنَهُمْ﴾ [الشورى : ٣٨]

ژباړه: د مسلمانانو کارونه په خپلو منځو کې په مشوره دي.

همداراز الله تعالی خپل پیغمبر ته لارښوونه کوي چې په چارو کې له خپلو ملګرو سره مشوره وکړي: ﴿وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ﴾ [آل عمران : ١٥٩]

خپلو ملګرو(اصحابو) سره په کارونو کې مشوره وکړه.

د دې آیت حکم ټولو مسلمانانو ته متوجه دی او دهر مسلمان مکلفیت ګڼل کیږي.

له حضرت ابوهریره ﷺ څخه روایت دی چې فرمايي: رسول الله ﷺ به له هر چا څخه زیات په مشوره عمل کاوه او له اصحابو څخه یې مشوره غوښتله.

٤ – په مشورې سره کارسر ته رسول نیکمرغي ده

مونږ مسلمانان پدې پوره باور لرو چې مشوره د ژوند په کارونو کې د بریالیتوب لوی لامل دی لکه چې پیغمبر ﷺ فرمایلي دي: «مَا خَابَ مَنِ اسْتَخَارَ ، وَلاَ نَدِمَ مَنِ اسْتَشَارَ ، وَلاَ عَالَ مَنِ اقْتَصَدَ». **ژباړه:** څوک چې استخاره کوي هیڅکله نه ناکامیږي، او څوک چې کارونه په مشوره کوي هیڅکله نه پښیمانه کیږي او څوک چې په ژوند کې میانه روي اختیار کړي نه خواریږي، یعنې له اسراف او بې ځایه امساک (بخیلی) څخه ډډه کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مشوره باید له چا څخه واخیستل شي؟

هغه څوک با ید د مشورې اخیستلو لپاره غوره کړای شي، چې باوري، په نظر ورکولوکې صادق وي او په هغه کار کې چې مشوره ورڅخه غوښتل کیږي پوره معلومـات ولـري، او مشوره غوښتونکی یې له دیانت څخه ډاډمن وي.

پوښتنې

١ - مشوره په چارو کې څه اهمیت لري؟

٢ - له چا څخه باید مشوره واخیستل شي؟

٣ - په حدیث کې مشوره ورکونکی له چا سره تشبیه شوی دی؟

کورنۍ دنده

د لوست مهم ټکي په خپلو کتابچوکې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بیوزلو سره مرسته

عَنْ أَبِی هُرَيْرَةَرضي الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ { السَّاعِي عَلَى الأَرْمَلَةِ وَالْمِسْكِينِ كَالْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ }. وَأَحْسِبُهُ قَالَ: { كَالْقَائِمِ لاَ يَفْتُرُ وَكَالصَّائِمِ لاَ يُفْطِرُ }. [متفق علیه]

د راوي پېژندنه په تیر لوست کې شوې ده.

د کلمو معنا

السَّاعِی: پالونکی اومرسته کوونکی

الأَرْمَلَةِ: کونډه

کَالْقَائِمِ: په شپه کې عبادت (تهجد) کوونکی

لاَ یَفْتُرُ: نه ستومانه کیږي

لاَ یُفْطِرُ: پرله پسې روژه نیسي

د حدیث شریف ژباړه

له ابو هریره رضي الله عنه څخه روایت دی چې رسول اللهﷺ فرمایلي دي: د کونډې اومسکین پالونکي د الله تعالی په لار کې د مجاهد په څیر دی. او راوي وایي چې گومان کوم: پیغمبرﷺ وویل: اجر یې د هغه نه ستومانه کیدونکي مسلمان په څیر دی چې تل شپه د الله تعالی په عبادت کې په ولاړه تیروي او د هغه تل روژه نیوونکی په څیر ثواب لري چې هیڅکله روژه نه ماتوي (د ورځې ټول عمر روژه نیسي).

د حدیث شریف حکمت

د اسلام دین د نیکمرغی دین دی، د انسان د دنیا اوآخرت بریالیتوب ورپوري تړلی دی او ټول انسانیت ته د سمې لارې ښوونه کوي، یعني په سمه توگه د خپل رب پیژندنه ، د هغه د مخلوق سره د مرستې او خواخوږۍ دین دی. څرنگه چې د متعا ل رب عبادت کول لازم دي، همدارنگه په انسانانو باندې ترحم او زړه سوی کول هم ضروري دي، په پورتني حدیث کې پیغمبرﷺ، د کمزورو او اړو خلکو سره مرسته او پالنه د هغو سختو عباداتو سره برابره کړې چې مسلمان یې په ډیرې سختی سره سرته رسولی شي، دا د دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښکارندوی دی، یوازینی دین چې د انسانانو ترمنځ يې يو والی راوستی دی، او توپیرونه او فاصلې يې له منځه وړي دي، هغه د اسلام مبارك دين دی.

فعاليت: زده کوونکي دې په ډله ييزه توګه له اړو خلکو سره د مرستې بيلګې په ګوته کړي.

د حديث شريف ګټې

۱ – د اړو خلکو د پالنې ثواب

له حديث شريف څخه دا ځرګنديږي چې که څوك د کفايي جهاد کولو څخه عاجز وي اوغواړي د مجاهد ثواب تر لاسه کړي، له کونډو او اړو خلکو سره دې مرسته وکړي، پرته له دې چې د جهاد په لاره کې ستونزې او کړاوونه وګالي، دا ټول پدې دلالت کوي چې کونډې او بې اسرې خلك الله تعالی ته نږدې خلك دي چې له هغوی سره د مرستې په پايله کې مرسته کوونکو ته لوړ مقام ورکوي.

۲ – له مخلوق سره ښېګڼه عبادت دی

په پورتني حديث شريف کې له کونډو او بېوزلو خلکوسره مرسته په شپه کې پرله پسې ټول عمر عبادت کولو او تل تر تله روژه نيولو سره برابره ښوولې شوې ده.

له عمر رضي الله عنه څخه روايت دی چې پيغمبرﷺ فرمايلي دي: له غوره عملونو څخه يو دادی چې مؤمن خوشحاله وساتي، په جامويې پټ کړي، لوږه يې ختمه کړي او اړتيا يې پوره کړي.[1]

۳ – له اړو او کمزورو خلکوسره مرسته کول کاميابي ده:

هر مسلمان چې د مسکينانو او اړو خلکو سره مرسته کوي هغه به په خپل ژوند کې تل خوشحاله اوکامياب وي، ځکه له ده سره د الله مرسته مل وي، لکه چې رسول اللهﷺ فرمايي: «هَلْ تُنْصرُونَ وتُرْزَقُونَ إلاَّ بِضُعَفَائِكُمْ»[2] **ژباړه:** ستاسو رزق او کاميابي د کمزورو (دعا) پوري تړلې ده.

---

۱ – طبراني

۲ – رواه البخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو کله چې انسان د کونډو، یتیمانو، اومسکینانو په پالنه کې بوخت وي الله تعالی یې په ژوند اوکار کې برکت اچوي.

پوښتنې

۱ -لاندې کلمې معنا کړئ:

السَّاعِي:

الأَرْمَلَةِ:

لاَ يَفْتُرُ:

لاَ يُفْطِرُ:

۲ - د حدیث شریف معنا ووایاست.

کورنۍ دنده

له بېوزلو سره د مرستې تر سرلیک لاندې یوه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لوڼو پالنه او روزنه

عَنْ أَنَسَ بْنِ مَالِكٍ ﷺ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ عَالَ جَارِيَتَيْنِ حَتَّى تَبْلُغَا جَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَنَا وَهُوَ» وَضَمَّ أَصَابِعَهُ. [رواه مسلم]

د راوي پيژندنه

انس د مالك زوی د نضرلمسی، كنيه يې ابوحمزه ، د انصارو د خزرج لـه قبيلې ښخه و، لس كاله يې د رسول الله ﷺ په خدمت كې تير كړي دي. رسول الله ﷺ ورته په عمر او مال كې د بركت دعا كړې وه او په وړوكوالي كې يې د بدر په غزا كې ګډون وكړ. په لمانځه كې يې له رسول الله ﷺ سره ډير ورته والی درلود. يو لـه هغو صحابه وو ښخه دی چې زيات شمير احاديث يې روايت كړي دي. د پيغمبر ﷺ لـه وفات ښخه وروسته د جهاد او فتوحاتو په لړ كې عراق ته لاړ اوپه بصره كې ميشت شو. هغه وروستی صحابي و چې د سلوكلونو په عمر په بصره كې وفات شو.

د كلمو معنا

١ – عَالَ: پالنه وكړه

٢ – جَارِيَتَيْنِ: دوه كوچنی لورګانې

٣ – تَبْلُغَا: دواړه بلوغ ته ورسيږي

٤ – ضَمَّ: نيږدې او يو ځای كړې

٥- أَصَابِعَهُ: خپلې ګوتې

د حديث شريف ژباړه

له انس ﷺ ښخه روايت دی چې رسول الله ﷺ وويل: ښوك چې د دوو لورګانو پالنه او روزنه تر بلوغه پورې وكړي، د قيامت په ورځ به زه او هغه (پالونكی) سره يوځای يو– او خپلې (دوه) مباركې ګوتې يې سره نيږدې كړې.

يعنې د دوو لوڼو پالونکی او پيغمبرﷺ به په جنت کې سره نيږدې اوسي، اودا نيږدې کېدل يې د دوو ګوتو ترمنځ له فاصلې سره تشبيه کړل.

د حديث شريف حکمت

دا يوڅرګند حقيقت دی چې اسلام نه يوازې د انسان د ژوند ساتنه کوي، بلکې د ټولو مخلوقاتو حقوق پکې خوندي دي، په دې حديث کې د کوچنيانو د حقوقو په هکله مسلمانانو ته لارښوونه شوې ده چې په ځانګړې توګه د نجونو پالنه او روزنه ډېره د پام وړ ده، د دوی تربيې اوساتنې ته يې د هلکانو په پرتله غوره والی ورکړی دی، آن تردې چې پيغمبر(ص) د دوی پالونکي له ځان سره نيږدې بللي دي او د نجونو شتون يې په کور کې نيکمرغي ښوولې ده.

او دا ځکه چې ښځې له پيل څخه تر واده پورې له خطرسره مخ وي، اسلام د دوی د مصوونيت په موخه پلار اومورته دنده سپاري چې تر ازدواج پورې ورته پوره پاملرنه وکړي، ترڅو په ټولنه کې د بدو خلکو ښکار،او په ټولنه کې د تجارت د سامان په توګه استعمال نشي.

د حديث شريف ګټې

۱ - د لورګانو د پالنې اجر

د لوڼو اوخويندو پالنه، روزنه او د هغوی اړتياوې پوره کول د دې لامل ګرځي چې پالونکی يې د آخرت له عذاب څخه خلاص او هغه غوښتنه تر لاسه کوي چې هر مسلمان ورته ليوال دی چې هغه جنت ته تلل دي، دا د دوی د تربيت په اهميت باندې دلالت کوي.

دا اجر يوازې پلار ته نه دی ځانګړی شوی، بلکې مورهم له دې اجر څخه برخمنه ده، دعايشې رضی الله عنها روايت چې وروسته راځي پر دې دلالت کوي.

۲ – پر پلار باندې د لورګانو حقوق

لور په پلار او خور په ورور باندې حق لري چې د هغو پالنه او روزنه وکړي، دا مسؤوليت تر ځوانې محدود ندی، بلکې وروسته له بلوغه هم دوام لري چې حق يې په نکاح ورکولو سره ساقطيږي، له هغه څخه يې وروسته ساتنه او پالنه په خاوند باندې لازميږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳ – د لورګانو سره ښېګڼه

که څه هم په حدیث کې دلورګانو یادونه شوې ده ، خو علماء د نورو روایاتو په رڼا کې وايي دغه ثواب د لورګانو په هکله ځانګړی نه دی، بلکې هغه ځوک چې د خويندو اوترورګانو سره ښېګڼه اوپالنه يې کوي هم له دغه ثواب څخه برخمن دي.

۴ – د دوو لورګانو شمېر ضروري نه دی

پدې حديث کې د دوو لورګانو يادونه شوې ده، خو د يوې لورپالنه او روزنه هم همداراز ثواب لري، له حضرت عايشې رضي الله عنها څخه روايت دی وايي: يوه ورځ زما کورته يوه مسکينه ښځه راغله، دوه لوڼې ورسره وې، له ما څخه يې د مرستې غوښتنه وکړه، ماورته درې دانې خرما ورکړې، يوه يوه يې هر ي لورته ورکړه، دريمه يې غوښتل چې په خپله يې وخوري، خو هغه يې هم په منځ کې دوه ځايه کړه اوپه لورګانو يې وويشله، ما دغه کيسه پيغمبرﷺ ته وکړه هغه وفرمايل: «مَنِ ابْتُلِيَ مِنْ هـٰذِهِ الْبَنَاتِ بِشَيْءٍ فَأَحْسَنَ إِلَيْهِنَّ ، كُنَّ لَهُ سِتراً مِنَ النَّارِ».(۱)

ژباړه: څوک که د داسې لوڼو په هکله څه قدرې په امتحان کې واقع شو او له هغوی سره يې ښيګڼه وکړه، دوی(پالونکي) يې د دوزخ له اور څخه وژغورل.

۵ – د ښځو ژوند ته د اسلام پاملرنه

د جاهليت په زمانه کې لور او خورپه کورنی کې عيب بلل کېده، کله به چې په کورکې نجلی وزيږيده خلکو به د خوشحالی پر ځای ماتم کاوه، قرآن کريم دغه واقعيت داسې بيان کړی دی: ﴿وَإِذَا بُشِّرَ أَحَدُهُمْ بِالْأُنْثَى ظَلَّ وَجْهُهُ مُسْوَدًّا وَهُوَ كَظِيمٌ﴾ [النحل : ۵۸]

ژباړه: کله به چې له دوی څخه يو تن ته د نجلۍ د زيږېدو خبر ورکړای شو، د مخ رنګ به يې تور وګرځيده او هغه به له غوسې غمجن شو.

د اسلام په برکت سره خلک د دغه ناوړه عمل څخه وژغورل شول، ورته لار ښوونه وشوه چې ښځه په کور کې سعادت دی، پا لنه يې د دنيا او آخرت نيکمرغي ده.

---

۱ – مُتَّفَقٌ عَلَيهِ

(c) ketabton.com: The Digital Library

٦ - په دین باندې سم پوهول

پیغمبرﷺ د دې لپاره چې خلک سم پوه شي، خپلې ګوتې یې نیږدې کړې، ترڅو مسلمانان د لوڼو پالنې او روزنې ته پوره توجه وکړي او په دې وسیله په جنت کې د پیغمبرﷺ سره د یو ځای کیدو لوړ مقام وګټي.

پوښتنې

١ - لاندې کلمې معنا کړئ:

- عَالَ:
- جَارِيَتَيْنِ:
- تَبْلُغَا:
- ضَمَّ:
- أَصَابِعَهُ:

٢ - د لورګانو پالنه څه اهمیت لري؟

٣- آیا د خویندو تربیت هم د لورګانو په څیر ثواب لري؟

٤- د جاهلیت په دوره کې د نجونو ژوند څرنګه و؟

کورنۍ دنده

د لوست د مهمو مطالبو په پام کې نیولو سره د ښځود حقوقو په هکله یوه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حلالي روزي ګټل

عَنْ الْمِقْدَامِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ:" مَا أَكَلَ أَحَدٌ طَعَامًا قَطُّ خَيْرًا مِنْ أَنْ يَأْكُلَ مِنْ عَمَلِ يَدِهِ وَإِنَّ نَبِيَّ اللَّهِ دَاوُدَ عَلَيْهِ السَّلَام كَانَ يَأْكُلُ مِنْ عَمَلِ يَدِهِ". (رواه البخاري)

د رواي پېژندنه

مقدام د معديکرب زوی، کنيه يې ابو کريمه الکندی د کندې قبيلې سره تړاو لري چې شمېر يې کم، د رسول اللهﷺ نيږدې ملګری، له يمن څخه په داسې حال کې راغی چې وړوکی و، د رسول اللهﷺ سره يې په ټولو غزاګانوکې ګډون کړی و، وروسته بيا په شام کې مېشت شو او د هجرت په (۸۷) کال د (۹۱) کالو په عمر په همدې خاوره کې وفات شو.

د کلمو معنا

۱ – قَطُّ: هيڅکله اوهيڅ وخت

۲ – يَأْكُلَ: خوړل يې

۳ - مِنْ عَمَلِ يَدِهِ: د خپل لاس له کارڅخه

د حديث شريف ژباړه

له مقدام رضي الله عنه څخه روايت دی چې رسول اللهﷺ فرمايلي دي: هغه خوراک چې د خپل لاس د کار (ګټې) څخه وي، له هغه څخه بل غوره خوراک چا خوړلی نه دی او د الله د پيغمبر داؤود عليه السلام روزي د خپل لاس له ګټې څخه وه.

د حديث شريف حکمت

په پورتني حديث کې پيغمبرﷺ هغه بنده غوره ښودلی چې خپل ځان ته روزي په خپل زيار، په حلاله توګه ګټي او دا د غوره انسانانو کړنلاره ده، داود عليه السلام همداسې ژوند درلود او الله تعالی د انسان په خپل لاس رزق ګټل ستايلي او مسلمانان يې کار کولو ته هڅولي دي، بيکاري ډېرې ناخوالې زيږوي او د وزګار انسان ژوند تل د ستونزو سره مخ

(c) ketabton.com: The Digital Library

وي، پدې اساس د پيغمبرﷺ پورتنى وينا په مسلمانانوکې حرکت پيدا کوي، ځکه کار او زيار د نېکو او پياوړو خلکو نښه ده، نو په مسلمانه ټولنه کې هر وګړى د ځان لپاره د بوختيا په لټه کې وي، ترڅو په ځان کې د بهترينو خلکو صفت پيدا کړي او پر چا پېټى نه اوسي.

د حديث شريف ګټې

۱ – په خپل لاس ګټلې روزي

په حديث شريف کې د خپلې خوارۍ او زيار په نتيجه کې لاس ته راوړې روزي له ټولو غوره روزي بلل شوې ده، ځکه دا د غوره خلکو کړنه او د الله تعالى د نېکو بندګانو سنت دى.

۲ – روزي ګټل ستايل شوى عمل دى

د روزۍ لاس ته راوړلو په موخه کسب او کار کول عيب نه دى، بلکې د پياوړو خلکو کړنه ده، لکه چې پيغمبرﷺ په بل حديث کې فرمايي: «وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَأَنْ يَأْخُذَ أَحَدُكُمْ حَبْلَهُ فَيَحْتَطِبَ عَلَى ظَهْرِهِ خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَأْتِيَ رَجُلًا فَيَسْأَلَهُ أَعْطَاهُ أَوْ منعه»[1] **ژباړه:** قسم په هغه ذات چې زما روح دهغه په لاس کې دى، يوله تاسو څخه چې خپله رسۍ راواخلي او په خپله شا لرګي بار راوړي، له دې لارې خپل ځان ته حلال رزق وګټي، دغه کس له هغه کس څخه غوره دى چې سؤال کوي او څوک ورته څه ورکړي يا نه.

۳ – د داوود عليه السلام يادونه

پدې حديث کې د داؤد عليه السلام د يادونې ځانګړتيا داده چې هغه سره له دې چې د وخت واکمن و اوکسب ته يې اړتيا نه درلوده ، خو بيا هم هغه دا غوره ګڼله چې په خپل لاس ګټلى رزق وخوري، کار او کسب يې د ځان لپاره عزت ګاڼه.

٤ – د کسب زده کړه

د کسب زده کړه ښه صفت دى، د الله تعالى غوره بندګانو دکسب له لارې خپل ځان ته رزق پيدا کاوه، په مستدرک کې له ابن عباس رضي الله عنه څخه روايت دى چې: د الله پيغمبر داود عليه السلام زغرې جوړولې، اوآدم عليه السلام کښت کاوه، اوزکريا عليه السلام ترکاڼ وو.

---

۱ – رواه بخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵ – کار کول د توکل منا في نه دی

بې له شکه چې مسلمان په خپل رب باندې په ژوند کې توکل لري، خو د توکل معنا دا نه ده چې له اسبابو تیارولو پرته له الله تعالی څخه د اړتیا پوره کولو په اړه غوښتنه وشي، بلکې له داسې عمل څخه شریعت منعه کړې ده، ځکه انبیاء علیهم السلام د توکل په معنا له هر چا څخه ښه پوهیدل، هغوی د توکل معنا د اسبابو تیارول او وروسته پر هغو باندې نتیجه مرتب کیدل الله تعالی ته پریښودل ښودلې دي.

٦ – د صنعت فضیلت

په قرآن کریم کې صنعت ستایل شوی دی، او الله تعالی خپل پیغمبرﷺ ته په دې لړ کې داسې فرمایلي دي: ﴿وَعَلَّمْنَاهُ صَنْعَةَ لَبُوسٍ لَكُمْ لِتُحْصِنَكُمْ مِنْ بَأْسِكُمْ فَهَلْ أَنْتُمْ شَاكِرُونَ﴾ [الانبیاء:۸۰]

ژباړه: (الله تعالی فرمایي): او مونږ داوود علیه السلام ته، ستاسې د ګټې لپاره د زغرې د جوړولو صنعت وربښود لی و، ترڅو چې تاسې یو د بل له ګوزار نه وژغوري، نو آیا تاسې شکر ویستوونکې یاست؟.

په پورتني آیت کې الله تعالی کسب یادول د انسان کمال بللی دی.

پوښتنې

لاندې کلمې معنا کړئ:

۱ – قَطُّ:

ب – يَأْكُلَ:

ج – مِنْ عَمَلِ يَدِهِ:

۲ – داود علیه السلام څه ځانګړتیا درلوده؟

۳ – په خپل لاس ګټلی رزق څه اهمیت لري؟

٤ – د پورتني حدیث څو ګټې وواياست.

کورنۍ دنده

د لوست حدیث له ژباړې سره په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دين کې آسانتيا

عَنْ سَعِيدِ بْنِ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ أَبِيهِ عَنْ جَدِّهِ أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعَثَ مُعَاذًا وَأَبَا مُوسَى إِلَى الْيَمَنِ قَالَ يَسِّرَا وَلَا تُعَسِّرَا وَبَشِّرَا وَلَا تُنَفِّرَا وَتَطَاوَعَا وَلَا تَخْتَلِفَا. [رواه البخاري]

د راوي پيژندنه

سعيد چې د معتمدو تابعينو څخه شميرل کيږي، د پلار نوم يې عامرچې په کنيې(ابوبردة) سره يې شهرت درلود، په کوفه کې قاضی پاتې شوی دی، د نيکه نوم يې ابوموسی عبدالله بن قيس الاشعري ﷺ چې مشهور صحابي دی، نوموړي (سعيد) په (۱۶۸)هجري کې له دنيا څخه رحلت وکړ.

د کلمو معنا

يَسِّرَا: آساني وکړئ.

وَلَا تُعَسِّرَا: سختي مه کوئ.

وَبَشِّرَا: زيرى ورکړئ.

وَتَطَاوَعَا: په خپلو منځوکې دوستي ولرئ اويو د بل منونکي اوسئ.

د حديث شريف ژباړه

سعيد د خپل پلار په ذريعه له نيکه څخه روايت کوي چې: رسول الله ﷺ معاذ او ابوموسی رضي الله عنهما يمن ته استازي وليږل، اورته يې وويل: له خلکوسره آسانتيا غوره کړئ، سختي مه کوئ، خلکوته د خوشحالى زيرى ورکړئ، نفرت مه خوروئ، يو د بل منونکي اوسئ، او له اختلاف څخه ځان وژغورئ.

د حديث شريف حکمت

د اسلام دين د انسان له سليم فطرت سره سم راغلی دی، هيڅ داسې کوم حکم نلري چې په کولوېې انسان ونه توانيږي، يا د فطرت دغوښتنې پر خلاف وي، دا ځکه چې زموږ د دين اساس پر آسانتيا ولاړ دی، په هر وخت اوهر ځای کې چې مسلمان له ستونزو سره مخ کيږي اونشي کولای چې هغه پر ځای کړي اسلام ورځخه د هغه عمل سرته رسول ساقط کړي او يا يې په کې آساني راوستې ده، دا يوازې د اسلام ځانګړتيا او ورتيا ده چې د دې ښکارندوی دی چې په هر ځای او هر وخت کې د نړۍ د خلکو لپاره سمه لار ښوونه وکړي.

د حديث شريف ګټې

١ – په د ين کې آسانتيا

په اسلام کې سختي نشته، ځکه الله تعالی خپل بندګان په داسې کوم عمل کولو باندې نه دي مکلف کړي چې د هغوی له توان څخه اوچت وي او دا يې په دين کې لوی اصل ايښی، الله تعالی فرمايي: ﴿لاَ يُكَلِّفُ اللهُ نَفْساً إلاَ وُسْعَهَا﴾ [البقرة : ٢٨٦]

ژباړه: الله تعالی هيڅ يو نفس نه دی مکلف کړی مګر د هغه د توان په اندازه.

پيغمبرﷺ به په دووکارونو کې اسان غوره کاوه که چيرې به يې ګناه نه درلوده.

همداراز رسول الله فرمايي: «إنَّ الدِّين يُسْرٌ ، ولنْ يُشادَّ الدِّينَ أحدٌ إلا غَلَبَه .. »[١]

ژباړه: بې له شکه د اسلام دين د آسانی دين دی او څوک چې په خپل ځان باندې دين سخت کړي ارومرو مغلوبيږي، اونشي کولای چې بيا ورته ادامه ورکړي.

٢ – په دعوت کې له نرمی څخه کار اخيستل

په حديث شريف کې مسلمانانو ته لارښوونه کيږي چې له خلکو سره په نرمی چلند وکړئ چې دا د ټولو انبياوو تګ لاره ده، الله تعالی موسی اوهارون عليهما السلام ته لارښوونه کوي:

﴿اذْهَبَا إِلَى فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَى فَقُولا لَهُ قَوْلاً لَيِّناً لَعَلَّهُ يَتَذَكَّرُ أَوْ يَخْشَى ﴾ [الطه : ٤٣ – ٤٤]

---

١ – رواه البخاري

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژباړه: دواړه فرعون ته ورشئ، یقیناً هغه طغیان غوره کړی او ورته په نرمی سره وینا وکړئ، ښایي چې نصحیت قبول کړي او یا له عذاب څخه وویریږي.

د ژوند په هر اړخ کې باید دې دستور ته پاملرنه وشي، هغه که دعوت وي، زده کړه وي، اصلاح راوستل وي او که له خلکو سره خبرې اترې وي.

۳ – له کرکې خپرولو څخه ډډه کول

د اسلام دین د رحمت دین دی، د کرکې او تنفر دین نه دی، له همدې امله پیغمبر ﷺ خپلو استازو ته هدایت ورکړ چې خلک د دین لوري ته وهڅوي او له دین څخه یې متنفر نه کړي، په یو بل حدیث کې راځي پیغمبرﷺ فرمایي: «إنَّ الله لم یبعثني معنّتًا ولا متعنّتًا، ولکن بعثني معلّمًا میسّرًا». [۱]

ژباړه: رسول اللهﷺ فرمایي: الله تعالی زه په خلکو او په خپل ځان سختي راوړونکی نه یم رالیږلی ، بلکې ښوونکی او د آسانی راوستونکی یې رالیږلی یم.

٤ - زیرې ورکول

د مسلمان دعوتګرلپاره دا ښایي چې خلکوته د اسلام دنیوي او اخروي ښېګڼې په مخ کې کیږدي، د اعمالو فضیلتونه ورته بیان کړي، څرنګه چې په رښتیا هم د اسلام مبارک دین د انسان د دواړو جهانو نېکمرغی لپاره راغلی، د هغه ګټې خلکوته وښیي او کومې بدبختی چې په نورو لاروکې دي، له هغو سره د اسلام د لارښوونو پرتله وکړي ترڅو خلک په شوق او رغبت هغه پلي کړي.

۵ – له اختلاف څخه ډډه کول

په پورتني حدیث کې له اختلاف څخه د ډډې کولو حکم شوی دی، ځکه اختلاف دښمني، بغض، او کینه زیږوي د ټولنې اړیکې تخریبوي اوناخوالې رامنځ ته کوي، الله تعالی فرمایي: ﴿وَلَا تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ﴾ [الانفال : ٤٦]

ژباړه: او اختلاف مه کوئ چې بیا کمزوري کیږئ او قوت مو له منځه ځي.

---

۱ - صحیح مسلم

(c) ketabton.com: The Digital Library

يادونه

په پورتني حديث کې له اختلاف څخه د منعې معنا دا ده چې که چيرې په يوه مسئله کې نظريات مختلف وي، بايد د مسلمانانو تر منځ د دښمنۍ او تفرقې لامل ونه ګرځي ، د عمل په ميدان کې ټول سره په اتفاق ژوند تير کړي، يود بل د نظر احترام وکړي اوپه پای کې په يوه نظر راټول شي.

پوښتنې

١ - لاندي کلمې معنا کړئ:

يَسِّرَا:

وَلَا تُعَسِّرَا:

وَبَشِّرَا:

وَتَطَاوَعَا:

٢ - په دين کې آساني څه معنا لري؟ واضح يې کړئ.

٣- د اختلاف زيانونه ووایاست.

٤ - له نفرت څخه څرنګه ډډه کيدای شي؟

کورنۍ دنده

د لوست څخه په استفادې د يووالي په هکله يوه مقاله وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

لعنت (ښیرا) ویل

عَنْ أَبِی هُرَیْرَةَ ﷺ قَالَ: قِیلَ: یَا رَسُولَ اللّٰهِ ادْعُ عَلَى الْمُشْرِکِینَ. قَالَ: { إِنِّی لَمْ أُبْعَثْ لَعَّانًا، وَإِنَّمَا بُعِثْتُ رَحْمَةً }. [رواه مسلم]

د ځينو کلمو معنا

١ – **لَعَّانًا**: ډیر لعنت ویونکی او ښیرا کوونکی

٢ – بُعِثْتُ: رالیږل شوی یم.

د حدیث شریف ژباړه

له ابو هریره ﷺ څخه روایت دی چې رسول الله ﷺ ته وویل شول: ای د الله رسوله!، مشرکینو ته ښېرې وکړه: د الله رسول ځواب ورکړ: زه لعنت ویونکی(ښېرا کوونکی) نه یم رالیږل شوی ، بلکې زه رحمت رالیږل شوی یم.

د حدیث شریف حکمت

زمونږ د پیغمبرﷺ راوړی پیغام (اسلام) د رحمت پیغام دی چې په عامه توګه د ټولو مخلوقاتو د ترحم اوشفقت ذریعه وګرځید، ځکه اسلام د ټولو مخلوقاتو د ساتنې ضامن، د هر چا حق پکې ټاکل شوی او له تیري څخه یې خلک منعه کړي دي، د انسانانو د دنیا اوآخرت د بریالیتوب یوازینی لاره ده او یوازینی دین دی چې د نړۍ خلک پرې له ناخوالو څخه نجات مومي.

د حدیث شریف ګټې

١ – لعنت ویل لویه ګناه ده

لعنت ویل ګناه ده، له ویلو څخه یې اسلام منعه کړیده، د پیغمبر ﷺ په وړاندې یوصحابي په باد(هوا) باندې لعنت وویل. پیغمبر ﷺ ورته وفرمایل: په هوا لعنت مه وایه، ځکه د الله تعالی لخوا ورته امر شوی دی، ځوک چې پر چا بې ځایه لعنت وایي، د لعنت وبال یې بیرته ویونکي ته راګرځي.(١)

په یو بل روایت کې پیغمبرﷺفرمایي: «لا تَدْعوا على أنفسكم ، ولا تدعوا على أولادكم ، ولا تَدْعوا على خَدَمِكم ، ولا تَدُعوا على أموالكم، لا تُوافِقُوا من الله عَزَّ وجلَ ساعة نَيْلٍ ، فيها عطاءٌ ، فَيَسْتَجيبَ لكم» (٢)

---

١ – سنن ابو داوود.

٢ – سنن ابو داوود

ژباړه: خپلو ځانونو ته ښيرې مه کوئ، همداراز خپلو بچو، مزدورانو اومالونو ته ښيرې مه کوئ، داسې نشي چې تاسې ښيرې په داسې وخت کې وکړئ چې الله تعالی سوالونه قبلوي ستاسې ښيرې به قبولې کړي.

په بل حديث شريف کې راځي چې پر مسلمان لعنت ويل د مسلمان د قتل په څير دي.(۱)

۲ - ښيرې کول لعنت بلل کيږي

له پورتني حديث څخه څرګنديږي چې سپکې، سپورې، او ښيرې هم لعنت بلل کيږي، مسلمان بايد خپله ژبه له بدو وېناوو څخه وژغوري، ځکه مسلمان د خپلو وېناوو په وړاندې مسؤول ګڼل کيږي، نو له همدې کبله اسلام مسلمان د بدو وېناوو، سپکو، اوکنځلو څخه منعه کوي، رسول الله ﷺ فرمايي: « لَيْسَ الْمُؤْمِنُ بِالطَّعَّانِ وَلاَ اللَّعَّانِ وَلاَ الْفَاحِشِ وَلاَ الْبَذِىءِ ».(۲)

ژباړه: مسلمان چا پورې تور نه تړي او نه لعنت ويونکی دی او نه بې حيا، سپکې او سپورې خبرې کوي.

۳ – د رسول الله راتګ رحمت دی

بې له شکه د پيغمبر ﷺ رسالت د هغه باران په څير دی چې مړې ځمکې ژوندۍ کوي، اوژوند ته ښايست وربښي، نو همدارنګه د پيغمبر ﷺ په راتګ سره مړه زړونه د اسلام په نور ژوندي اوروښانه شول، ړندې سترګې بينا شوې، او کڼو غوږونو اوريدل پيل کړل، بلکې الله تعالی د پيغمبر ﷺ په راليږلو سره دنيا رڼا کړه، د مينې اومحبت وړانګې يې خورې کړې، ظلم اوجهل يې په علم اوعدل بدل کړ، اود دې صفت په درلودو سره د نړۍ خلک پرې راټول شول، لکه څرنګه چې الله تعالی فرمايي: ﴿فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ..﴾ [آل عمران : ۱۵۹]

ژباړه: نو د الله تعالی د رحمت په سبب دوی ته نرم شولې، اوکه چيرې سخت زړی او تونده خويه واې، نو خلک به له تا څخه خواره شوي وای.

په ځينوځايونو کې د ګناه کولو له کبله لعنت ويل شوی دی

په شريعت کې د ځينو ناوړو اعمالو سرته رسوونکي ملعون (د الله تعالی له رحمت څخه لرې) بلل شوی، چې بيلګې يې په لاندې توګه بيانيږي:

۱ – هغه ښځه چې په مړي وير کوي، اوچيغې پرې وهي، اود شريعت خلاف ناروا وېنا کوي، په حديث کې راځي: «لَعَنَ رَسُولُ اللَّهِﷺ النَّائِحَةَ وَالْمُسْتَمِعَةَ لها...» (۳)

۱- صحيح مسلم

۲ - مسند احمد

۳ - سنن ابو داوود.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژباړه: رسول الله ﷺ هغه ښځه چې په مړي باندې چيغې وهي، اوهغه ښځه چې ورته غوږ باسي لعنت ويلی دی.

۲ – هغه ښځې چې خالونه لګوي، هغه ښځې چې د خال لګولو غوښتنه کوي، هغه ښځې چې وريځې وکاږي او هغه ښځې چې د ويستلو غوښتنه يې کوي، په حديث کې راځي رسول الله ﷺ فرمايي: «لَعَنَ اللَّهُ الْوَاشِمَاتِ وَ الْمُوتَشِمَاتِ والنامصات وَالْمُتَنَمِّصَاتِ»[1]
په خال لګوونکو ښځو او هغه ښځې چې لګول يې غواړي او هغه ښځې چې وريځې وکاږي او هغه ښځې چې د ويستلويې غوښتنه کوي، د الله تعالی له لوري پر دوی لعنت دی.

۳ – د سود خوړل

په حديث کې راځي چې سود خوړونکی او سود ورکوونکي او د سود سند ليکونکی او شاهدان يې لعنتي او د الله له رحمت څخه لرې دي.[2]

پوښتنې

لومړی پوښتنه:

۱ - د حديث راوي څوک دی ؟ معرفي يې کړئ.

۲ - لعنت څه ته ويل کيږي؟

۳ – پرکومو کسانوباندې دخپلو ناروا کړنو له کبله لعنت ويل شوی دی؟

دويمه پوښتنه:

لاندې کلمې معنا کړئ:

۱ – لَعَّانًا:

۲ – بُعِثْتُ:

۳ – لَعَّانًا:

کورنی دنده

د لوستل شوی حديث په پام کې نيولوسره (زموږ پيغمبر رحمت دی) تر سرليک لاندې يوه مقاله وليکئ.

---

۱ - صحح مسلم

۲ - صحيح مسلم

(c) ketabton.com: The Digital Library

په چارو کې منځنی حالت غوره کول

عن جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رضي الله عنه عَنِ النَّبِيِّ ﷺ أَنَّهُ قَالَ: « إِنَّ هَذَا الدِّينَ مَتِينٌ فَأَوْغِلْ فِيهِ بِرِفْقٍ، وَلاَ تُبَغِّضْ إِلَى نَفْسِكَ عِبَادَةَ اللَّهِ، فَإِنَّ الْمُنْبَتَّ لاَ أَرْضًا قَطَعَ، وَلاَ ظَهْرًا أَبْقَى ». [رواه البيهقي]

د راوی پیژندنه

حضرت جابر جليل القدر صحابي دی، د پلار نوم يې عبد الله، نيکه يې عمرو بن حرام، د عمر د کموالي له کبله يې د بدر او اُحد په غزاگانو کې گډون نه درلود، د اُحُد له غزا څخه وروسته يې خپل ژوند د رسول الله ﷺ خدمت ته وقف کړ، په کوراوسفر کې به د پيغمبر ﷺ ملگری و، لدې کبله يې زيات شمېر احاديث له پيغمبر ﷺ څخه روايت کړي دي، په خپل وروستني عمر کې شام ته لاړ او د څه مودې لپاره هلته ميشت شو او دهجرت په ٧٤ کال د ٩٤ کلونو په عمرېې له فاني دنيا څخه رحلت وکړ او په (جنت البقيع) کې خاورو ته وسپارل شو.

د کلمو معنا

مَتِينٌ:	ډير سخت او کلک
فَأَوْغِلْ فِيهِ:	ورننوځئ، تگ لاره غوره کړئ
بِرِفْقٍ:	په آسانۍ سره
الْمُنْبَتَّ:	هغه څوک چې خپله سورلی د تيز ځغلولو له کبله له کاره وباسي.
وَلاَ تُبَغِّضْ:	ځان لپاره يې بد مه گرځوه
لاَ أَرْضًا قَطَعَ:	نه يې سفر پوره کړ
وَلاَ ظَهْرًا أَبْقَى:	او نه يې سورلی روغه پرېښوده

د حديث شريف ژباړه

حضرت جابر بن عبد الله رضي الله عنه د رسول الله ﷺ څخه روايت کوي چې فرمايلي يې دي: بې له شکه دغه دين ډير قوي دين دی، په آسانۍ سره پکې ورداخل شه، خپل ځان ته د الله تعالی په عبادت کولو کې کرکه مه راپيدا کوه(په ځان باندې د وس نه پورته عبادت کول مه لازموه) ځکه تيز ځغلوونکي مسافر نه خپل سفر پوره کړی دی، اونه يې سپرلی روغه پرېښې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حديث حکمت

په پورتني حديث کې د اسلام د مهم اصل يادونه شوې ده، هغه د دين اودنيا په چاروکې منځنۍ حالت غوره کول دي، دې اصل ته پام کول د مسلمان لپاره خورا مهم دي، ځکه چې د دې اصل په رعايت سره د مسلمان ژوند له افراط اوتفريط څخه لرې کيږي، د تل لپاره يې هر اقدام په دليل او معقوليت باندې ولاړ وي، خپلې ديني چارې داسې عياروي چې په هغه لاره تلل د تل لپاره ورته ممکن وي.

اودا راز متوسط حالت غوره کول د کاميابۍ راز دی او کله چې مسلمان په خپلو ديني مکلفيتونو کې متوسط حالت غوره کړي، هيڅکله پکې پاتې نه راځي، خوکه چېرې په عباداتو کې يې افراط وکړ، يو وخت به ارومرو داسې راځي چې دی به ستړی کيږي ، اوعبادت به ورڅخه پاتې کيږي.

د حديث شريف گټې

۱ – د اسلام دين قوت لري

د اسلام دين غښتلي احکام لري چې مسلمان يې د خپل وس په تناسب سره په سرته رسولو مکلف دی او په ځينو حالاتو کې د شرعي عذر له کبله اجازه ورکړل شوې ده چې يوازې د فرض په ادا کولو باندې اکتفا وکړي، لکه په سفر کې فرضي لمونځ کول ، ترڅو پر مسلمان عبادت سخت تمام نه شي، نو د دين ټول نوافل لکه تل روژه نيول، د حد نه زيات هميشه نفلي لمونځونه کول، تل ترتله په تلاوت اوذکر کې مشغوليدل او داسې نور، دا ټول سره له دې چې ديني اعما ل دي، خو هغو ته په يوځل غيږ ورکول انسان ستړی کوي او بيا يې له نور پرمختگ څخه غورځوي.

۲ – په دين کې ميانه روي او تدريج

امام غزالي وايي: هرهغه څوک چې د دين په مرتبوکې له دمې اخيستلو پرته منډې وهي، حتماً په ده باندې د دين احکام سخت پريوځي، بايد مسلمان د فرايضو نه وروسته په تدريج سره په خپل نفلي عبادت کې وړاندې لاړ شي، ترڅو نفلي عبادت پرې درونه تمام نشي.

۳ – هغه عبادت غوره دی چې هميشه وي

د اسلام دين مسلمانان دې ته هڅولي دي چې تل پاتې عبادت باندې ځان عادت کړي، اوهغه عبادت چې د څه وخت لپاره يې په زياته اندازه وکړي او بيا يې پريږدي، نه دی ستايل شوی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مسلمان لږ نیک عمل چې همیشه یې کوي، له هغه نیک عمل څخه غوره دی چې د څو ورځو لپاره وي او بیا یې پریږدي، په دې اړه رسول الله ﷺ داسې فرمایلي دي: د خپل وس په اندازه نیک عملونه کوئ او غوره هغه عمل دی چې تل وي، که څه هم هغه لږ وي.(۱)

٤ – اسلام د میانه روۍ دین دی

د اسلام دین د مسلمان لپاره ټاکلی حد ایښی دی او ورته یې خپل فرایض ښودلي دي چې پرته له کومه عذره یې سرته ورسوي، پر دې سر بیره مسلمان ته یې د میانه روۍ غوره کولو لارښوونه کړې ده ترڅو په ده باندې دروند تمام نشي، پیغمبر ﷺ مسلمانانو ته عامه لارښوونه کوي چې: په چارو کې غوره حالت منځنی حالت دی.(۲)

ځکه چې دا د اعتدال حالت له کمي او زیاتي څخه لرې دی.

پاملرنه

په اعمالو کې د منځني حالت له غوره کولو څخه مراد نفلي اعمال دي، په فرضي چارو کې لاره ټاکل شوې ده، څوک پکې د پرېښودو واک نه لري.

پوښتنې

۱- لاندې کلمې معنا کړئ:

مَتِينٌ:

فَأَوْغِلْ:

بِرِفْقٍ:

الْمُنْبَتَّ:

۲ – اسلام مسلمانان د کوم حالت غوره کولوته هڅولي دی؟

۳- آیا په اسلام کې سختي شته؟ واضح یې کړئ.

کورنۍ دنده

د راوي له پیژندنې سره د پورتني حدیث ژباړه په خپلو کتابچو کې ولیکئ.

---

۱ – مسند احمد

۲ – رواه البیهقي

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوويشتم لوست

په ځوانۍ کې د الله ﷻ بنده ګي

«عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ سَبْعَةٌ يُظِلُّهُمْ اللَّهُ تَعَالَى فِي ظِلِّهِ يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ إِمَامٌ عَدْلٌ وَشَابٌّ نَشَأَ فِي عِبَادَةِ اللَّهِ وَرَجُلٌ قَلْبُهُ مُعَلَّقٌ فِي الْمَسَاجِدِ وَرَجُلَانِ تَحَابَّا فِي اللَّهِ اجْتَمَعَا عَلَيْهِ وَتَفَرَّقَا عَلَيْهِ وَرَجُلٌ دَعَتْهُ امْرَأَةٌ ذَاتُ مَنْصِبٍ وَجَمَالٍ فَقَالَ إِنِّي أَخَافُ اللَّهَ وَرَجُلٌ تَصَدَّقَ بِصَدَقَةٍ فَأَخْفَاهَا حَتَّى لَا تَعْلَمَ شِمَالُهُ مَا تُنْفِقُ يَمِينُهُ وَرَجُلٌ ذَكَرَ اللَّهَ خَالِيًا فَفَاضَتْ عَيْنَاهُ» [متفق عليه]

د ځينو کلمو معنا

١- سَبْعَةٌ: اووه.

٢- فِي ظِلِّهِ: ظل سيوري ته وايي دلته د الله ﷻ لـه سيوري څخه د هغه د عرش سيورى مراد دى.

٣- يَومَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلُّهُ: له دي ورځې څخه مراد د قيامت ورځ ده.

٤- إِمَامٌ: هرهغه څوك چې د مسلمانانو د چارو سرپرستي پر غاړه لري.

٥- شَابٌّ: ځوان

٦- نَشَأَ فِي عِبَادَةِ اللَّهِ: چې د الله ﷻ په بنده ګۍ کې لوى شوى وي.

٧- مُعَلَّقٌ فِي الْمَسَاجِدِ: پر مسجدونو پورې يې(زړه) تړلى وي.

٨- تَحَابَّا فِي اللَّهِ: د الله ﷻ د رضا لپاره يوله بل سره محبت ساتي.

٩- اجْتَمَعَا عَلَيْهِ: د الله ﷻ د رضا لپاره يوله بل سره يوځاى شي.

١٠- وَتَفَرَّقَا عَلَيْهِ: د الله ﷻ د رضا لپاره يوله بل څخه جلا شي.

١١- دَعَتْهُ: بلنه ورته ورکړي.

١٢- ذَاتُ مَنْصِبٍ وَجَمَالٍ: د عزت او ښايست څښتنه.

١٣- فَفَاضَتْ عَيْنَاهُ: له سترګو څخه اوښکې توى شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حدیث ژباړه

له حضرت ابوهریرهؓ څخه روایت دی، پیغمبر ﷺ فرمایلي دي: اووه کسان دي چې الله ﷻ به يې په هغه ورځ د عرش ترسیورې لاندې ساتي چې بل هیڅ سیوری به نه وي مګر یوازې دده د عرش سیوری به وي: یو عادل بادشاه، بل هغه ځوان چې د الله ﷻ په عبادت کې لوی شوی وي، بل هغه څوک چې زړه يې په مسجدونو پورې تړلی وي، بل هغه دوه کسان چې يو د بل سره د الله ﷻ په خاطر مینه کوي، کله چې یوځای کیږي هم د الله ﷻ د رضا لپاره یو ځای کیږي او چې کله یو له بل څخه جلا کیږي هم د الله ﷻ د رضا په خاطر یو له بل څخه بیلیږي – یعنی یو د بل سره ناسته او ولاړه يې یوازې د الله ﷻ د رضا په خاطر وي نه د کوم بل دنیوي غرض په موخه بل هغه کس چې له هغه څخه داسې ښځه د بدکارۍ غوښتنه وکړي چې په خلکو کې د مقام خاونده او ښایسته وي او دی ورته په ځواب کې ووايي: زه له الله ﷻ څخه وېرېږم. بل هغه څوک چې کله د الله ﷻ په لاره کې مال خیرات کوي نو داسې په پټه يې ورکوي چې کیڼ لاس په دې نه پوهیږي چې ښي لاس څه شی خیرات کړل، بل هغه څوک چې کله د الله ﷻ یادونه په تنهایي کې کوي نو له سترګو څخه يې اوښکې بهیږي.

د حدیث حکمت

الله ﷻ د خپلې مهربانۍ له مخې د ځینو نیکو اعمالو د سرته رسولو ډیرې زیاتې ښېګنې ذکر کړې دي تر څو د داسې خصلتونو او عملونو خاوندانو ته له یوې خوا د ډېر خیر زیری ورکړي، او له بل پلوه، د داسې اشخاصو،او د نورو تر منځ توپیر په ګوته کړي، دا په حقیقت کې د الله ﷻ له لوري خلک نیکیو ته رابلل، او هڅول دي په همدې غرض پیغمبر ﷺ په دې حدیث کې د هغو اووکسانو ستاینه کړې چې د ډیرو غوره اعمالو څښتنان دي، اګرچې دغه مقام په نورو احادیثو کې د نوروکسانو لپاره هم ذکر شوی دی، لکه د الله ﷻ د لارې غازي، پوروړي ته مهلت ورکوونکی، له پور وړي سره مرسته کوونکی، مسجد ته زیات پل وهونکی او داسې نور.

د حدیث شریف ګټې

۱ـ د عادل امام فضیلت

په اسلامي شریعت کې عدل او انصاف ډیر لوې فضیلت لري، د اسلام مقدس دین عدل پر هر چا لازم کړی دی، که هغه مشر دی او که د مسلمانانو د کارونو نور واکمنان ، لکه: قاضیان، وزیران، والیان او داسې نور، آن تردې چې مسلمان باید په کورنی کې هم له عدل څخه کار واخلي، لکه د خپلو بچو تر منځ مساوات، د خپلو بیبیانو تر منځ عدالت.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا چې د عادل بادشاه د عدل لمنه ډېره پراخه وي او پر ټول رعیت د ترحم سیوری وي، او ټول وګړي ورڅخه ګټه اخلي، همدارنګه د ده د ظلم په صورت کې ټول خلک متضرر وي، ځکه نو عادل بادشاه له دومره لوړې مرتبې څخه برخمن دی.

۲ـ په ځوانۍ کې بنده ګي

د ځوانۍ وخت د ژوند ډېره ارزښتناکه مرحله ده. د بنده ټول جسمي، ذهني، عقلي او فکري قوتونه وده کوي، نو په کار ده چې ځوان دغه قوتونه د الله ﷻ په بنده ګۍ اوعبادت کې مصرف کړي. ځوک چې خدای ورکړي قوتونه د خپلو خواهشاتو پر ځای د الله ﷻ په عبادت کې مصرفوي د ډېر لوی فضیلت او ستاینې وړ دی.

۳ـ له مسجدونو سره زیاته علاقه

جماتونه د الله ﷻ کورونه دي. په دې معنا چې د فرضي او نفلي عبادتونو، د الله ﷻ د تسبیح، ذکر، د تعلیم او تعلم او د نورو غوره کارونوځایونه دي، نو د هر چا اړیکه چې د الله ﷻ له کورونو سره زیاته وي، هغه الله ﷻ ته ډېر نږدې او د لوی مقام څښتن دی، ځکه چې له مسجدونو سره مینه انسان د منکراتو او هر ډول بدیو څخه لرې ساتي.

۴ـ د الله ﷻ لپاره مینه

د خلکو ترمنځ اړیکې زیاتره په مادي، جنسي، او د خپلولۍ پر بنسټونو ولاړې وي ، مګر په اسلام کې غوره اړیکې هغه دي چې د الله ﷻ پرمحبت ولاړې وي ، او د اړیکو لامل د الله ﷻ اطاعت وي یعنې دهغه چاسره دوستي او ملګرتیا کول چې د الله ﷻ څخه ویره لري، او هغه ته نژدې وي. ځوک چې یوازې الله ﷻ ته د قرب او نږدیوالي په اساس یو له بل سره ناسته ولاړه کوي داسې کسان الله ﷻ ته ډېر خوښ وي.

۵ـ تقوی او پرهیزګاري

هر انسان یو لړ غوښتنې او رغبتونه لري چې د اسلام مبارک دین د دغو غوښتنو لپاره معلومې لارې چارې په ګوته کړي دي ، خو شیطان تل د دې هڅه کوي چې انسان د خپلو نفسي خواهشاتو په لومه کې راګیر کړي او له همدې لارې څخه يې په ګمراهۍ کې اخته کړي.

یوله هغو غوښتنو او رغبتونو څخه چې بشري نفس ورته زیات میلان کوي، ښځه ده، دا میلان هغه وخت زیات وي چې کله ښځه ښایسته وي او لوړې کورنۍ ته منسوبه وي، هرکله چې داسې ښځه د مسلمان څخه د بدکارۍ غوښتنه وکړي او مسلمان د داسې فتنې او ابتلاء پر مهال د الله ﷻ څخه ویره اختیار کړي او له قدرت سره سره ورڅخه ډډه وکړي الله ﷻ به يې په خپل رحمت کې ونغاړي. همدارنګه که چېرې ښځه د داسې حالت سره مخ شي چې ښایسته ځوان چې مال هم زیات لري دې ته د زنا دعوت ورکړي او هغه ورڅخه انکار وکړي او ورته ووایي چې زه له الله ﷻ څخه وېرېږم، بې له شکه دغې ښځې هم دا لوړ مقام ترلاسه کړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶- په پټه خیرات ورکول

صدقه او خیرات ورکول لوی فضیلت لري.خیرات ورکول داسې عبادت دی چې ګناهونه رژوي، د مسلمان اجرونه زیاتوي، مسلمان له اور څخه ژغوري او د الله ﷻ د رضامندی سبب ګرځي.

صدقه ورکول په پټه اوښکاره په دواړو حالتونو کې غوره کار دی، خو اجر او غوره والی یې هله زیات وي چې په پټه ورکړل شي آن تر دې چې کیڼ لاس په دې پوه نه شي چې ښي لاس په خیرات کې څه ورکړل مګر دا چې په ښکاره ورکولو کې یې کوم شرعي مصلحت وي.

۷- د الله ﷻ له ویرې ژړل

د الله تعالی ذکر او یاد هغه ستر نیک عمل دی چې د هر چا په هر وخت کې لاس ورته رسیږي. څه ځانګړي شرطونه نه لري، په ناسته، ولاړه، په اوداسه او بې اودسه د الله یاد اجر لري، خو که یو څوک له نورو څخه ګوښه د الله تعالی لویي رایاده کړي او خپل تقصیر او بې پروایی ته متوجه شي، ځان ملامت کړي او په سترګو کې یې له ویرې څخه اوښکې راشي، دا د ده د پوره ایمان او اخلاص څرګندونه کوي او له همدې کبله الله تعالی ورته د ستر مقام وعده ورکړې.

پوښتني

۱- لاندي کلمې معنا کړئ:

اــ مُعَلَّقٌ فِي الْمَسَاجِدِ:

ب ــ تَحَابَّا فِي اللَّهِ:

ج ــ فَفَاضَتْ عَيْنَاهُ:

۲- خالي ځایونه په مناسبو کلمو ډک کړئ:

} د اسلام مقدس دین.....................پرهرچا لازم کړی دی.

} د صدقې اوخیرات اجر هله زیات وي چې په........................ ورکړل شي.

۳- په اسلام کې د غوره اړیکو اساس په څه ولاړدی؟

کورنۍ دنده

حدیث په یادو زده کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لار کې د کښيناستلو آداب

«عَنْ أَبِی سَعِيدٍ الْخُدْرِیِّ رَضِیَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِیَّ ﷺ قَالَ: { إِيَّاكُمْ وَالْجُلُوسَ بِالطُّرُقَاتِ }. فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا لَنَا مِنْ مَجَالِسِنَا بُدٌّ نَتَحَدَّثُ فِيهَا. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: { إِذَا أَبَيْتُمْ إِلاَّ الْمَجْلِسَ فَأَعْطُوا الطَّرِيقَ حَقَّهُ }.قَالُوا: وَمَا حَقُّ الطَّرِيقِ؟ قَالَ: {غَضُّ الْبَصَرِ وَكَفُّ الأَذَى وَرَدُّ السَّلاَمِ وَالأَمْرُ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّهْىُ عَنِ الْمُنْكَرِ» [رواه البخاری]

د راوي پېژندنه

ابو سعيد چې نوم يې سعد د پلار نوم يې مالك نيكه يې سنان، د مدينې د الخدري قبيلې اصلي اوسيدونکی، کنيه يې ابوسعيد چې په همدې سره يې شهرت درلود، له مشهورو اصحابو څخه دی چې په زياتو غزاګانوکې يې ګډون کړی، يو له هغو اصحابوڅخه شميرل کيږي چې په فقه اواجتهاد کې يې شهرت درلوده، په کال ٧٤ هجري کې يې له فاني دنيا څخه سترګې پټې کړې.

د ځينو کلمو معنا

إِيَّاكُمْ: لرې اوسئ
الطُّرُقَاتِ: لارې
أَبَيْتُمْ: نه يې منئ
غَضُّ الْبَصَرِ: د سترګو پټول
وَكَفُّ الأَذَى: له ضرر رسولو نه ځان ساتل

د حديث شريف ژباړه

له ابو سعيد الخدری رضي الله عنه څخه روايت دی چې نبي کريمﷺ فرمايلي دي: په لاروکې کښيناستلو څخه ډډه وکړئ. اصحابو وويل: ای د الله رسوله! په لارو کې له کيښيناستلو څخه زمونږ چاره نشته، مونږ په کې خپلې خبرې کوو. نبي کريمﷺ وفرمايل: هوکې! چې داسې نشئ کولای، بايد لارې ته د هغې حق ورکړئ (دلارې آداب په پام کې ونيسئ) اصحابو وويل: دلارې حق کوم يودی ؟ نبي کريمﷺ وفرمايل: د سترګو

(c) ketabton.com: The Digital Library

کښېنته کول، خلکو ته له ضرر رسولو څخه ډډه کول، د سلام ځواب ورکول، په نیکو چارو امر کول او له بدیوڅخه خلك منعه کول د لارې حقونه دي.

د حدیث شریف حکمت

څرنگه چې په لارو اوعامو سرکونو کې د خلکو تگ راتگ کیږي او په خپل ورځنې ژوند کې ورته ډېره اړتیا لري، نو پردې اساس په حدیث کې بې له اړتیا په لارو کې له ناستې څخه منعه شوې ده، ځکه اکثراً داسې پیښیږي چې په لاره تلونکې خلك د ناستو خلکو له اړخه ځورول کیږي او د اسلام دین له ضرر رسولو څخه منعه کړې ده، که چیرې په ځینې وختونو کې مسلمانان په لاره کې نا سته اړینه گوري، باید ټول هغه آداب په پام کې ونیسي چې ورسره د تیریدونکو احترام اوعزت وسا تل شي او له هر هغه عمل څخه ځان وژغوري چې د تیریدونکو د ځوریدلو لامل گرځي.

د حدیث شریف گټې

۱– په لار کې کېښیناستلو څخه ډډه کول

په پورتنې حدیث کې پرته له اړتیا په لارو کې ناستې څخه منعه شوې ده، ځکه مسلمان د تل لپاره خلکوته د گټې او ښیگڼې رسولو په فکر کې وي، له ضرر رسولو څخه یې ځان ژغوري او زیار باسي چې د ده له ژبې، نظر، او لاس څخه څوك متضرر نشي او که چیرې په لار کې نا ستې ته اړکیږي، بیا به ټول حقوق په پام کې نیسي ترڅو د ده دکښیناستلو له کبله څوك متضرر نشي.

۲ – د ناروا کتلو(نظر)څخه ځان ساتل

مسلمان باید د حرام نظر(کتلو) څخه ځان وساتي، هغه که په هر ځای کې وي، ځکه د نارواوو په لورې کتل انسان په گناه کې ښکیلوي، په اخلاقي فساد یې اخته کوي او دا حکم مسلمان سړي اومسلماني ښځې دواړوته متوجه دی په قرآن کریم کې پدې اړه روښانه لارښوونه شوې ده: ﴿قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ...... " -: وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ﴾ [النور: ۲۹ – ۳۰]

ژباړه: نارینه وو مؤمنانو ته ووایه چې خپلې سترگې کښېنته وسا تي، اومسلمانو ښځوته ووایه چې خپلې سترگې کښېنته کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

٣ – له ضرررسولو ځخه ځان ژغورل

کله چې په لار کې نا سته اړینه وي، په داسې حالت کې بايد لازمې لارښوونې په پام کې ونيول شي، ځينې يې دادي چې د مجلس له کبله په لارويو لار تنګه نشي، مجلس بايد د خلکو د سپکا وي لامل ونه ګرځي، ځکه مسلمان هغه چا ته ويل کيږي چې د هغه له لاس او ژبې ځخه مسلمانان په امن وي، په ځانګړې توګه د ښځو د ځورونو سبب نشي او همدا راز مجلس د تجسس لپاره نه وي.

٤ – د سلام ځواب ورکول

سلام داسې سنت عمل دی چې له ځان سره د امن اومحبت پيغام لري او اطمينان ورکوي چې په ډاډه توګه ژوند وکړي، له دې کبله سلام اچول د ايمان نښه بلل کيږي او ځواب يې واجب دی، با يد د سلام ځواب په ښه توګه ورکړای شي، دا د قرآن کريم لارښوونه ده. الله تعالی فرمايلي دي: ﴿وَإِذَا حُيِّيتُم بِتَحِيَّةٍ فَحَيُّوا بِأَحْسَنَ مِنْهَا أَوْ رُدُّوهَا﴾ [الانساء : ٨٦]

ژباړه: اوځوک چې په درناوي سره تاسې ته سلام واچوي، نو هغه ته له هغې نه په ښه توګه ځواب ورکړئ او يا لږ تر لږه همغه شان.

٥ – دښو کارونوپه لوري بلنه اوله بديوځخه منعه کول

د قرآن کريم له مسلمان ځخه دا غوښتنه ده چې په هر حا ل کې په خپله نيک اوسي، نور خلک د نيکی لوري ته را وبلي، الله تعالی فرمايي: ﴿وَلْتَكُن مِّنكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنكَرِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ﴾ [آل عمران : ١٠٤]

ژباړه: په تاسې کې دې څه خلک ارومرو داسې وي چې د نيکی لوري ته بلنه وکړي، په ښو امر وکړي، او له بدو منعه وکړي، کوم خلک چې دا کار وکړي هغوی به بريالي شي.

په زياتو احاديثو کې د ښوکارونو په لور، د بلنې او د بديو د مخنيوي په هکله يادونه شوې ده، دا د هر مسلمان مسؤوليت دی چې د امر بالمعروف او نهي عن المنکر دنده سرته ورسوي، رسول اللهﷺ فرمايي: «مَنْ رَأَى مِنْكُمْ مُنْكَرًا فَلْيُغَيِّرْهُ بِيَدِهِ فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِلِسَانِهِ فَإِنْ لَمْ يَسْتَطِعْ فَبِقَلْبِهِ وَذَلِكَ أَضْعَفُ الإِيمَانِ».[1]

---

[1] - صحيح مسلم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ژباړه: تاسو نه چې څوك ناروا وګوري، سم دلاسه دې په لاس سره منعه کړي، که چیرې یې وس نه وي، په ژبه دې منعه کړي اوکه چیرې په ژبه یې نشي منعه کولای، په زړه کې دې ورسره کینه ولري او دا کمزوری ایمان دی.

د ښو چارو په لور بلنه او له نارواوو څخه منعه ډیره ضروري ده، ځکه په دنیا کې دخلکو ژوند په بېړۍ کې د ناستو خلکوپه څیر دی، که چیرې یوکس بېړۍ سورۍ کړي ټول سپاره خلك ورسره ډوبیږي، نو د بدیو مخنیوی د خپل ځان اود ټولنې دساتنې معنا لري.

پوښتنې

١ – د حدیث راوي په لنډه توګه معرفي کړئ.

٢ - لاندې کلمې معنا کړئ:

إِيَّاكُمْ:

الطُّرُقَاتِ:

أَبَيْتُمْ:

غَضُّ الْبَصَرِ:

كَفُّ الأَذَى:

٣ – د نېکیو په لور بلنه او د بدیو مخنیوی څه اهمیت لري؟

کورنۍ دنده

له لوست څخه په استفادې سره په لارکې د کښیناستلو د آدابو په هکله یوه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

کورنۍ

کورنۍ څه ته وايي؟

ښځې، بچو او نسبي خپلوانو ته کورنۍ ويل کيږي.

د کورنۍ بنياد ښځه او خاوند بڼدی، اولاد ترې پيدا کېږي چې بيا په ټولنه کې د ژوند پړاو پيلوي.

د کورنۍ جوړولو بنسټ

کورنۍ د دوو عمده موخوپه بنياد جوړيږي.

لومړی: واده کول انسانی فطرت ته لبيک ويل دي: د اسلامي شريعت د څرګندو ارزښتونوڅخه يو دادی چې د ځان ګوښه کولو له اصل سره يې مبارزه کړی، انساني فطرت او بشري غريزو ته يې مثبت ځواب ويلی، په حديث شريف کې چې طبرانی او بيهقی روايت کړی رسول الله ﷺ فرمايي:"څوک چې مال ولري، عمر يې د واده عمر ته ورسيږي او واده ونکړي زما له ډلې څخه ندی" په بل حديث کې راغلي، هغه دری تنه چې د رسول الله ﷺ د عبادت څخه خبر شول او خپل عبادت ورته هيڅ ښکاره شو، نو د ځان سره يې وويل: مونږ رسول الله ﷺ ته نشو رسېدای، ده ته ټول وړاندېني او وروستني ګناهونه ببنل شوي، ددې دری واړو څخه يو د ځان سره هوډ وکړ چې ټوله شپه به په لمانځه سبا کوي، دويم وويل: ټول کال به روژه نيسم، دريم وويل: زه به ځان د ښځو څخه ګوښه کوم او هيڅ واده به نه کوم، کله چې رسول الله ﷺ د دوی په تصميم خبر شو ويې فرمايل:"قسم په الله چې زه ستاسې په پرتله د پاک پروردګار نه ډېر ويريږم، ولی سره ددې لمونځ هم کوم او ويديږم هم، روژه نيسم او کله يې نه نيسم او د ښځو سره نکاح هم کوم، پس هر څوک چې زما د عمل خلاف عمل کوي زما له ډلې څخه ندی".

د پورتنيو نصوصو څخه څرګنديږي چې واده کول په اسلام کې ځانګړی ارزښت لري، تر څو مسلمان انسان د اولادونو د روزنې هغه امانت او لوی مسؤوليت چې د دده په غاړه دی پخپلو اوږو واخلي.

دويم: په واده باندې ټولنيزې ښېګڼې تر لاسه کېږي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

روښانه ده چې شرعي واده عامې ټولنيزې ښېګڼې لري چې مهمې به يې په لاندې کرښوکې بيان کړو:

الف: د انساني نسل ساتنه

په واده کولو سره انساني نسل زياتيږي چې دا لړۍ په واده دوام مومي، پاک الله ﷻ دا ټولنيز او انساني مصلحت ستايي او فرمايي:﴿وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا وَجَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ بَنِينَ وَحَفَدَةً﴾ [النحل ۷۲] الله ﷻ تاسوته ستاسو له جنس څخه جوړه درکړه، بيا يې د دې جوړې څخه زامن او لمسی درکړل. په بل ځای کې فرمايي: ﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً﴾ «ای خلکو! د هغه خدای ﷻ څخه ووېرېږئ چې تاسو يې د يو نفس څخه وزيږولې اوله همدې نفس څخه يې د هغه جوړه پيدا کړه، بيا يې دواړو څخه ډېر سړي او ښځې خواره واره کړل»

ب- د نسب ساتل: په مشروع واده سره پيدا شوي اولادونه په فخر خپلو پلرونو ته ځانونه منسوبوي، چې دا وياړ اولادونو ته د ذهني آرامی، په ځان باوري او انساني کرامت لامل ګرځي. که چېرې په ټولنه کې شرعي ودونه نه وي، ټولنه به دداسې وګړو څخه جوړه شي چې نه به انساني کرامت او احترام لري او نه به خپل نسب پېژني، چې په پای کې به ټولنه د فساد په چپو کې ډوبه شي.

ج: د اخلاقي بې لاريو څخه داسلامي ټولنې خوندي والی: په شرعي واده سره ټولنه او د ټولنې وګړي د اخلاقي فساد څخه ژغورل کيږي، هر کله چې شهواني غريزه په حلاله لار مړېږي ټول امت –څه فرد او څه ډله- په غوره اخلاقو سمباليږي ، خپل مسؤوليت به داسې ترسره کوي چې څنګه خدای ﷻ غوښتي وي، د همدې لويو اخلاقي ښېګڼو او ټولنيزو حکمتونو له کبله رسول الله ﷺ ځوانانو ته توصيه کوي، فرمايي:" ای ځوانانو! هر څوک چې له تاسو څخه د نکاح کولو قدرت لري بايد چې نکاح وکړي، ځکه چې دا د سترګو د ټيټولو(د شهوت څخه د سترګو مړولو) او د شرمګاه د ساتلو لپاره غوره لاره ده، څوک چې د نکاح طاقت نلری، په دوی لازم دي چې روژه ونيسي، تر څو په ده کې د شهوت لمبه سړه کړي"

(c) ketabton.com: The Digital Library

د- د ناروغيو څخه د ټولنې روغوالی: شرعي واده هغه لاره ده چې ټولنه د ساري وژونکو ناروغيو لکه ايډز، سوزاک او نورو له شره ژغوري، دا ډول ناروغي د زنا، فحشا او نا مشروعوتړاونو زيږنده ده او په نکاح سره ددې مخنيوی کيږي.

هـ - روحي او ذهني آرامي

په شرعي واده سره د ښځې او خاوند ترمنځ د محبت، دوستي او رحمت حس رامنځته کيږي. کله چې خاوند د ورځې په پای کې د کار څخه وزګار او کور ته ستړی ستومانه ولاړ شي، خپلې ښځې او ماشومانو سره کښيني، ټول هغه غمونه چې د ورځنې کار په لړ کې ورته پيدا شوي هيريږي. په همدې توګه ښځه او خاوند د يو بل په څنګ کې د آرام او نيکمرغه ژوند څخه خوند اخلي.چې الله ﷻ ورڅخه په خپل کلام کې په ډيرښکلی تعبير داسې يادونه کوي، فرمايي: ﴿وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ﴾ [روم ۲۱] د الله ﷻ د حکمت او قدرت له دلايلو څخه يو دا دی چې تاسې لپاره يې ستاسو له جنس څخه جوړه پيدا کړه، تر څو(د هغو په څنګ کې) سکون تر لاسه کړئ، بيا يې ستاسې ترمنځ دوستي او لورېينه پيدا کړه، په يقين سره دې کې د الله ﷻ د قدرت او حکمت دلايل د هغه چا لپاره دي چې فکر کوي.

و- ښځه او خاوند ددې لپاره يو له بل سره مرستندويه دي چې يوه نيکمرغه کورنی جوړه او **صالح اولادونه وروزي:** د واده تر سيوري لاندې ښځه او خاوند دواړه د کورنی په جوړولو او مسؤوليت په اوږه کولو کې يو له بل سره مرسته کوي، پدې معناچې لومړی د دويم کارپوره کوي. ښځه هغه کارونه کوي چې د عهدې څخه يې وتلای شي، لکه د کور کارونه او د کور دننه اولادونوته پاملرنه او دې ته ورته نور. سړي هغه کارونه کوي چې توان يې لري او له طبيعت سره يې برابر وي، لکه د مالی امکاناتو برابرول، د دښمنانو څخه د کورنی حمايت او د ورځني مصيبتونو څخه د دوی ژغورل. د مرستندويه انسانانو تر سيوري لاندې صالح، مؤمن، فداکار او با مسؤوليته نسل رامنځته کيږي چې بيا به ټولې کورنی د محبت، صلحې آرامۍاو سوکالی په فضا کې ژوند تيروي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

ز- پلرنۍ او مورنۍ عاطفه را پارېږي

د واده پـه اغيـز د ښـځې او خاونـد پـه منځ، پـه دوي کـې د عـاطفې او مـسؤوليت روح راټوکيږي، بيا دې ته اړ کيږي چې د خپلو بچو د آرام او استقرار لپاره ډېر زيار وباسي ښې خوبې او ستونزې ګالي، تر څو اولادونه يې سالمه روزنه تر لاسه کړي.

فعاليت

زده کوونکي دې د واده د موخو، ګټو او ټولنيزو مثبتو آثارو باندې خپل منځ کـې خبـرې وکړي.

پوښتنې

۱- کورنۍ څه ته وايي؟

۲- د کورنۍ جوړښت په کوم بنسټ ولاړ دی؟

۳- د دې اصـل د ثبـوت لپـاره چـې واده د فطـرت غـږ تـه لبيـک ويـل دي، يـو حـديث ووایاست.

۴- دا څنګه ثابتوی چې په واده سره انسانی نسل ساتل کيږي؟

۵- پدې باندې څه دليل لرې چې په واده سره ټولنه د اخلاقي ناولتيا څخه ژغورل کيږي.

۶- واده د روح د آرامۍ سبب ګرځي، پدې هکله د قرآن کريم څخه دليل راوړئ.

۷- د ښه اولاد د روزنې لپاره ښځې او خاوند ته څه کول پکار دي؟

۸- په واده سره ښځې او خاوند ته کومه روحيه پيدا کيږي؟

نکاح

مخکې مو وويل چې الله تعالی په انسان کې جنسي غريزه ايښې ده تر څو د انساني نسل د پايښت سبب شي دې مقصد لاس ته راوړلو لپاره اسلامي شريعت د نر او ښځې د يو ځای ژوند کولو روا لاره نکاح ګرځولې ده.

د نکاح تعريف

په لغت کې: نکاح يو ځای کولو ته وايي.

په شرعي اصطلاح کې

۱.نکاح هغه عقد ته ويل کيږي چې سړي او ښځې ته له يو بل څخه جنسي ګټه اخيستل روا کوي.

د نکاح حکم

د نکاح حکم د نکاح کوونکي له حالت سره بدليږي:

أ- **سنت مؤکد نکاح:** د اعتدال په حالت کې نکاح سنت مؤکد ده، د اعتدال حال دادی چې د جماع، مهر، نفقې وس ولري او په زنا کې د لويدلو ويره ونه لري. رسول الله ﷺ فرمايي: «النِّكَاحُ مِنْ سُنَّتِي فَمَنْ لَمْ يَعْمَلْ بِسُنَّتِي فَلَيْسَ مِنِّي»[1] «نکاح زما له سنتو څخه ده، او څوک چې زما په سنتو عمل نه کوي له ماڅخه نه دی»

نو که له حرامو څخه د ځان ساتنې لپاره نکاح وکړي، الله تعالی ثواب ورکوي.

---

۱ – مسند الصحابة في الکتب الستة.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ب- واجب نکاح: د هغه چا لپاره نکاح کول واجب دي چې د ډېرې اشتها سره د مهر او نفقې وس هم ولري او د نکاح د نه کولو په صورت کې په زنا کې د لویدو ویره ولري.
له واجب څخه مراد لازم والی دی نو عملي فرضو او واجبو دواړو ته شاملیږي.

ج- مکروه[1] نکاح: د هغه چا لپاره چې ویره ولري که نکاح وکړم نو د نفقې د نشتوالي په وجه به ورڅخه ظلم او ځورونه وشي، یعنې د زوجیت مادي او معنوي حقوق به مراعات نه شي کړای، نو د ده لپاره نکاح کول مکروه دي، ځکه نکاح د ثواب حاصلولو او د پاک لمنی لپاره روا شوې ده نه د ظلم او ځورونې په خاطر، ځکه د حرامو کول ورڅخه ترسره کیږي او د نکاح مصلحتونه په کې له منځه ځي.

د نکاح ځنډول

که نکاح د معقول مقصد لپاره وځنډول شي، لکه د تحصیل پوره کول، د مناسب کسب او کار تر لاسه کول او یا د ضروري شیانو لکه د اوسیدو ځای او د واده مصارف تامینول، دا څه باک نه لري لکه په یاد شوي حدیث کې چې لارښوونه شوې (یا معشر الشباب....) نو ځوانان دې دا حالت په زغم سره تحمل کړي او که دا لاملونه نه وي بیا د نکاح ځنډول په کار نه دي، ځکه په نکاح کې ډېرې ښېګڼې دي چې په مجرد ژوند کې په لاس نه راځي.

فعالیت

زده کوونکي دې د نکاح کولو ګټې او ډولونه په خپل وار سره په ګوته کړي.

---

۱ - له مکروه څخه تحریمي مکروه مراد ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې

۱. نکاح تعریف کړئ.

۲. د نکاح د مشروعیت (رواتوب) حکمتونه بیان کړئ.

۳. د نکاح حکم څه دی؟ تفصیل ورکړئ.

٤. آیا د نکاح ځنډول پکار دي؟

کورنۍ دنده

زده کوونکي دې د نکاح د حکمتونو په هکله یوه مقاله ولیکي چې له لسو کرښو څخه کمه نه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځه ویشتم لوست

د نکاح مقدمات

له پخوا څخه د خلکو دا عادت و چې لـه واده څخه د مخه بـه دهلـك دکـورنۍ لخـوا د نجلۍ کورنۍ ته یو څوك د خواستګارۍ لپاره ور استول کیده، همدغه عـادت د شـریعت له خوا هم د تائید وړ وګرځید چې په عربۍ کې ورته خِطبه ویل کیږي.

د خِطبې تعریف

په لغت کې: خِطبه د خاء په کسرې (زیر) د نکاح غوښتنې ته وایي.

په اصطلاح کې: له یوې ټاکلې ښځې سره د واده کولو رغبت ښکاره کولو ته خِطبه ویل کیږي، که د هغه یادونه ښځې ته وکړي او یا دهغې ولي ته.

د خِطبې حکم: خطبه د نکاح لپاره یوه وسیله ده چې فقهـاء کرامـو رحمهـم الله مـستحب ګڼلې ده.

په یوې ښځې مرکه کول چې شرعي ایحاب او قبول پکې نـه وي د وعـدې پـه معنا ده او رښتینی عقد نه دی، ځکه د نکاح عقد د ایجاب او قبول له لارې تر سره کیږي.

د ښځې غوره کول

د اسلامي شریعت له مخې په دې کې شك نشته چې کامیـاب واده د سړي لخـوا د ښې ښځې په انتخاب او همدا شان د ښځې لخوا د مناسب سړي په خوښولو پـورې اړه لـري او د ښې ښځې اختیارول هغه دي چې لاندې خبرې په پام کې ونیول شي:

۱- دینداري

سړي ته پکار ده چې دینداره او د ښو اخلاقو څښتنه ښـځه غـوره کـړي، ځکـه دینـداري ښځه دې ته اړباسي چې د خپل خاونـد اطاعـت وکـړي، د هغه د نیکمرغـۍ او هوسـاینې لپاره کار وکړي، د خپل پت او عزت په ساتلو د میړه پت او عزت وساتي، د خپلې تقـوا، ریښتینولۍ او اخلاص څخه یې هر وخت خوښ او ډاډمـن وګرځـوي، کـه ښـځې د ځـان لپاره د سړي د غوره کولو په هکله د دینـدارۍ صفت پـه نظر کـې ونیـسي نـو د روښـانه راتلونکي په لور به یې ګام ایښی وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په یوه حدیث کې رسول اللهﷺ فرمايي: «تُنْكَحُ الْمَرْأَةُ لِأَرْبَعٍ لِمَالِهَا وَلِحَسَبِهَا وَجَمَالِهَا وَلِدِينِهَا فَاظْفَرْ بِذَاتِ الدِّينِ تَرِبَتْ يَدَاكَ»[1]

د حدیث ژباړه: خلک له ښځې سره د څلورو خصلتونو لپاره نکاح کوي:

د هغې د مال لپاره، د هغې د نسب (د اهمیت) لپاره، د هغې د ښایست لپاره او د هغې د دینداري لپاره، نو ته د دین په واله پسې وګرځه، که دې داسې ونکړل لاسونه دې سپیره شه.

۲- پېغله

غوره داده چې پېغله په نکاح شي، ځکه په هغې کې د مینې دوه اړخیزې اړیکې ټینګیږي او د ګډ تفاهم او د بچیانو د تولد لپاره مناسبه وړتیا لري. له حضرت جابرﷺ څخه روایت شوی دی چې رسول اللهﷺ ما ته وفرمایل: (ای جابره! له پېغلې سره دې واده کړی او که له کونډې سره؟ هغه وویل: له کونډې سره. هغهﷺ وفرمایل: ولې دې له پېغلې سره واده نه کاوو چې دواړو به مینه او لوبې سره کولې). خو که د یو څه ظروف دا غوښتنه وکړي چې کونډه یا پخه ښځه باید په نکاح واخلي، لکه چې سړی په عمر پوخ وي، یا د خپلو اولادونو لپاره په کور کې سرپرست لټول وغواړي یا نورې ګټې په نظر کې ونیسي، نو د پخې ښځې سره نکاح کول ورته غوره دي.

۳- مینه ناکې او اولاد راوړونکې: سړي ته پکار ده چې مینه ناکه او اولاد راوړونکې ښځه خوښه کړي، ځکه همداسې ښځه له خپل سړي سره مینه او ښه چلند کوي، له دواړو خواوو څخه دمینې کول د زوجیت د ژوندانه د پایښت، خوشحالی او د ښو اولادونو لپاره ډیر اغیزمن دي، رسول اللهﷺ فرمايي: (تاسو له مینه ناکو او اولاد راوړونکو ښځو سره ودونه وکړئ، زه د قیامت په ورځ ستاسو په ډیر والي فخر کوم)[2]

۴- عزتمنه کورنی: سړي ته مستحب ده چې ښځه له عزتمنې کورنی څخه ځان ته غوره کړي هغه چې د کورنی غړي یې په نیکو اخلاقو او ښو خویونو پیژندل شوي وي، تر څو ددوی اولادونه ورڅخه دغه ځینې صفتونه او یا ټول خپل کړي، دا طبیعي او علمي خبره ده چې د پلرونو او میندو ډیر صفتونه اولادونو ته په میراث نقلیږي، په دې خبره ډیر

---

۱ - متفق علیه.

۲ - سنن أبی داود.

(c) ketabton.com: The Digital Library

احاديث دلالت کوي، له عائشې رضی الله عنها څخه روايت دی وايي چې رسول اللهﷺ وفرمايل: «تَخَيَّرُوا لِنُطَفِكُمْ فإنَّ النِّساءَ يَلِدْنَ أشْباه إخْوَانِهِنَّ وأخَوَاتِهِنَّ»[1]. "تاسو د خپلو نطفو لپاره ښه ځايونه غوره کړئ، ځکه ښځې خپلو ورونو او خويندو ته ورته زيږوي".

۵- په نسب کې لرې والی: غوره داده چې ښځه له لرې نسب څخه وي، له نژدې خپلوانو څخه نه وي، ځکه په نسب کې لرې ښځه غښتلي او صحتمند اولادونه زېږوي، ويل شوي دي چې: "له ليرې کورنيو څخه ښځې وکړئ ځو مو اولادونه کمزوري نه وي".

علمي تحقيقاتو دا منلې چې نږدې خپلوانو سره واده کول په ماشومانو کې د ارثي ناروغيو د څرګنديدو لامل ګرځي.

د خاطب غوره کول

لکه سړي ته چې لازم دي چې نيکه ښځه خوښه کړي، همدا شان د ښځې اولياوو ته هم لازم دي چې د سړي په هکله ښه انتخاب وکړي او خپلې پېغلې ته مناسب سړی غوره کړي، هغه چې لاندې صفتونه ولري:

۱- **دينداري:** پکار ده چې خطبه کوونکی سړی ديندار، د ښو اخلاقو، او ميرانې څښتن وي، دا د صالح زوج له مهمو صفتونو څخه شميرل کيږي، نو که سړی پرهيزګاره وي د الله جَلَّ جَلَالُهُ ويره يې په ښځه له ظلم کولو څخه راګرځوي، د ښه ژوندانه او د ښځې د حقوقو د تأمين خواته يې راکاږي، رسول اللهﷺ له ديندار او د ښو اخلاقو له څښتن سره د نکاح کولو امر کوي ولو که مسکين هم وي، فرمايي: "إذَا جَاءَكُمْ مَنْ تَرْضَوْنَ دِينَهُ وَخُلُقَهُ فَزَوِّجُوهُ، إلا تَفْعَلُوا تَكُنْ فِتْنَةٌ فِي الأَرْضِ، وَفَسَادٌ عَرِيضٌ."[2] "کله چې تاسو ته داسې څوک راغی چې دين او اخلاق يې غوره ګڼئ نو د واده کولو غوښتنه يې ومنئ او که دا کار ونکړئ، نو په ځمکه کې به فتنې او پراخه فساد رامنځ ته شي."

په رښتيا هم که ديندار سړي ته نجلۍ په نکاح ورنه کړل شي، د غريبۍ په وجه خالي لاس ولاړ شي نو ددې ويره ده چې پارونې به يې په زړه کې پريوزي او په فتنو کې به ولويږي، همدا شان که ښځه بې دينه او بد اخلاقو ته په نکاح ورکړل شي، يا د مالدار سړي په انتظار کې پريښودله شي نو ددې ويره ده چې په فساد، ناوړه او فاحشو کړو وړو

---

۱ - سنن ابن ماجه.

۲ - مسند الصحابة في الكتب الستة.

(c) ketabton.com: The Digital Library

به اخته شي او په دې كار سره د نجلۍ پلار له خپلې لور سره چې دده په لاس كې د الله ﷻ امانت دى خيانت كوي او په خپل لاس خپله لور د ټول ژوند لپاره په عذاب او ډېرو خطرونو كې اچوي.

٢- د خاطب او مخطوبې تر مينځ د عمر نژديوالى: مناسب ده له نجلۍ سره د سړي عمر نژدې وي او دا ښه كار نه دى چې داسې چاته نجلۍ په نكاح وركړل شي چې په عمر كې يې ډېر توپير وي په داسې ډول چې دهغه عمر دهغې د پلار او نيكه سره برابر وي، ځكه كامياب واده هغه دى چې د مينې او محبت په اساس ولاړ وي او د عمر نژدې والى يو له هغو اسبابو څخه دى چې د ښځې او خاوند تر مينځ د مينې او محبت اړيكې په ځاى كوي.

دا په دې معنا نه ده چې د ډېر عمر لرونكى سره د نجلۍ نكاح جواز نه لري، بلكه عرف او مصلحت ته په كتو سره مناسب داده چې دعمر نژدې والى په نظر كې ونيول شي ترڅو ازدواج نيكبخت او دوامداره شي.

مخطوبې ته كتل

خاطب ته شريعت دا رواكړې ده چې مخكې له نكاح څخه مخطوبه ووينې، په دې كې حكمت دادى چې خاطب د ښځې په هكله چې دده په نكاح كې راتلونكې ده او دده د ژوند شريكه جوړيدونكې ده معلومات ولري.

كله چې څوك وغواړي له كومې ښځې سره واده وكړي تر واده كولو دمخه ورته كتل جواز لري. نبي اكرم ﷺ فرمايي: «ابصرها فإنه احرى أن يؤدم بينكما»[1]

"ويې ګوره دا ستاسې تر مينځ د مينې پيدا كيدو غوره لاره ده".

د يو چا په مركه كې د بل چا له لورى مركه

كله چې كومه نجلۍ يو چا وغوښته او د پلار يا كورنۍ له لورى ورته كوم ځواب ونه ويل شو بل چا ته دا نده روا چې پدې نجلۍ باندې جرګه وكړي، ځكه نبي اكرم ﷺ ورڅخه منع كړې ده. خو كه چيرى د نجلۍ د كورنۍ له لورى ځواب شوي وو، بيا بل چا ته روا ده چې مركه پرې وكړي.

١- سبل سلامه ٤٣٧/٤ النظر الي المخطوبة

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مخطوبې ښځې د نه غوښتلو حکمت

په دې کې شک نه شته چې یوه ښځه یو چا غوښتې وي او د ځواب په انتظار وي، بل څوک مداخله کوي او ځان ته یې نکاح کول وغواړي دا د لومړي خاطب لپاره زیان دی کله داسې هم پیښیږي چې همدا کار د کینې، دښمنیو او شخړو باعث شي، په داسې حال کې اسلام د ټولو هغو اسبابو څخه مخنیوی کوي چې هغه د اختلافاتو او دښمنیو سبب ګرځي.

فعالیت

۱. د غوښتلو رواجونه بیان او له شریعت سره یې پرتله کړئ.

۲. ښوونکی دې زده کوونکي په دریو ډلو وویشي چې د نکاح د خطبې په تعریف، مقدماتو، د مخطوبې او خاطب په ښیګڼو خبرې وکړي.

پوښتنې

۱. د خِطبې تعریف څه دی؟
۲. د خِطبې حکم بیان کړئ.
۳. د ښځې په غوره کولو کې کومې خبرې په پام کې نیول پکار دي؟
۴. د خاطب په غوره کولو کې کوم صفات لرل پکار دي؟
۵. آیا د خاطب او مخطوبې تر منځ د عمر نژدېوالی ضروري دی؟
۶. آیا مخطوبې ته کتل روا دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نکاح ارکان او شرطونه

د نکاح د عقد د صحت لپاره ارکان او څه شرطونه ایښودل شوي دي چې د هغو په پام کې نیول اړین دي، پدې لوست کې یې موږ بیانوو.

د نکاح ارکان

دنکاح عقد په دوو ارکانو ولاړ دی:

١. ایجاب
٢. او قبول.

ایجاب: ایجاب هغه لومړنی لفظ او خبره ده چې له عاقدینو[١] څخه د یوه له خوا وویله شي که هغه د زوج او یا دهغه د وکیل یا ولی لخوا، یا د زوجې یا د هغې د وکیل یا ولي لخوا وویله شي.

قبول: قبول، هغه دویم لفظ او خبره ده چې له ایجاب څخه وروسته د عاقدینو، له دویم اړخ څخه صادره شي.

لکه اول لوری چې ووایي: ما خپله لور په نکاح درکړه او دویم لوری ووایي ما په نکاح کړه، یا ما قبوله کړه.

د نکاح الفاظ

په هر هغه لفظ چې د شیانو تملیک ورباندې راځي په هغې باندې نکاح هم تړل کیږي.
لکه دنکاح، تزویج، هبې، صدقې، او عطیې (ورکړې) الفاظ، په دې شرط چې نیت یې د نکاح وي او شاهدان هم دده په مقصد پوه شي.

د نکاح د الفاظو څرنګوالی

١- نکاح به په داسې الفاظو تړې چې په تیره زمانه دلالت کوي، لکه یو سړی د نجلۍ پلار ته ووایي: ما ستا لور په نکاح کړې وه، هغه ورته په ځواب کې ووایي: مادرکړې وه.
٢- که چیرې یو لفظ ماضی او بل مضارع وي بیا هم نکاح صحیح ده، لکه د نجلۍ پلار سړي ته ووایي: ما لور درکړه سړی ورته په ځواب کې ووایي: ما په شرعی نکاح قبوله

---

١ - عاقدین : (دتړون دداړه اړخونه).

کړي وه، يا داسې: هلك د نجلۍ پلار ته ووايي: ماته دې لور په نکاح راکړه، د نجلۍ پلار ورته په ځواب کې ووايي، ما درکړې ده.

مسائل

- په ليک سره هم نکاح تړل کيږي پدې شرط چې غائب وي، همداراز د استازي په استولـو هم صحيح ده.
- د گونگي نکاح په ليك او اشارې سره تړل کيږي.
- له عربی څخه پرته په نورو ژبو د نکاح تړل په هغه الفاظو چې په نکاح دلالت کوي جواز لري، ځکه په عقدونو کې معانيو ته اعتبار ورکول کيږي او کله چې د عربي له ويلو عاجز وي نو هغه ورڅخه ساقطيږي لکه د گونگي په ليك او اشاره چې نکاح تړل کيږي.

د نکاح شرطونه

د نکاح د تړلو د صحت لپاره مهم شرطونه په لاندې ډول بيانيږي:

۱. ايجاب او قبول به په يوه مجلس کې ترسره کيږی يعنې د عقد په مجلس کې به وي.

۲. ايجاب او قبول به په لوړ غږ سره کوي چې يو بل يې واوري، تر څو رضايت ښکاره شي.

۳. د ايجاب او قبول الفاظ به دائمي وي او په مؤقت وخت پورې به تړلي نه وي، لکه مياشت، کال او داسې نور، ترڅو د مُتعې نکاح ورڅخه ووزي، د متعې نکاح په ځلورو مذاهبو حرامه او باطله ده.

٤. عقد کوونکي به دواړه د عقل خاوندان وي، نو د ليوني او غير مميز ماشوم نکاح صحيح نده.

۵. عقد کوونکې به بالغ او آزاد وي، دا دواړه د نکاح د نفاذ له شرايطو څخه دي.

٦. شاهدان: شاهدي د نکاح د صحت د شرطونو له جملې څخه ده، د شاهدانو له حضور څخه پرته نکاح نه تړل کيږي. نکاح د دوه نارينه شاهدانو او يا د يو نارينه او دوه ښځينه شاهدانو په شته والي او مخ کې تړل کيږي.

د شاهدانو لپاره پنځه شرطونه دي

- عقل، نو د ليونی په شاهدي د نکاح تړل صحيح نه دي.
- بلوغ، نو د ماشوم په شاهدي باندې د نکاح تړل صحيح نه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- آزادي، نو د غلام په شاهدي باندې د نکاح تړل صحیح نه دي.
- اسلام، د مسلمانانو په نکاح باندې د ذمیانو شاهدي صحیح نه ده.
- شاهدانو به د دواړو عاقدینو خبره اوریدلې وي، یعنې د خوب وړو شاهدي صحیح نه ده.

۶- د ښځې رضایت: په نکاح کې د ښځې رضایت او خوښه شرط ده که هغه پیغله وي او که کونډه، ولي ته دا حق نشته چې هغه په نکاح کولو مجبوره کړي.

۷- زوج او زوجه به معلوم وي، نو که یو څوک چې دوه لورګانې ولري یو چاته ووایي چې ما یوه لور په نکاح درکړه، دا صحي نه ده ځکه معلومه نه شوه چې کومه یې مراد ده.

پوښتنې

۱. نکاح څو رکنه لري؟ بیان یې کړئ.
۲. نکاح په کومو الفاظو تړل کیږي؟ څرنګوالی یې بیان کړئ.
۳. آیا له عربي ژبې څخه پرته په نورو ژبو نکاح تړل جواز لري؟
٤. په لیک سره د نکاح تړل څه حکم لري؟
٥. د نکاح شرطونه څو او کوم دي؟
٦. د شاهدانو شرطونه بیان کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ولایت

د ولایت تعریف

ولایت په لغت کې: قرابت، مرستې او واک ته ویل کیږي.

ولي په لغت کې: د دښمن خلاف دی.

د فقهې په اصطلاح کې: ولي هغه بالغ، عاقل او میراث وړونکي شخص ته ویل کیږي چې په یوه کارکې د تصرف کولو واک او اختیار ورسره وي.

د فقهې په اصطلاح کې: د چا له اجازې پرته د هغه په کار کې تصرف، قدرت او واک لرلو ته ولایت وایي. او دې متصرف شخص ته ولي وایي.

د ولایت ډولونه

ولایت په درې ډوله دی:۱- د نفس ولایت.۲- د مال ولایت.۳- د نفس او مال ولایت.

زموږ دبحث موضوع د نفس ولایت دی.

دنفس ولایت په دوه ډوله دی

۱- **د اِجبار ولایت:** په بل چا د خبرې د قبلولو واک لرل.

د اجبار د ولایت سببونه درې دي: ۱- وړوکوالی.۲ - لیونتوب. ۳- معتوه(د عقل کم والی).

۲- **د اختیار ولایت:** د ښځې په نکاح ورکولو کې د ولي حق دی چې د هغې د خوښې او رضا په اساس وي.

په نکاح کې د ولي اختیار

د امام ابوحنیفه او امام ابو یوسف رحمهما الله تعالی په وړاندې عاقله، بالغه او ازاده ښځه د ولي له اجازت څخه پرته خپل ځان په نکاح ورکولای شي، همداشان کولای شي د خپلې نکاح اختیار وکیل ته ورکړي او یا که چا په نکاح ورکړې وي دا ورته اجازه وکړي، خو د هغې لپاره دا مستحب ده چې د خپلې نکاح اختیار ولي ته ورکړي، څو دنیکو عاداتو او آدابو چې اسلام د هغوغوښتنه کوي مراعات وشي او که یې له کف او سیال څخه پرته له بل چا سره نکاح وکړه نو ولي بیا اعتراض کولای شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په حدیث کې راځي چې رسول الله ﷺ وفرمایل: «الأَيِّمُ أَحَقُّ بِنَفْسِهَا مِنْ وَلِيِّهَا وَالْبِكْرُ تُسْتَأْذَنُ فِي نَفْسِهَا وَإِذْنُهَا صُمَاتُهَا»[1] "کومه ښځه چې مېړې یې مړ شوې وي او یا طلاقه شوې وي، هغه تر ولي د خپل ځان ډېره حقداره ده (چې خاوند ځان ته غوره کړي)، له پیغلې ښځه به د هغې دنکاح اجازه اخیستله کیږي او د هغې اجازه دهغې سکوت او چوپتیا ده"

پیغله د خوښې خلاف نکاح ته نه شي مجبورېدای

بالغه نجلی اوبالغ هلك نكاح كولو ته نشي مجبوريداى، يعنې د هغې لـه رضايت ځخه پرته د ولي په نكاح وركول نافذ او عملي نه دي، دا سنت ده چې ولي لـه پيغلې ښځه د هغې د نكاح كولو ځخه د مخه د هغې خوښه واخلي او ورته ووايي چې فلانی سړی له تـا سره نكاح كول غواړي، نو كه يې چوپتيا غوره كړه دا يې خوښه بلل كيږي او كه د هغې خوښه وانخلي نو د سنت خلاف كار يې وكړ او نكاح بـه بيا هـم ددې تـر اجازې پـورې موقوفه وي، خو د كونډې ښځې او د ځوان هلك سكوت دهغوی موافقه نـه شـميرل كيږي بلكه هغوی به خپله خوښې او ناخوښې په خبره څرگندوي.

د ولي شرطونه

۱. بشپړ اهلیت به لري چې هغه بلوغ، عقـل او حريـت دی نـو د ماشـوم، ليوني او معتـوه (کم عقله) لپاره ولايت نه شته.

۲. ولي او د مولى عليه دِين به سره يو وي نو د غير مسلم لپاره په مسلمان ولايت نشته.
الله تعالى ﷻ فرمايي: ﴿وَلَن يَجْعَلَ اللّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلاً﴾ [النسـاء: ۱۴۱] «الله د كافرانو له پاره پر مسلمانانو د بر لاس كيدو هيڅ كومه لاره نه ده جوړه كړې.»

د اولیاوو ترتیب

۱- زوی، د زوی زوی، همداسې ښکته.
۲- پلار، نیکه، همداسې پورته.
۳- سکه ورور، دهغه زامن، همداسې ښکته.

---

۱ - صحیح مسلم

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴- سکه تره، د هغه زامن.
۵- د پلار تره، دهغه زامن، بیا د نیکه تره بیا دهغه زامن، همداسې.
له دې وروسته بیا سببي عصبې ته ولایت او واک دی، که دا هم نه وي بیا امام او چارواکی ولي جوړېږي.

فعالیت

زده کوونکی دې په دریو ډلو وویشل شي او په نکاح کې د ولي د اختیار، د پیغلې له خوښې پرته په اجبار سره د نکاح د حکم او د اولیاوو د ترتیب په هکله خبرې اترې وکړي.

پوښتنې

۱. ولایت څه ته وایي؟ تعریف یې کړئ؟
۲. ولي څوک دی؟
۳. د ولایت ډولونه کوم دي؟
٤. د نفس د ولایت ډولونه بیان کړئ.
٥. په نکاح کې د ولي اختیار بیان کړئ.
٦. آیا پیغله د هغې د خوښې پر خلاف نکاح ته مجبوره کیدای شي؟
۷. د ولي شرطونه کوم دي؟
۸. د اولیاوو ترتیب بیان کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

کفاءت

د کفاءت تعریف

کفاءت په لغت کې مساوات او برابری ته وايي او د فقهاوو په اصطلاح کې د سړي او ښځې برابروالی په هغه څه کې چې په نکاح کې معتبر دی کفاءت بلل کېږي.

۲ – د چا کفاءت معتبر دی

په نکاح کې د سړو د لوري کفاءت معتبر دی او د ښځو له لوري اعتبار نلري، معنا دا چې خاوند باید د ښځې سیال وي او ترینه ټیټ نه وي.

۳ – دکفاءت د غوښتنې حق

د کفاءت حق د ښځې او د هغې د اولیاوو حق دی نو ښځه په خپلو ولیانو حق لري چې سیال ته یې ورکړي او ولیان هم حق لري څو د دوی خور یا لور سیال سړی په نکاح واخلي یعنی د دیني التزام، ټولنیز حالت او دود له پلوه باید دواړه سره برابر وي او که غیر سیال یې وکړ نو دوی دنکاح دفسخې غوښتنه کولای شي.

په نکاح کې د کفاءت د شرط ګرځولو دلیل

د کفاءت د شرط کیدلو او مراعات کولو دلیل عرف د میړه او ښځې تر مینځ مصلحتونو ته پاملرنه ده، ځکه شریفه ښځه نه غواړي چې له خسیس سړي سره خپل ژوند تیر کړي، عادت ثابته کړې چې که چیرې خاوند د خپلې ماندینې سیال نه وي د هغوی ژوند دوامدراه نه وي، ضروري ده چې د خاوند په لوري کې کفاءت مراعات شي، نه د ښځې په لوري کې او که دا مراعات ونه شي نو د نکاح عقد به د اولیاوو له خوا له فسخې کولو سره مخ شي تر څو له ځان څخه د شرم زیان لیرې کړي.

د کفاءت اوصاف

کفاءت یا د ښځی او میړه ترمنځ برابر والي په پام کې نیول، درونډ د نظام او قانون په توګه د اسلامي شریعت یوه ځانګړتیا ده؛ ځکه د واده د دوام او د اړیکو د پیاوړتیا لپاره د دین، کلتور، ټولنیز او اقتصادي حالت او دود له پلوه د ښځې او میړه نږدیوالی ډېر مهم او ارزښتمن دی.

د کفاءت احکام

۱. که بالغه او عاقله نجلۍ ځانته غیر سیال سړی غوره کړي، نو ولي د نکاح د فسخې حق لري، یعنی قاضي ته به يې د جلا کيدو دعوی وړاندې کړي او قاضي بـه ددوی تر مینځ بيلتون راولي.

۲. او که يې له غیر سیال سړی سره د ولي په اجازه نکاح وکړه بیا نکاح لازميږي، ځکه واده او نکاح کول د ښځې خپل حق دی خو اولیاء یواځې د کفاءت دنه شتون په صورت کې د اعتراض حق لري، کله چې دوی خپل حق په پخواني رضایت ساقط کړ، نو نکاح لازمه ګڼل کیږي.

۳. که چیرې زوج خپل نسب خلاف ښکاره کړی وو، پداسې حال کې چې د ښځې کف نه و، نو د نکاح د عقد د فسخې حق هم ښځې او هم د هغې ولي ته حاصل دی.

۴- کله چې عاقله او بالغه نجلۍ د خپلې نکاح لپاره وکیل و نیسي او بیاېې دا وکیل غیر سیال سړي ته ورکړي دا نکاح ددې نجلۍ په اجازې پورې تړلې ده.

فعالیت

په اسلام کې ولي کفاءت معتبر ګرځول شوی دی؟ زده کوونکې دې د کفاءت په اهمیت، حکمت او اغیز په هکله په تفصیل ځواب ورکړي.

پوښتنې

۱. کفاءت تعریف کړئ.
۲. د چا کفاءت معتبر ګڼل کیږي؟
۳. دکفاءت د غوښتنې حق د چا دی؟
٤. په نکاح کې دکفاءت د شرط ګرځولو دلیل بیان کړئ.
۵. دکفاءت اوصاف بیان کړئ.
٦. که بالغې او عاقلې نجلۍ غیر سیال سړی غوره کړی وي، آیا ولي يې د فسخې حق لري؟
۷. که د نجلۍ وکیل هغه غیر سیال ته په نکاح ورکړي، آیا نجلۍ د فسخې حق لري؟

کورنۍ دنده

شریعت په کفاءت کې کوم اوصاف غوره ګڼلي، په دې هکله د جومات د ملا امام په مرسته یوه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د نکاح محرمات

له محرماتو سره نکاح کول حرام دي او د نکاح د عقد د صحت لپاره دا شرط ده چې ښځه به نکاح غوښتونکي سړي ته روا وي.

د محرّماتو تعریف

په لغت کې: محرّمات د محرّم جمعه ده او محرّم، حرام (منعه) گرځول شوې ته ویل کیږي.

په اصطلاح کې: هغه ښځینه او نارینه ته ویل کیږي چې د قرابت او خپلوۍ په وجه ورسره نکاح کول ناروا وي.

د محرماتو ډولونه

محرمات په دوه ډوله دي:

١ – ابدي محرمات.

٢ – موقتي محرمات.

ابدي محرمات: ابدي محرمات هغه دي چې د تل لپاره د سړي نکاح ورسره حرامه وي.

ابدي محرمات په درې ډوله دي

لومړی: نسبي محرمات

نسبي محرمات هغه دي چې د نسبي خپلوۍ له امله په سړي حرامیږي او هغه اووه دي:

أ- مورگاني او تر هغوی پورته(دمور مور او د پلار مور) چې د انسان اصول ورته وایي.

ب- لورگاني او تر هغوی ښکته (د لور لور، د زوی لور همداسې ښکته) چې د انسان فروع دي.

ج- د مور او پلار اولاده لکه خویندې او د هغوی اولاد.

د- د نیا او نیکه زامن او لوڼه، لکه الف: ترېندی او ترونه. ب: توري گاني او ماما گان

ه- وریرې او د هغوی اولاد.

ز- خورزې او د هغوی اولاد.

(c) ketabton.com: The Digital Library

الله تعالی ﷻ فرمايي: ﴿حُرِّمَتْ عَلَيْكُمْ أُمَّهَاتُكُمْ وَبَنَاتُكُمْ وَأَخَوَاتُكُمْ وَعَمَّاتُكُمْ وَخَالاَتُكُمْ وَبَنَاتُ الأَخِ وَبَنَاتُ الأُخْتِ﴾ [النساء: ۲۳] پر تاسې حرامې کړای شوې ستاسې مېندې، لوڼې، خويندې، ترينديې، توړی ګاني، وربرې، خورزې".

دويم: د مصاهرت حرمت

د مصاهرت حرمت هغه دی چې د خسر والي او زوم والي له امله په سړي حراميږي او دا محرمات په څلور ډوله دي:

أ- د ښځې مور: په مجرد عقد تړلو سره د خپلې ښځې مور او ددې نياګاني په سړي باندې د تل لپاره حراميږي او نکاح ورسره نشي کولای. الله تعالی فرمايي: ﴿وَأُمَّهَاتُ نِسَآئِكُمْ﴾ [النساء: ۲۳] {او(پر تاسې حرامې کړای شوي) ستاسې د ښځو ميندې}.

ب- د ښځې لوڼې (پرکتۍ): د پرکټيو، د دوی لوڼو او تر هغو ښکته، پدې شرط چې خاوند له ښځې سره کوروالی کړی وي د ابدي محرماتو له ډلې څخه دي، که چيرې يې کوروالی ورسره نه وي کړی يواځې دده په نامه شوې وه اوله عقد وروسته ورڅخه په طلاق يا وفات جلا شوه، بيا ورته رواده چې ددې ښځې لورګانې او لمسيانې په نکاح کړي.الله تعالی فرمايي: ﴿وَرَبَائِبُكُمُ اللاَّتِي فِي حُجُورِكُم مِّن نِّسَآئِكُمُ اللاَّتِي دَخَلْتُم بِهِنَّ﴾ [النساء: ۲۳] "او (پر تاسې حرامې کړای شوې ستاسې د ښځو هغه لوڼې چې ستاسې په غيږو کې پالل شوې وي البته د هغو مېرمنو لوڼې چې تاسې ورسره مباشرت او کوروالی کړی وي "

ج- د زامنو ښځې يا نګيندی: (د اولادونو او لمسو ښځې) همداسې تر ښکته، برابره خبره ده چې زوی او لمسي له خپلو ښځو سره کوروالی کړی وي او يانه، بلکه په نوم کيدل ورته کافي دي، همدا راز له طلاق څخه يې وروسته هم نشي په نکاح کولای، يعنې يو سړی د خپلې اولادې له ښځو سره په هيڅ صورت نکاح نشي کولای ؛ ځکه چې دا د ابدي محرماتو له ډلې څخه دي. الله تعالی ﷻ فرمايي: ﴿وَحَلاَئِلُ أَبْنَائِكُمُ الَّذِينَ مِنْ أَصْلاَبِكُمْ﴾ [النساء: ۲۳] او (پر تاسې حرامې کړای شوې) ستاسې د هغو زامنو مېرمنې چې ستاسې له پښت څخه دي".

په زنا کولو د مصاهرت حرمت

په زنا کولو د مصاهرت حرمت واجبيږي، که يو څوک له کومې ښځې سره زنا وکړي، نو دهغې ښځې اصول او فروع يعنې مور، نيا همداسې پورته، لور، او د لور لور همداسې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښکته وربانديي حراميږي او په نکاح يې نه شي اخيستلای، همدا شان همدغه ښځه د زانـي سړي اصولو او فروعو ته هم حرامه ده.

فعاليت:
زده کوونکي دې په دوو ډلو وويشل شي، نسبي او د مـصاهرت د حرمـت پـه ډولونـو دې خبرې وکړي.

پوښتنې:

١. محرمات تعريف کړئ.
٢. د محرماتو ډولونه په ګوته کړئ.
٣. نسبي محرمات کوم دي؟ په تفصيل يې بيان کړئ.
٤. له نسبي محرماتو سره د نکاح د حرمت حکمت څه دی؟
٥. د مصاهرت حرمت څه ته وايي؟ ډولونه يې بيان کړئ.
٦. آيا په زنا کولو سره د مصاهرت حرمت ثابتيږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

رضاعي محرمات

په مخکیني لوست کې مو د ابدي محرماتو له دریو ډولونو څخه دوه ډوله چې لومړی یې نسبي او دویم یې د مصاهرت وو، بیان کړل، اوس غواړو چې دریم ډول یې چې رضاعي محرمات دي، بیان کړو.

رضاعي محرمات

رضاعي محرمات هغه دي چې د رضاع (د شودو خوړلو) په سبب په تې خوړونکي باندې حرامیږي، نو هغه ښځې چې د نسب او مصاهرت په سبب په سړي ناروا کېږي، هم هغه ښځې د رضاع په سبب هم ورباندې حرامیږي.

څکه شیدې خوړونکی داسې شي لکه د شیدې ورکوونکې نسبي زوی، نو کوم محرمات چې یې په نسبي اولاد حرامیږي هم هغه په شیدې خوړونکي هم حرامیږي، الله تعالی ﷻ فرمایي: ﴿وَأُمَّهَاتُكُمُ اللاَّتِي أَرْضَعْنَكُمْ وَأَخَوَاتُكُم مِّنَ الرَّضَاعَةِ﴾[النساء: ۲۳] ″ او (پر تاسې حرامې کړای شوې) ستاسې هغه مېندې چې تاسې ته یې شیدې درکړې وي، او ستاسې دتې شریکې خویندې ″

په یوه حدیث شریف کې رسول الله ﷺ فرمایي: «يَحْرُمُ مِنَ الرَّضَاعَةِ مَا يَحْرُمُ مِنَ النَّسَبِ».

څه چې په نسب حرامیږي هغه په رضاع(تې خوړلو) حرامیږي″.

د شیدې ورکوونکې او خوړونکي تر منځ دحرمت دحکم توپیر

د شیدې ورکوونکې خواته ټول خپلوان شي، نو رضاعي مور او نیا همداسې پورته، رضاعي لور همداسې ښکته، رضاعي خور، توړی، ترور، رضاعي وریرې او خورزې، دا ټول په شیدې خوړونکي حرامې دي.

دا حرمت شیدې خوړونکي او دده اولادونو ته ورشامل دی خو دده قریبانو او خپلوانو ته بیا دا حرمت نه شاملیږي. نو د شیدې خوړونکي رضاعي پلار ته دا روا ده چې دده نسبي مور یا خور په نکاح کړي او همداشان دده نسبي پلار ته دا روا ده چې دده رضاعي مور او یا خور په نکاح کړي، څکه خپلوي یواځې له ده سره ده. د بیلګې په توګه احمد رضاعي مور لري، د هغه حیثیت په رضاعي کورنۍ کښې داسې دی لکه چې خپل نسبي کورنۍ لري، نو د ده محارم په رضاعي کورنۍ د نسبي کورنۍ په څېر دي خو احمد د

(c) ketabton.com: The Digital Library

کورنۍ له خوا رضاعي کورنۍ ته يواځې د ده ښځه او اولادونه محرم ګڼل کيږي نور پاتي کورنۍ يې اجانب دي.

يو فارسي شعرددې خبرې ښه وضاحت په لنډ ډول داسې کوي:

(از جانب شيرده همه خويش شوند - و از جانب شير خواره زوجان وفروع).

" د شيدې ورکونکې خواته ټول خپلوان شي او د شيدو خوړونکې خواته يواځې زوجان(د رضاعي زوی ښځه يا د رضاعي لور خاوند) او د هغوی اولادونه، لمسيان همداسې ښکته حراميږي "

هغه شيدې چې حرمت وروباندې ثابتيږي

دشودو خوړلو په سبب حرمت هغه وخت ثابتيږي چې ماشوم شيدې د تي رودلو په زمانه کې وخوري او د تي رودلو موده تر ديرشو (۳۰) مياشتو ده او د ماشوم عمر چې له ديرشو مياشتو زيات شو په شيدو رودلو يې حرمت نه ثابتيږي.

لږ او ډيرې شودې

د حرمت په ثابتيدلو کې د لږ شيدو او د ډيرو شيدو فرق نشته، نو که ماشوم لږ شيدې وخوري او يا ډيرې حرمت وروباندې ثابتيږي.

فعاليت:

دغه لاندې فارسي شعر چې په لوست کې مو ولوست شرحه کړئ:

(از جانب شيرده همه خويش شوند - و از جانب شير خواره زوجان و فروع)

پوښتنې

۱. رضاعي محرمات کوم دي؟
۲. د شيدې ورکوونکې او خوړونکې تر مينځ د حرمت د حکم توپير په دقت بيان کړئ.
۳. هغه شودې چې حرمت وروباندې ثابتيږي، کومې دي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

موقتي محرمات

دا هغه ښځې دي چې د موقت وخت لپاره د يو ټاکلي سبب له امله ورسره نکاح کول ناروا دي او کله چې سبب له منځه ولاړ شي بيا ورسره واده کول جواز لري.

موقت محرمات په لاندې ډول دي

(١)_ له ښځې سره د هغې د خور په نکاح کې يو ځای کول حرام دي، الله تعالی ﷻ فرمايي: ﴿وَأَن تَجْمَعُواْ بَيْنَ الأُخْتَيْنِ﴾ [النساء: ٢٣] او دا هم پر تاسې حرامه ده چې په يوه نکاح کې دوه خويندې يو ځای کړئ "

(٢)_ له ښځې سره توږی، يا ترور، همدا شان بله داسې ښځه يوځای کول چې يوه ورته نر فرض کړای شي له دويمې سره يې نکاح جواز ونه لري، حرامه ده.

روايت دی چې رسول الله ﷺ وفرمايل: «لاَ يُجْمَعُ بَيْنَ الْمَرْأَةِ وَعَمَّتِهَا وَلاَ بَيْنَ الْمَرْأَةِ وَخَالَتِهَا»[1] " په نکاح کې د ښځې او د هغې د توږی او د ښځې او د هغې د ترور يو ځای کول نه کيږي ".

(٣)_ **پنځمه ښځه کول:** سړي ته په اسلام کې دا جواز نه لري چې په يو وخت کې له څلورو ښځو څخه زياتې په نکاح کړي، نو که يو څوک پنځمه ښځه په نکاح کول وغواړي تر څو چې يوه طلاقه نه کړي او د هغې عدت تير نه شي تر هغو د پنځمې د نکاح عقد صحت نه پيدا کوي.

له ابن عمر رضی الله عنها څخه روايت دی چې غيلان بن سلمه الثقفي مسلمان شو او لس ښځې يې درلودې چې هغوی هم مسلماني شوې، نو رسول الله ﷺ ورته وفرمايل: څلور وساته او نورې ټولې جلا کړه (طلاقې کړه).[2]

له يوې څخه زياتې ښځې

الله تعالی ﷻ له يوې څخه زياتې ښځې رواکړې دي، الله تعالیﷻ فرمايي:

---

١ - صحيح مسلم

٢ - سنن ترمذی.

﴿وَ إِنْ خِفْتُمْ أَلاَّ تُقْسِطُواْ فِي الْيَتَامَى فَانكِحُواْ مَا طَابَ لَكُم مِّنَ النِّسَاء مَثْنَى وَثُلاَثَ وَرُبَاعَ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلاَّ تَعْدِلُواْ فَوَاحِدَةً أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ ذَلِكَ أَدْنَى أَلاَّ تَعُولُواْ﴾ [النساء: ۳] که تاسي وېرېږئ چې له يتيمو (نجونو) سره به عدالت ونه شئ کړاى، نو کومې (نورې) ښځې چې ستاسې خوښېږي د هغو له دوو دوو، دريو دريو، څلورو څلورو سره نکاح وکړئ، خو که له تاسې سره دا اندېښنه وي چې له هغو سره به عدالت ونه شئ کړاى، نو يوه ښځه وکړئ، يا له هغو (وينزو) نه کار واخلئ چې تاسې يې مالکان ياست په دې توګه له بې عدالتۍ نه په ښه شان ژغورل کېداى شئ).

سره له دې چې په عام ډول له يوې ښځې سره واده دى او په اسلامي نړۍ کې مسلمانان په يوه واده اکتفا کوي، د متعددو ودونو فيصدي دومره زياته نه ده، خو د فردي او ټولنيزو اړتياوو لپاره له يوې څخه زياتې ښځې که په نکاح اخلي نو دوو خبرو رعايت بايد په پام کې ولري:

لومړى: سړى به دا وړتيا لري چې د خپلو ښځو تر منځ مادي او اخلاقي عدالت مراعات کړي، الله تعالي ﷻ فرمايي: ﴿فَإِنْ خِفْتُمْ أَلاَّ تَعْدِلُواْ فَوَاحِدَةً﴾ [النساء: ۳] خو که له تاسې سره دا اندېښنه وي چې له هغو سره به عدالت ونه شئ کړاى، نو يوه ښځه وکړئ ".

که چېرې له کومې يوې سره د زړه مينه ولرئ هغه باک نه لري، ځکه هغه دده په اختيار کې نه ده، رسول کريم ﷺ له عائشې بي بي سره مينه لرله او دعاء به يې کوله: اى الله ته ما په هغه څه مه نيسه چې زما په واک کې نه دي.

اسلام په ښځو ظلم او د هغو تر منځ عدالت نه کول حرام کړي دي، رسول الله ﷺ فرمايي: څوک چې دوه ښځې ولري او دهغو ترمينځ عدالت نه کوي او يوې خواته يې ميلان وي، نو د قيامت په ورځ به يې يو اړخ فلج او له کاره لويدلى وي.(۱)

دويم: سړى به د نفقې د برابرولو مالي وس لري، تر څو د نفقې د نه شتون له کبله پر ښځه ظلم ونشي.

(٤)ـ د بل چا ښځه او له طلاقه او يا مرګه وروسته په عدت کې ښځه: له هغې ښځې سره نکاح کول حرام دي چې د بل چا په نکاح کې وي، الله تعالى ﷻ فرمايي:

---

۱ – مسند احمد.

(c) ketabton.com: The Digital Library

﴿وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ النِّسَاء﴾ [النساء: ۲۴] او هغه ښځې هم پر تاسې حرامې دي چې د کوم بل چا په نکاح کې وي.

همدا شان له هغو ښځو سره نکاح جواز نه لري چې هغوی له طلاقه او یا د مېړه له مرګ څخه وروسته د عدت په موده کې وي، خو که چیرې د خاوند له طلاقه وروسته او یا د خاوند له مرګه وروسته عدت یې تیر شو، بیا بل چا ته روا ده چې نکاح ور سره وکړي.

الله تعالی ﷻ فرمایي: ﴿وَالْمُطَلَّقَاتُ يَتَرَبَّصْنَ بِأَنفُسِهِنَّ ثَلاَثَةَ قُرُوَءٍ وَلاَ يَحِلُّ لَهُنَّ أَن يَكْتُمْنَ مَا خَلَقَ اللّهُ فِي أَرْحَامِهِنَّ إِن كُنَّ يُؤْمِنَّ بِاللّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ﴾ [البقره: ۲۲۸] «کومو ښځو ته چې طلاق ورکړای شوی وي، هغوی دې د دریو حیضونو موده پر انتظار تېره کړي او دا ورته روا نه ده کوم څه چې الله ﷻ د دوی په رحم کې پیدا کړي وي هغه پټ کړي هغوی ته هیڅکله نه ښایي چې داسې وکړي که پر خدای او د آخرت په ورځ ایمان لري».

له هغو ښځو سره نکاح چې په کوم آسماني دین باور نه لري

د مسلمان سړي لپاره دا روا نه ده چې له مشرکې او بت پرستې ښځې سره نکاح وکړي، الله ﷻ فرمایي: ﴿وَلاَ تَنكِحُواْ الْمُشْرِكَاتِ حَتَّى يُؤْمِنَّ وَلأَمَةٌ مُّؤْمِنَةٌ خَيْرٌ مِّن مُّشْرِكَةٍ وَلَوْ أَعْجَبَتْكُمْ﴾[البقره: ۲۲۸] «تاسې له مشرکو ښځو سره هېڅکله نکاح مه کوئ ترڅو یې چې ایمان نه وي راوړی، یوه مسلمانه وینځه له مشرکې نه ډېره ښه ده، که څه هم چې ستاسې هغه ډېره خوښه وي».

له کتابیاتو سره نکاح

هغه پاک لمنې ښځې چې په آسماني کتاب ایمان لري لکه یهودي او نصراني ښځې نکاح ورسره جواز لري، الله تعالی ﷻ فرمایي: ﴿وَالْمُحْصَنَاتُ مِنَ الَّذِينَ أُوتُواْ الْكِتَابَ مِن قَبْلِكُمْ إِذَا آتَيْتُمُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ مُحْصِنِينَ غَيْرَ مُسَافِحِينَ وَلاَ مُتَّخِذِي أَخْدَانٍ﴾ [المائدة: ۵] «او پاک لمنې ښځې هم ستاسې له پاره حلالې دي، که هغوی له هغو قومونو څخه چې هغو ته له تاسې نه مخکې کتاب ورکړ شوی وو، په دې شرط چې تاسې د هغو مهر ورکړئ په نکاح کې د هغوی ساتونکي اوسئ، نه دا چې په آزادې شهوت رانۍ لاس پورې کړئ یا په پټه په غلا یارانې وکړئ.»

سره له دې چې له کتابیاتو سره نکاح جواز لري خو له تنزیهي کراهیت څخه خالي نه ده، او په هغه وخت کې خو تحریمي کراهیت ته رسیږي که همدا کتابي ښځه په داسې قوم

(c) ketabton.com: The Digital Library

پورې اړه ولري چې له مسلمانانو سره يې جګړه روانه وي، يا له هغې سره واده کول ددې باعث وګرځي چې په کفري وطن کې استوګن شي او اولادونه يې د کافرانو په خويونو اخته شي.

د مسلمانې ښځې نکاح له کافر سره

د مسلمانې ښځې نکاح کول له کافر سړي سره په مطلق ډول حرام دي که هغه يهودي، نصراني، ملحد، او يا بل کافر وي، الله تعالی ﷻ فرمايي: ﴿فَإِنْ عَلِمْتُمُوهُنَّ مُؤْمِنَاتٍ فَلَا تَرْجِعُوهُنَّ إِلَى الْكُفَّارِ لَا هُنَّ حِلٌّ لَّهُمْ وَلَا هُمْ يَحِلُّونَ لَهُنَّ﴾ [الممتحنة: ١٠] {بيا کله چې تاسې ته معلومه شي چې هغوی مومني دي نو هغوی بيرته کافرانوته مه ليږئ، نه هغوی د کافرانو له پاره روا دي او نه کافران دهغو له پاره روادي}.

فعاليت

ښوونکی دې زده کوونکي په دريو ډلو وويشي او له يوې څخه د زياتو، د کتابياتو، اوکافرو ښځو د نکاح په اړوند دې خبرې وکړي.

پوښتنې:

١. موقت محرمات کوم دي؟
٢. له يوې ښځې څخه د زياتو ښځو په نکاح کولو کې کومې خبرې ضروري دي؟
٣. په عدت کې د ښځې نکاح څه حکم لري؟
٤. ايا له هغو ښځو سره چې په اسماني دين باور نه لري نکاح جواز لري؟
٥. له کتابياتو سره د نکاح کولو حکم څه دی؟
٦. ايا له کافر سره د مسلمانې ښځې نکاح جواز لري؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

مُتعه

اسلامي شريعت د انسان د عزت خوندي ساتلو ته ډېره پاملرنه کړې ده، له همدې امله يې صحيحه نکاح چې ارکان او شرطونه يې پوره وي روا ګرځولې او لـه مؤقتي نکـاح څخـه چې له زنا سره ورته والی لري منعه کړې ده.

موقته يا دمُتْعې نکاح

مُتعه په لغت کې: اسم مصدر دی چې له تمتع څخه اخيستل شوی او متاع هر هغه شي تـه ويل کيږي چې د هغې نه ګټه اخيستله کيږي.

په اصطلاح کې: د څه وخت لپاره له ښځې سره واده کولو ته وايي او د نکاح مقاصد پـه کې مراد نه وي چې هغه اولادونه او د هغوی تربيه ده، بلکې د يوې معلومې مودې لپـاره د ګټې اخيستلو او شهوت پوره کولو لپاره وي، هغه داسې چې سړی لـه ښـځې سره د يـوې ورځې، يا يوې اونۍ، يا يوې مياشتې او يا يوه کال او يا دې تـه ورتـه وخـت لپـاره نکـاح وتړي.

د متعې نکاح حکم

د متعې نکاح باطله او حرامه ده، ځکه په يوه حديث کې حضرت علي کـرم الله وجهـه فرمايي: (نبي کريم ﷺ د مُتعې له نکـاح څخه منعه کړيـده[1]) او منعه کـول د حرمـت او بطلان مقتضي ده.

د متعې نکاح د اسلام په اول کې د محدود وخت لپاره روا شوې وه، وروسته بيا باطلـه او د تل لپاره حرامه وګرځيده، ځکه دا له زنا سره ورته والی لري چې بې لـه شـهوت پـوره کولو بل مقصد ورڅخه نه اخيستل کيږي، نه د کـورنۍ ثبـات او ټينګښت، نـه د اولادونـو راوړل او نـه دهغـوی سـاتنه، او دا يـواځې د دوامـدارې نکـاح پـه صـورت کـې پـه لاس راتلای شي.

د موقتې نکاح او متعې توپير

د موقتې نکاح او متعې تر مينځ توپير يواځې پـه الفـاظو کـې دی، کـه يـې د متعې لـفـظ اسـتعمال کړ متعه ده او که يې د معين وخت لپاره د تزويج يا نکاح لفظ وکاراوه موقته ده.

---

[1] (رواه البخاري)

د شِغار (بدل) نکاح

د شغار تعریف

په لغت کې: شغار د شَاغَرَ مصدر دی او خالي والي ته وايي، د شغار نکاح هم له عوض څخه چې مهر دی خالي وي.

او شرعاً: د شغار نکاح هغه ده چې ولي خپله لور یا خور بل چا ته په دې شرط په نکاح ورکړي چې هغه خپله لور یا خور ده ته د هغې په بدل کې په نکاح ورکړي بې له دې چې مهر یاد کړي، یعنې چې یوه نجلۍ د بلې مهر وګرځوي.

ددې نکاح حکم

په حنفي مذهب کې د غه ډول نکاح تړل له کراهیت سره سره صحت لري او مهر مثل وربانديې لازمیږي.

په حدیث شریف کې چې له شغار څخه منعه شوې، له هغې منعې څخه مطلب تحریمي کراهیت دی، ځکه چې مهر پکې نه دی ایښودل شوی او په کراهیت باندې فساد نه مرتب کیږي.

فعالیت:

زده کوونکې دې د خپلو سیمو په هکله معلومات وړاندې کړي چې هلته د شغار نکاح رواج ده که نه، او که وي کیفیت یې څه دی؟

پوښتنې

۱. د متعې نکاح تعریف کړئ.

۲. د متعې نکاح حکم څه دی؟

۳. د مخطوبې د نه غوښتلو حکمت څه دی؟

٤. د شغار نکاح تعریف او حکم یې بیان کړئ.

کورنۍ دنده

د مُتعې نکاح د حرمت په هکله د استاد او علماوو په مرسته یوه مدلـلـــه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهر

کله چې يوه ښځه د چا په نکاح کې راځي نو د نکاح د عقد له کيدلو سره سم په ميړه مهر لازميږي چې خپلې ښځې ته به يې ورکوي.

دمهر تعريف

مهر هغه مال ته ويل کيږي چې ښځې ته د هغه ورکړه د نکاح دعقد په اساس په سړي واجب ګرځي.

د مهر مشروعيت

مهر په قرآن کريم او سنتو سره ثابت دی.

۱- قرآن کريم: الله ﷻ فرمايي: ﴿وَآتُواْ النَّسَاء صَدُقَاتِهِنَّ نِحْلَةً﴾ [النساء: ٤] «ښځو ته د هغو مهرونه په خوښی ورکړئ»

۲- حديث: نبي اکرمﷺ يو سړي ته چې د نکاح اراده يې درلوده وفرمايل: «الْتَمِسْ وَلَوْ خَاتَمًا مِنْ حَدِيدٍ»[1] "که د ګوتې يو غمی وي هم ويې لټوه". معنا داچې د مهر ورکړه حتمي کار دی.

په نکاح کې د مهر د وجوب حکمت

له مهر څخه مقصد د نکاح د عقد د اهميت او غوره والي، د ښځې شخصيت ته د عزت او احترام او د نارينه لخوا هغې ته د وداه کولو له امله د حسن نيت او صداقت ښکاره کول دي، د نکاح د مصلحتونو او مقاصدو دلاس ته راوړلو لپاره د ښې زمينې برابرول دي، ادا مادي تړاو ددوی تر مينځ معنوي تړاو ټينګوي.

مهر د ښځې خپل حق دی

له ذکر شويو خبرو څخه دا معلومه شوه چې مهر د ښځې خپل حق دی، څه ډول تصرف چې پکې وغواړي کولای يې شي، د هغې ولي ته شرعا جواز نه لري چې هغه ددې له

---
۱ - صحيح البخاري

خوښې پرته ورڅخه واخلي، لکه چې په دې زمانه کې يې پلرونه ، اولياء او خپلوان مهر د ځان حق بولي او دهغې حق تلف کوي، الله تعالی ﷻ ميړونو ته په خطاب کې فرمايي: ﴿وَآتُواْ النَّسَاء صَدُقَاتِهِنَّ نِحْلَةً فَإِن طِبْنَ لَكُمْ عَن شَيْءٍ مِّنْهُ نَفْسًا فَكُلُوهُ هَنِيئًا مَّرِيئًا﴾ [النساء: ٤] «او د ښځو مهر په ښه زړه (فرض ګڼلی) ورکړئ، البته که هغوی يې په خپله خوښه يو څه تاسې ته وبخښي، نو تاسې هغه په خوند سره خوړلای شئ چې حلا ل او بې ضرره دی».

د مهر حکم

د خاوند له لوري ښځې ته مهر ورکول واجب دي.

په نکاح کې مهر نه رکن او نه هم شرط دی، که چا د مهر له يادولو پرته نکاح وکړه نکاح سمه ده او مهر مثل ورکول واجبيږي.

د مهر اندازه

د مهر کمه اندازه لس شرعي درهمه (چې ٢٩.٧٥ ګرامه سپين زر کيږي) ده او ډيره يې حد نلری، په څومره چې سره راضي شول همغومره خپلې ښځې ته ورکولای شي.

يو شرعي درهم ٢،٩٧٥ ګرامه سره مساوي دي چې ١٠ درهمو په ٢،٩٧٥ ضرب کړای شي ٢٩،٧٥ ګرامه وزن کيږي دغه مجموعي وزن د ورځني قيمت پر اساس معلوميږي.

څه شی مهر واقع کيدی شي ؟

هر ارزښت لرونکی معلوم شی چې سپارل يې د سړي په واك کې وي د ښځې مهر کيدی شي، که هغه سره زر، سپين زر، بانك نوټونه او دي ته ورته نور شيان وي، ښځې ته يې په مهر کې ورکولای شي.

کله مهر کامل لازميږي؟

کله چې مهر کيښودل شي نو په دوو صورتونو کې هغه کامل لازميږي:

١. يو چې سړی له خپلې ښځې سره يوځای شي.

٢. او بل چې سړی مړ شي.

د مهر ډولونه

د فقهاوو کرامو په نظر مهر په دوه ډوله دی:

١- مهر مسمی.

٢- مهر مثل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- مسمی مهر: هغه مهر ته وايي چې په عقد او يا له عقد څخه وروسته د ښځې او خاوند په خوښه وټاکل شي.

۲- مهر مثل: هغه مهر دی چې له دې څخه مخکې د دې واده شوې خور يا تورې اخيستې وي، يعنی د پلار په خپلوانو کې چې د دې هم عصروسيالو ښځو مهر اخيستی يا ورته ټاکل شوی وي مهر مثل بلل کيږي.

د مهر مثل د وجوب حالات

په لاندې حالاتو کې مهر مثل واجبيږي.

۱- کله چې په نکاح کې د مهر ذکر نه وي شوی.

۲- کله چې داسې شی مهر ټاکل شوی وي چې هغه شرعاً مال نه وی لکه شراب.

۳- کله چې ښځې او خاوند په عدم مهر باندې اتفاق کړی وي.

د لږ مهر مستحب والی

مخکې مو وويل د مهر زياته اندازه حد نه لري، په ښومره د جانبينو موافقه راغله هومره ورکولای شي، دا يو مادي رمز دی چې د ښځې د عزت لپاره ورکول کيږي، همدا شان د ښځو تر مينځ هم د صفاتو او درجاتو له مخې توپيرونه وي، خو اسراف کول جواز نه لري او دا مستحب ده چې کم مهر کيښودل شي، رسول الله ﷺ په مهر کې اساني کول د برکت سبب بللی دی فرمايي: «خَيْرُ الصَّدَاقِ أَيْسَرُهُ»[1] "ښه مهر هغه دی چې کم او اسانه وي". او فرمايي: «أعظم النساء بركة أيسرهن مؤنة»[2] "هغه ښځې ډيرې برکتې وي چې د واده لګښت يې کم وي.

عام مصلحت هم د مهر د کم والي غوښتنه کوي، په هغه کې هم زوجينو او هم ټولنې ته ډيرې ښيګڼې دي. ډيرې داسې ښځې شته چې د مهر د زيات والي په سبب په کورونو کې ناستې دي او ډير داسې ځوانان شته چې له همدې امله واده نه شي کولای او د ښځې او نر د واده په مخ کې دغه ستونزې کله کله ددې باعث ګرځي چې منکراتو او ناروا کارونو ته مخه کړي.

---

۱ - سنن بيهقی.

۲ - مسند احمد.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د شریعت روح دا غوښتنه کوي چې بایـد واده اسـان شـي او ټـول هغـه موانـع لکـه د مهـر زیاتوالی له منځه ولاړ شي، ترڅو ځوانانو ته ازدواج لاره برابرې شي.

فعالیت

ښوونکی دې زده کوونکې په دریو ډلو وویشي، څو په خپل منځ کې د مهر د مشروعیت، حکمت، مهر دښځې حق دی که د ولي او د مهر د ډولونـو او د وجوب پـه حـالاتو سـره ځان پوه کړي.

پوښتنې

۱. مهرڅه ته وایي؟
۲. د مهر د مشروعیت دلیل څه دی؟
۳. په نکاح کې د مهر د وجوب حکمت څه دی؟
٤. ایا مهر د ښځې خپل حق دی.؟
٥. د مهر حکم څه دی؟
٦. د مهر اندازه باید څومره وي؟
۷. څه شی مهر واقع کیدای شي؟
۸ د مهر ډولونه کوم دي؟
۹. مهر مثل کله واجبیږي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

ولیمه

لکه چې په مخکې درسونو کې مو ولوستل اسلامي شریعت نکاح رواکړې ده نو د هغې د اعلانولو لپاره یې ولیمه سنت کړې، پدې لوست کې به ولیمه غږیږو.

د ولیمې تعریف

په لغت کې: ولیمه له ولمه څخه اخیستل شوي چې د یوه شي یو ځای کیدلو او بشپړیدلو ته وایي.

په شریعت کې: هغو خوړو ته وایي چې د واده لپاره برابر شي.

د نکاح د ولیمې حکمت

د ولیمې د مشروعیت حکمت دادی چې له یوه پلوه دوستان په خوښۍ کې راګله او د الله ﷻ ددې ستر نعمت شکر اداء شي او له بل پلوه ټول خلک په نکاح خبر شي تر څو د روا نکاح او ناروا او پټو یارانو تر منځ بیلتون راشي.

د ولیمې حکم

ولیمه سنت مؤکد ده، ځکه رسول الله ﷺ عبد الرحمن بن عوف ته چې کله یې واده وکړ وفرمایل: «أَوْلِمْ وَلَوْ بِشَاةٍ»[1] "د واده ډوډۍ ورکړه ولو که یو پسه وي هم".

د ولیمې دعوت قبلول

د ولیمې دعوت قبلول سنت دي، مسلمان ته پکار دي چې شرکت پکې وکړي، په خپل ګډون سره خپل مسلمان ورور ته خوښي وروبښي او که ورنه شي ګنهګاریږي، په یوه حدیث کې ر سول الله ﷺ فرمایي: «وَمَنْ لَمْ يُجِبِ الدَّعْوَةَ فَقَدْ عَصَى اللَّهَ وَرَسُولَهُ»[2]
" څوک چې بلنه ونه مني نو د الله او دهغه د رسول نا فرماني یې وکړه.

«إِذَا دُعِيَ أَحَدُكُمْ إِلَى وَلِيمَةِ عُرْسٍ فَلْيُجِبْ»[3] "څوک چې د واده خوړې ته وبلل شي نو پکار ده چې هغه بلنه دې ومني او ګډون دې پکې وکړي".

---

۱ – صحیح البخاری.
۲ – صحیح مسلم.
۳ – صحیح مسلم.

هغه ولیمه چې منکرات پکې وي

که د ولیمي په مجلس کې منکرات او ناروا کارونه (لکه ناروا سازونه، ګډا او نڅاوې ترسره کیدل) وي بیا د دعوت قبلول پکار نه دي، ځکه د دعوت قبلول او په کې ګډون کول پداسې حال کې سنت دي چې په هغې کې منکرات نه وي.

که چیرې له منکراتو او ناروا کارونو څخه خبر نه وي او ګډون پکې وکړ، نو که یې د هغو مخه نیولای شوای مخه دې ونیسي او ګډون دې وکړي او که یې مخه نشوای نیولای بیادې په دسترخوان ورسره نه کیني.

دواده او ولیمې په وخت کې باید دا لاندې ځینې آداب رعایت شي:

۱. له اسراف څخه دې ډډه وشي، ځکه مال د الله تعالی نعمت دی باید په مناسب ځای کې ولګول شي، د تفاخر، ریا او لویې ښکاره کولو لپاره د مال لګول د ګناه لامل جوړیږي.

۲. په واده کې د نامحرمو نارینه او ښځینه وو تر مینځ اختلاط او ګډ وډ کیدل ناروا دي، اسلامي حجاب ته پاملرنه په هر وخت کې لازمه ده، که نه کیدای شي ډول ډول فسادونه رامینځ ته شي.

۳. واده د خوښی ځای دی، خو دا خوښي باید په ناروا چارو سره ونه لمانځل شي.

٤. ولیمي ته که مالداره خلک غوښتل کیږي، باک نه لري، خو فقیران هم باید له خوراک څخه بې برخې نه شي. په یوه حدیث کې چې له ابوهریره رضی الله عنه څخه روایت دی رسول اللهﷺ فرمایي

«شَرُّ الطَّعَامِ طَعَامُ الْوَلِيمَةِ يُدْعَى لَهَا الأَغْنِيَاءُ وَيُتْرَكُ الْفُقَرَاءُ»[1] "په خوړو کې بد خواړه د هغې ولیمې دي چې بډای او مالداره خلک ورته غوښتل کیږی او فقیران پریښودل کیږي".

۵. په مسجد کې د نکاح تړل سنت دي په دې هکله رسول الله ﷺ فرمایي: «أَعْلِنُوا هَـذَا النِّكَاحَ وَاجْعَلُوهُ فِي الْمَسَاجِدِ»[2]

تاسو دغه نکاح په ښکاره ډول او په مساجدو کې تر سره کړئ.

---

۱ – صحیح البخاري

۲ – السنن الکبری للبیهقي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیت

زده کوونکې دې په خپل مینځ کې وڅېړي چې ددوی په سیمو کې دودیزه ولیمه څومره له شریعت سره برابره ده.

پوښتنې

۱. ولیمه تعریف کړئ.
۲. د نکاح د ولیمې حکمت بیان کړئ.
۳. د ولیمې حکم څه دی؟
٤. آیا د ولیمې دعوت قبلول پکار دي او که وي ولې؟
۵. آیا هغې ولیمې ته چې منکرات پکې وي ورتګ پکار دی؟
٦. د ولیمې په وخت کې کوم آداب پکار دي؟

کورنۍ دنده

زده کـونکی دې د ودونـو هغـه دودونـه چـې د شـریعت سـره مخـالف دي، ددې سـره د مبارزې په هکله یوه مقاله ولیکي چې د پنځلسو کرښو څخه کمه نه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ښځې او خاوند حقوق

د واده په ترسره کېدلو اسلامي شریعت د ښځې او د هغې د خاوند تر منځ ځینې حقوق او واجبات ټاکلي دي چې د هغو په پام کې نیول لازمي دي، چې په دې لوست کې وړاندې کېږي.

د ښځې حقوق په خاوند باندې

ښځه په خاوند باندې دا لاندې حقوق لري:

۱- مهر ورکول: کله چې د نکاح عقد تر سره شو په خاوند باندې مهر لازمیږي، الله تعالی ﷻ فرمایي: ﴿وَآتُواْ النَّسَاء صَدُقَاتِهِنَّ نِحْلَةً﴾ [النساء: ۴] "او د ښځو مهر په ښه زړه (فرض ګڼلې) ورکړئ".

۲- نفقه: چې کله ښځه د سړي په نکاح کې راشي نو په خاوند دا حق لري چې د هغې نفقه برابره کړي. نفقه خوراک، جامې او د اوسېدو ځای ته وایي، الله تعالی ﷻ فرمایي: ﴿أَسْكِنُوهُنَّ مِنْ حَيْثُ سَكَنتُم مِّن وُجْدِكُمْ وَلَا تُضَارُّوهُنَّ لِتُضَيِّقُوا عَلَيْهِنَّ﴾ [الطلاق: ۶] "هغو ته (دعدت په زمانه کې) په هماغه ځای کې استوګنه ورکړئ چېرته چې تاسې اوسیږئ، هر راز ځای چې تاسې ته میسر وي او دهغو د تنګولو لپاره هغوی مه ځوروئ". نو چې له طلاقه وروسته په عدت کې ورباندې نفقه لازمه ده، د نکاح په حالت کې په طریقه اولی ورباندې لازمه ده ځکه ښځه د خاوند د اړتیاوو لپاره خپل ژوند ځانګړی کړی دی، نو نفقه یې هم ورباندې لازمیږي.

الله تعالی فرمایي: ﴿لِيُنفِقْ ذُو سَعَةٍ مِّن سَعَتِهِ وَمَن قُدِرَ عَلَيْهِ رِزْقُهُ فَلْيُنفِقْ مِمَّا آتَاهُ اللَّهُ لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا مَا آتَاهَا سَيَجْعَلُ اللَّهُ بَعْدَ عُسْرٍ يُسْرًا﴾ [الطلاق: ۷] «شتمن دي له خپلې شتمنۍ سره سمه نفقه ورکړي، او چاته چې روزي کمه ورکړه شوې وي هغه دي له هماغه مال څخه لګښت وکړي چې الله ﷻ هغه ته ورکړی دی، الله ﷻ چې چاته څومره څه ورکړي دي له هغې نه په زیاتو هغه نه مکلفوي، لیرې نده چې الله له تنګلاسۍ نه وروسته پراخي هم ورپه برخه کړي».

او د نفقې اندازه د کفایت او د خاوند د مالي قدرت او توان مطابق ده چې اسراف پکې نشته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هغې ښځې نفقه چې کار کوي

اسلام ښځه په دې نه ده مکلفه کړې چې کار وکړي، ځکه هغه د نفقې په پیدا کولو مکلفه نه ده، بلکې دهغې نفقه په بل چا ده، که لور وي پلار یې په نفقه مکلف دی، که خور وي ورور یې په نفقه مکلف دی چې وس یې ولري، که مور وي نو اولادونه یې په نفقه مکلف دي چې د نفقې وس ولري او که ښځه وي نو خاوند یې په نفقه مکلف دی، خو سره له دې هم اسلام ښځې ته کار کول روا کړي دي، خو په لاندې شرطونو مقید:

أ- که واده شوې ښځه وي د میړه لخوا به ورته د کار کولو اجازه شوې وي.

ب- له پردیو نارینه وو سره به یې اختلاط او خلوت نه راځي.

ج- کار به د ښځیتوب له طبیعت سره برابر وي، لکه خیاطي، تعلیم، ډاکتري او دې ته ورته، دولت او ټولنه مکلف ده څو ښځې په شاقه کارونو ونه ګماري.

نو داسې کارونه ورته جواز نه لري چې هغه د سړیو له سخت طبیعت سره مناسب وي، تر څو یې له هغو سره مشابهت را نه شي.

او هغه مال چې ښځه یې پیدا کوي هغه د هغې مال دی، یواځې همدا یې د تصرف حق لري، میړه او نور حق نه لري چې هغه ددې له رضا پرته یې ورڅخه واخلي.

٣- احسان او په نیکی سره ژوند کول: ښځه له سړي سره د الله تعالی امانت دی، دده په سترګو دده کورته راغلې ده، نو په سړي واجب ده چې له خپلې ښځې سره ښه سلوک او ښه معامله وکړي، ترڅو په محبت او نیکمرغی سره ګډ ژوند تیر کړي، الله تعالیﷻ فرمايي: ﴿وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ فَإِن كَرِهْتُمُوهُنَّ فَعَسَى أَن تَكْرَهُواْ شَيْئًا وَيَجْعَلَ اللّهُ فِيهِ خَيْرًا كَثِيرًا﴾[النساء: ١٩]

«له هغو سره په ښه چلند ژوند تېر کړئ که ستاسې هغوی نه خوښیږي نو کیدای شي چې ستاسې به یو شی نه خوښیږي، خو الله به په هغه کې ډیرې ښېګڼې ایښې وي».

په یوه حدیث شریف کې رسول اللهﷺ فرمايي:

«أَكْمَلُ الْمُؤْمِنِينَ إِيمَانًا أَحْسَنُهُمْ خُلُقًا، وَخَيْرُكُمْ خَيْرُكُمْ لأَهْلِهِ»[١] "د کامل ایمان څښتن هغه دی چې اخلاق یې ښه وي او ښه ستاسو کې هغه دی چې له خپل اهل سره ښه وي".

---

١ - متفق علیه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حسن معاشرت ځينې موارد په لاندې ډول دي:

• سړی دې دښځې په خطا ګانو باندې صبر کوي، په حديث کې راځي چې رسول الله ﷺ وفرمايل: «لَا يَفْرَكْ مُؤْمِنٌ مُؤْمِنَةً إِنْ كَرِهَ مِنْهَا خُلُقًا رَضِيَ مِنْهَا آخَرَ»[1] "مؤمن سړی دې له خپلې مؤمنې ښځې څخه بد نه وړي، کينه دې نه ورسره کوي، که يې دهغې کوم خوی خوښ نه وي بل به يې ورڅخه خوښ شي".

• د ښځې په نفقې کې دې وسعت کوي او د سوغاتونو په وړاندې کولو دې کله کله نازوي، په حديث کې راځي چې سوغات د زړه کينه له منځه وړي.

• له خپلې ښځې سره دې خوش طبعي او خوش کلامي کوي، د احاديثو له مخې دا ثابته ده چې رسول الله ﷺ به له خپلو ازواجو مطهراتو سره خوش طبعي کوله.

• خپلې ښځې ته دديني امورو ورښودل ترڅو ښځې له ضروري مسائلو څخه خبرې شي او د هغو په رڼا کې د ژوند چارې په شرعي توګه پر مخ بوځي، الله تعالی ﷻ فرمايي:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ﴾ [التحريم: ٦]

"اې مومنانو! خپل ځانونه او خپل اولاد او کورنۍ له هغه اور نه وژغورئ چې د هغه د سون مواد به انسانان او تيږې وي".

• د کور په کارونو کې دې ورسره مرسته کوي، له عائشې رضی الله عنها څخه روايت راغلی چې نبي کريم ﷺ به دکور په کار کې ورسره مرسته کوله.[2]

• د شريعت د لارښوونو مطابق د ښځو تر منځ عدالت کول، که يې له يوې څخه زياتې ښځې درلودې.

که سړې موجه عذر ونه لري نو ترڅلور مياشتې زيات دې له خپلې ښځې څخه نه جلا کيږي، حضرت عمر رضی الله عنه يوه شپه په مدينه منوره کې د حالاتو دڅارنې لپاره ګشت کاو، چې ديوې ښځې غږ يې واوريد د کومې چې ميړه جهاد ته تللی و، ښځې يې د ميړه د فراق له کبله شعرونه ويل او شکايت يې کاوو.

نو حضرت عمر رضی الله عنه له خپلې لور بي بي حفصې رضی الله عنها څخه پوښتنه وکړه چې يوه ښځه څومره صبر کولای شي؟ هغې مبارکې ورته وويل: څلور مياشتې، نو حضرت عمر رضی الله عنه خپلو لښکرو ته امر وکړ چې له څلورو مياشتو څخه زيات دې له کوره نه ليرې کيږی او که تر څلورو مياشتو زياته موده مضره نه وای نو الله تعالی به په ايلاء کې د ښځې او خاوند تر مينځ جلا والی روا نه ګرځاوه.

---

١ - صحيح مسلم.

٢ - صحيح البخاري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د امام مالک رحمه الله او امام احمد رحمه الله په وړاندې په څلورو میاشتو کې بایـد سـړی کور والاته راشي. دا راتګ هلته لازم دی چې په سفر کې عذر ونه لري نو که عذر ولري لکه دعلم زده کړه، جهاد، فرضي حج، او یا د رزق پیدا کول نـو بیـایې راتـګ لازمـي نـه دی.

فعالیت

زده کوونکې دې دا واضح کړي چې ددوی په سیمو کې د ښځو خاوندان له خپلو ښـځو سره تر کومې کچې حسن معاشرت مراعاتوي؟

پوښتنې

۱. لاندې حقوق چې ښځه یې په خاوند لري په تفصیل بیان کړئ:

أ- ښځې ته مهر ورکول.

ب-ښځې ته نفقه برابرول.

ت-له ښځې سره احسان او نیکي کول.

۲- نفقه برابرول د سړي مکلفیت دی، خو که ښځه کـار کـول وغـواړي کـولای یـې شـي که څنګه؟

۳- که ښځه څه وګټي خاوند یې له نفقې خلاصیدای شي؟

۴- په حسن معاشرت کې کومې خبرې شاملیږي؟

کورنۍ دنده

د ښځې د حقوقو په هکله یوه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د خاوند حقوق په ښځه باندې

خاوند په ښځه باندې دا لاندې حقونه لري

۱ – **د خاوند تابعداري:** اسلام په ښځه باندې دمیره اطاعت په هغو چارو کې چې شریعت رواکړي او ګناه په کې نه وي واجب ګرځولې دی. ځکه کورنی د انساني ټولنې یوه برخه ده او د وګړو مجموعه چې په هره سطحه وي، لکه مکتب، دفتر، کارخانه، شرکت او حکومت یو مشر او سرپرست ته اړتیا لري، نو سړی چې له یو پلوه له جسمي او ذهني پیاوړتیا څخه برخمن دی او له بل لوري د ژوند په عملي ډګر کې تل په تمرین او تجربو کې قرار لري، د الله تعالی له لوري د کورنۍ مشر ټاکل شوی. همدا راز سړی د کورنۍ تمویل کوونکی دی. د ټولو د نفقې بار دده په اوږو پروت دی، ځکه باید ښځه او اولادونه د هغه اطاعت وکړي. الله تعالیﷻ فرمایي: ﴿الرِّجَالُ قَوَّامُونَ عَلَى النِّسَاءِ بِمَا فَضَّلَ اللّهُ بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ وَبِمَا أَنفَقُواْ مِنْ أَمْوَالِهِمْ﴾ [النساء: ۳٤] «نارینه پر ښځو واکمن، اداره چیان دي، له دې امله چې اللهﷻ د هغو ځینو (نارینه وو) ته پر ځینو نورو (ښځو) لوړتیا وربښلې ده، او له دې کبله چې نارینه خپل مالونه لګوي».

په یوه حدیث کې رسول الله ﷺ فرمایي: «إِذَا صَلَّتْ الْمَرْأَةُ خَمْسَهَا وَصَامَتْ شَهْرَهَا وَحَفِظَتْ فَرْجَهَا وَأَطَاعَتْ زَوْجَهَا قِيلَ لَهَا ادْخُلِي الْجَنَّةَ مِنْ أَيِّ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ شِئْتِ»[۱]

"کومه ښځه چې خپل پنځه لمونځونه په خپل وخت اداء کړي، د روژې د میاشتې فرض روژه ونیسي، خپل دشرم ځای وساتي (له زنا څخه ځان وژغوري) او د خپل خاوند اطاعت وکړي، نو دې ته به وویل شي: له هرې دروازې د جنت چې غواړې جنت ته ورداخله شه".

په یوه بل حدیث کې حضرت عائشې رضی الله عنها له رسول الله ﷺ څخه پوښتنه وکړه چې په ښځو باندې تر ټولو زیات حق کوم خلک لري؟ دوی ﷺ وفرمایل: دهغې میړه، بیایې پوښتنه وکړه: کوم خلک په نارینه ډیر حقدار دي، ویې فرمایل: دهغه مور.[۲]

---

۱ – مسند أحمد .

۲ – السنن الكبرى للنسائي – (۸ / ۲۵٤)– فتح الباري – ابن حجر – (۱۰ / ٤۰۲).

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- په کورکې پاتې کیدل او بې ضرورته د خاوند له اجازې پرته له کور ښځه نه وتل:

خاوند په ښځه باندې دا حق لري چې دده له اجازې پرته له کور ښځه بهر ولاړه نه شي، تر څو هغه دکور کار او د اولادونو تربیې ته فارغه او په فتنو کې له لویدلو ښځه محفوظه وي، الله تعالی ﷻ فرمايي: ﴿وَقَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَّةِ الْأُولَى﴾ "په خپلو کورونو کې مېشتې اوسئ او د تېرو جاهلي دورو غوندې سینګار کړې بې ستره مه ګرځئ".

په یوه حدیث کې رسول الله ﷺ فرمايي: «إِنَّ الْمَرْأَةَ عَوْرَةٌ، فَإِذَا خَرَجَتِ اسْتَشْرَفَهَا الشَّيْطَانُ، وَأَقْرَبُ مَا تَكُونُ مِنْ وَجْهِ رَبِّهَا وَهِيَ فِي قَعْرِ بَيْتِهَا»[۱]

"ښځه ټوله عورت ده (پردیو نارینه وو ته ځان ورښکاره کول ښه نه دي)، نو چې کله له کور ښځه بهر وځي شیطان یې استقبال کوي (فاسقان ورته ګوري او د ضرر هڅه یې کوي)، او تر نور هر څه زیات د الله رضا په دې کې ده چې د خپل کور په انګړ کې واوسي".

د سړيو سرپرستي دا معنا نه لري چې دوی به استبداد کوي، بلکې په ګډو چارو کې به مشوره کیږي، د هر نظر خاوند به په کور کې پوښتل کیږي، له تصمیم نیولو وروسته به ټول د کور د مشر اطاعت کوي او د مشورې د عملي کولو اداره به د سړي په لاس کې وي.

۳- د خاوند د عزت، کور، مال او اولادونو حفاظت او پالنه

خاوند په ښځه باندې دا حق لري چې دده د کور، مال او بچو ساتنه او پالنه وکړي، نبي کریم ﷺ فرمايي: (ښځه د خاوند د کور او اولادونو پالونکې او مسؤوله ده)[۲]

او الله تعالی ﷻ د صالحو ښځو په هکله فرمايي: ﴿فَالصَّالِحَاتُ قَانِتَاتٌ حَافِظَاتٌ لِّلْغَيْبِ بِمَا حَفِظَ اللَّهُ﴾ [النساء: ٣٤] "نو کومې ښځې چې صالحې دي هغوی د فرمان منونې خوی لري او د نارینه وو په غیاب کې د الله تر ساتنې او څارنې لاندې د هغو د حقوقو ساتنه کوي".

په یوه حدیث کې رسول الله ﷺ فرمايي: «المرأة الصالحة، إذا نظر إليها سرّته، وإذا أمرها أطاعته، وإذا غاب عنها حفظته»[۳] "نیکه ښځه هغه ده چې کله (یې خاوند) ورته وګوري خوښ یې کړي چې امر ورته وکړي ویې مني او چې ورڅخه پناه شي نو (په هر څه کې) دده ساتنه کوي".

---

۱ - مسند البزار.

۲ - صحيح مسلم.

۳ - سنن أبی داود.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ښځه د دیانت له مخې دا لازمه ده چې په ځان اعتماد ولري، د کور کار پخپله وکړي او د دې کوښښ وکړي چې خادمه ځان ته ونه نیسي، ځکه په کور کې ددې لـه خاوند او اولادونو سره د خادمې یوځای اوسیدل کله کله د مصیبتونو سبب ګرځي، رسول کریمﷺ د خپلې لور فاطمې بي بي او دهغې دخاوند حضرت علي کرم الله وجهه تـر مینـځ دکار تقسیم داسې وکړ چې فاطمي رضی الله عنها ته یې وفرمایل: ته بـه د کـور دننـه کـار او حضرت علي کرم الله وجهه به دکور د باندې کارونه کوي.[1]

٤- د سړي لپاره زینت کول: د میره په ښځه دا حق دی چې د ده لپاره زینت وکـړي، پـه ښایسته او ښه بڼه چې ده د خوښې سبب شي ورته ښکاره شـي، تـر څـو د سـړي ورسـره مینه پیدا، د نورو ښځو له کتلو څخه مستغني او پـه فتنـو او حرامـو کـې لـه لویـدلو څخـه ساتلی وي، رسول کریم ﷺ فرمـایي: «الدُّنيا مَتاع، وخَيْرُ مَتاعِهَا المرْأةُ الصَّالحة، إنْ نَظَرَ إلَيْهـا سَرَّتْهُ، وإنْ أَمَرَهَا أَطَاعَتْه، وإنْ غَابَ عَنْها حَفِظَتْه في نَفْسها وَمَالِهِ»[2]. "دنیا متاع(نـاچیزه شـی) ده چې ګټه ورڅخه اخیستل کیږي او د دنیا ښه متاع او ښه شی صالحه او نیکـه ښـځه ده چې سړی ورته وګوري خوشحاله شي او چې ورته امر وکړي نو اطاعت یې کوي او چې کله ورڅخه چیرته ولاړ شي نو د خپل ځان او دده دمال حفاظت کوي".

په یوه بل حدیث کې جابر رضی الله عنه وایي موږ په یوه غزا کې لـه رسـول الله ﷺ سـره ملګري وو چې کله بیرته راوګرځیدو غوښتل مو چې کورونو ته ولاړ شو، نو رسـول اللهﷺ وفرمایل: لږ صبر وکړئ موږ به ماسختن کورونو ته ځو ترڅو ښـځې دسـرونو ویـښتان سـم او ځانونه برابر کړي. کنایه له دې وه چې د خپلو سړیو لپاره د زینـت کولـو وخـت ورتـه پیدا شي.

د ښځې او خاوند ګډ حقوق

١- دواړه به له یو بل سره په نیکۍ کې ژوند کوي، یعنی ښه او خـوښ ژونـد بـه تیـروي، الله ﷻ فرمایي: ﴿وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ﴾ [النساء: ١٩] **ژباړه:** له هغو سره په ښه چلند ژوند تېر کړئ.

---

١ - مشکاة المصابیح.

٢ - سنن ابن ماجه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

او فرمايي: ﴿وَلَهُنَّ مِثْلُ الَّذِي عَلَيْهِنَّ بِالْمَعْرُوفِ﴾ [البقرة: ٢٢٨] "د ښځو له پاره هم په معروفه توګه هماغسې حقوق دي لکه څنګه چې د نارينه وو پر هغو حقوق دي".

٢- چې څه شرعي مانع لکه حيض، نفاس او مرض نه وي د بشري طبيعت د غوښتنې مطابق له يو بل څخه مشروع خوند او ګټه اخيستل.

٣- د کور د ننه کارونه کول، د ماشومانو پالل، او د يو بل مرسته کول او يو بل ته په نيکي او تقوى نصيحت کول، الله ﷻ فرمايي: ﴿وَتَعَاوَنُواْ عَلَى الْبرِّ وَالتَّقْوَى وَلاَ تَعَاوَنُواْ عَلَى الإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ﴾ [المائدة: ٢] ژباړه: کوم کارونه چې د نيکۍ او خدای پالنې دي په هغو کې له ټولو سره مرسته وکړئ او کوم کارونه چې د ګناه او تيري وي په هغو کې د چا ملاتړ مه کوئ.

٤- د وراثت حق: زوجينو ته شرعا د وراثت حق ثابت دی، کله چې يو له دوی څخه مړشي بل ورڅخه ميراث وړي.

فعاليت

زده کوونکي دې په دريو ډلو وويشل شي او په خپلو منځونو کې دې په لاندې موضوعاتو بحث وکړي:

١. په ښځه تر کومه حده د خاوند تابعداري کول په کار ده، او دليل يې څه دی؟
٢. په حديث کې د نيکې ښځې صفت څه ښودل شوی دی؟
٣. د ښځې او خاوند ګډ حقوق کوم دي؟

پوښتنې

١. هغه کومې چارې دي چې ښځه به پکې د خپل خاوند اطاعت کوي؟
٢. ايا ښځه د خاوند له اجازې پرته له کوره د باندې وتلای شي؟
٣. آيا خاوند په ښځه دا حق لري چې د هغه دکور، مال او اولادونو حفاظت او پالنه وکړي؟
٤. ايا خاوند په ښځه دا حق لري چې د هغه لپاره زينت وکړي؟
٥. د ښځې او خاوند ګډ حقوق کوم دي؟

کورنۍ دنده

د خاوند د حقوقو په هکله يوه مقاله له دلايلو سره وليکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

حجاب

اسلام د فطرت دین دی او په خپلو احکامو او لارښوونو کې يې د انسان جسمي او روحي سلامتيا ته پاملرنه کړې، لباس او پرده يو له هغو موضوعاتو څخه ده چې اسلامي شريعت ورته پام اړولی. اسلامي شريعت نارينه او ښځينه مسلمانانو ته په ټولو حالتونو کې، په ځانګړي ډول بهر ته د وتلو او عامو ځايونو ته د ورتګ په وخت کې په پردې کولو او د حياء په ساتلو امر کړی.

لکه څنګه چې نارينه نشي کولای د عورت د پټولو پرته يا هم د حياء او عفت څخه مخالف لباس کې په عامو ځايونو کې څرګند شي، ښځې هم مکلفې دي چې له کور څخه د وتلو، په عامو ځايونو کې د څرګنديدو او د نامحرمو افرادو سره د مخامخ کيدو په مهال شرعي حجاب او پرده مراعت کړي.

دحجاب تعريف

حجاب په لغت کې: ستر او پټوالي ته وايي.

په شريعت کې: دې ته وايي چې ښځه خپل عورت پټ کړي، د خپل نظر حفاظت وکړي، له نارينه وو سره له بې ځايه اختلاط او له پرديو سره له خلوت څخه ځان وساتي.

د حجاب حکم

قران کريم او نبوي سنت د حجاب په هکله ځانګړي لارښوونې لري: الله تعالی فرمايي:

﴿وَقُل لِّلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَلْيَضْرِبْنَ بِخُمُرِهِنَّ عَلَى جُيُوبِهِنَّ وَلَا يُبْدِينَ زِينَتَهُنَّ إِلَّا لِبُعُولَتِهِنَّ أَوْ آبَائِهِنَّ أَوْ آبَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ أَبْنَائِهِنَّ أَوْ أَبْنَاءِ بُعُولَتِهِنَّ أَوْ إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي إِخْوَانِهِنَّ أَوْ بَنِي أَخَوَاتِهِنَّ أَوْ نِسَائِهِنَّ أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُنَّ أَوِ التَّابِعِينَ غَيْرِ أُولِي الْإِرْبَةِ مِنَ الرِّجَالِ أَوِ الطِّفْلِ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرُوا عَلَى عَوْرَاتِ النِّسَاءِ وَلَا يَضْرِبْنَ بِأَرْجُلِهِنَّ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِن زِينَتِهِنَّ وَتُوبُوا إِلَى اللَّهِ جَمِيعًا أَيُّهَ الْمُؤْمِنُونَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾ [النور: ۳۱]

" او ای پيغمبره! مؤمنو ښځو ته هم ووايه چې خپل نظرونه ښکته ساتي او د خپلو شرمځايونو ساتنه کوي او خپل ښايست او سينګار دې نه ښکاره کوي، مګر هغه چې ښکاره وي (مخ، او دلاسونو او پښو پنجې)، او پر خپلو سينو دې خپل پړونې واچوي او خپل سينګار دې نه ښکاره کوي هيچاته، مګر خپلو ميړونو ته، پلرونو ته، دميړونو پلرونو ته،

(c) ketabton.com: The Digital Library

زامنو ته، دمیرونو زامنو (بنزیانو) ته، ورونو ته، وريرونو ته، خوریونو ته، خپلو اصیلو ښځو ته، خپلو مریيانو ته، خپل هغه لاس لاندې نارینه وو ته چې شهوت والا نه وي اوهغو ماشومانو ته چې لاتر اوسه پورې د ښځو له پټو خبرو سره آشنا شوي نه وي، او هغوی دې خپلې پښې دومره په زوره نه وهي چې دهغوی پټ کړی سينګار خلکو ته ځرګند شي او ای مؤمنانو! تاسې ټول په ګډه سره الله ته توبه وباسئ، ښايي چې برى درپه برخه شي"

بل ځای فرمايي

﴿يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُل لِّأَزْوَاجِكَ وَبَنَاتِكَ وَنِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِن جَلَابِيبِهِنَّ ذَلِكَ أَدْنَى أَن يُعْرَفْنَ فَلَا يُؤْذَيْنَ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَّحِيمًا﴾ [الأحزاب: ٥٩]

{ای پیغمبره ! خپلو میرمنو او لوڼو او د مومنانو ښځوته ووایه چې پرخپل ځان باندې د خپلوټکريو پلوونه خواره کړي. دا ډېر مناسب کار دی، ترڅو چې هغوی وپیژندلی شي او ونه ځورول شي. او الله تعالی غفور او رحیم دی}.

د سنت نبوي دليل:

حضرت عائشه رضي الله عنها وايي چې: «لَقَدْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يُصَلِّي الْفَجْرَ, فَيَشْهَدُ مَعَهُ نِسَاءٌ مِنَ الْمُؤْمِنَاتِ , مُتَلَفِّعَاتٍ بِمُرُوطِهِنَّ ثُمَّ يَرْجِعْنَ إِلَى بُيُوتِهِنَّ مَا يَعْرِفُهُنَّ أَحَدٌ , مِنَ الْغَلَسِ»[1]

"د سهار په لمانځه کې به له رسول الله ﷺ سره مؤمنو ښځو هم ګډون کاو، په داسې ډول چې په خپلو حجابونو کې به سر تر پايه پټې وې، بیا به بیرته کورونو ته ستنيدلې، د جامې دېټ والې او د سهار د اول وخت د تیارې له امله به چا نه پيژندلې چې نارينه دي که ښځينه".

په یوه بل حدیث شریف کې رسول الله ﷺ بي بي اسماء رضی الله عنها ته چې باريکې جامې يې اغوستې وې وفرمايل: «يَا أَسْمَاءُ إِنَّ الْمَرْأَةَ إِذَا بَلَغَتِ الْمَحِيضَ لَمْ يَصْلُحْ أَنْ يُرَى مِنْهَا إِلاَّ هَذَا وَهَذَا وَأَشَارَ إِلَى وَجْهِهِ وَكَفَّيْهِ»[2].

" ای اسماء! ښځه چې حیض ته ورسيږي (بالغه شي)هغې ته پکار نه دي چې دبدن کومه برخه دې ښکاره شي، له دې او له دې څخه پرته، مخ او دواړو لاسونو ته يې اشاره وکړه".

---

١ – صحيح البخارى.

٢ – سنن الکبری للبيهقی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له پورته قرآني او نبوي لارښوونو څخه په ډاګه څرګندیږي چې حجاب ته پاملرنه د هرې مسلمانې ښځې لازمي دنده ده، همدغه راز په سړیو واجب ده چې پردیو ښځو ته له ضرورت پرته ونه ګوري او د تهمت له ځایونو څخه لیرې وګرځي.

د حجاب د مشروعیت حکمت

د محمدي شریعت د اخلاقو له مکارمو څخه یو هم حیاء ده، رسول الله ﷺ هغه د ایمان جز او یوه برخه بللې ده او هغه حیاء چې شرعا او عرفا یې په کولو امر شوی دی هغه داده چې ښځه باید دداسې اخلاقو خاونده وي چې هغه یې له فتنو او د شک له ځایونو څخه لیرې وساتي، په دې خبره کې کوم شک نه شته چې د حجاب مراعاتول او د محجب لباس اغوستل هغه اخلاق او ګاڼه ده چې د بې حیا خلکو له تیري او نورو فتنو څخه یې خوندي ساتي، نو حجاب د ښځې مصؤنیت دی نه محرومیت.

د حجاب مراعاتول یوازې په میړه او ښځه پورې د جنسي اړیکو او دهغو د مقدماتو محدودولو لاره ده او د ټولنې له نفسیاتي سلامتي سره ډیره مرسته کوي، د میړه او ښځې تر منځ د بشپړ صمیمیت د پیدا کیدلو سبب کیږي او یو د بل په وړاندې د ارزښت د لوړیدو باعث جوړیږي.

د حجاب رعایت په ښځو باندې لازم کړای شوی دی نه په سړو باندې، دا پدې خاطر چې ښځه نظر په بدني جوړښت سره همیشه د سړي مرغوبه او د مینی د غوښتلو مورد ده.

په ښځه کې همدا فطري زړه راښکون او کشش ددې سبب کیږي، ترڅو سړی د ښځې طلب کونکی او غوښتونکی شي، ددې علمي او فطری حقیقت په نظر کې نیولو سره، اسلام د واقعي او فطري دین په حیث ښځې پدې مکلفی کړې دي چې خپل بدنونه د پردو نامحرمو سړو څخه پټ کړي ترڅو د ناپاکو نظرونو مخ څخه محفوظې او امن کې وي، له همدې امله حجاب د ښځو په حق کې یو درناوی او عزت دی نه تبعیض او محدودیت د ښځو.

دحجاب د احکامو شرحه

د شرم د ځایونو د ساتنې امر

الله تعالی ﷻ ښځوته دخپلو شرم ځایونو د ساتنې امر کړی دی، حجاب او ځان پټول د هغو د ساتنې وسیله ګرځي، ځکه دعورت لوڅول ددې سبب کیږي چې سړي ورته وګوري په هغو کې فکر وکړي او خوند ورڅخه واخلي، بالاخره له دې لارې انسان زنا

(c) ketabton.com: The Digital Library

او فحشاء ته لار پیدا کوي. رسول الله ﷺ فرمايي: "سترګې هم زنا کوي او دهغو زنا کتل دي، تر دې چې فرمايي: "او فرج بيا يا د هغو تصديق او يا تکذيب کوي".

په تير شويو ايتونو کې سړي په دې مامور شوي دي چې خپلې سترګې ښکته، ځان له فواحشو ليرې وساتي او ښځې هم د سړيو په شان همداسې مامورې دي.

د سترګو ښکته ساتل

نر او ښځې ته لومړنی امر د سترګو د ښکته ساتلو شوی دی او له ښکته ساتلو څخه مقصد له زنا د مقدماتو څخه د سترګو ساتل دي چې په احاديثو کې يې بيان راغلی دی، لکه چې دښځو له لوري سړو ته کتل ښځو ته د فتنې لامل دی، همدا شان د سړيو له لوري ښځو ته کتل او د هغو له جمال څخه خوند اخيستل د سړيو لپاره د فتنې او فساد منبع ده، نو د شريعت حکم دادی چې که نظر تصادفي وي هغه ګناه نه لري، خو د دويم ځل او خوند لپاره کتل منعه دي.

په يوه حديث کې رسول الله ﷺ فرمايي: «څوک چې د ښځو محاسنو او ښايست ته ګوري، الله تعالی به د قيامت په ورځ د هغه په سترګو کې سرپ واچوي»[۱]

نو اسلامي شريعت دجمال او ښايست ذوق محوه کول نه غواړي، بلکې غواړي چې سړی دې ځان ته يوه ښځه غوره کړي چې خوښه يې وي هغه په نکاح کړي او هغه د توجه او ذوق مرکز وګرځوي او د هغې له ښايست څخه دې خوند واخلي، او له نورو خواوو څخه دې ځانونه وساتي چې د خپلې ښځې په ځای په بل لوري وانه وړي او په فحشا او ناروا وو کې ونه لويږي.

د زينت له ښکاره کولو څخه منعه

د سترګو د ښکته ساتلو حکم هم نارينه و او هم ښځو ته شوی دی، خو اجنبي ته د ښکلا ښکاره کول ښځې ته حرام ګرځول شوي دي، ځکه د ښځې بدن پرته له مخ او لاسونو ټول عورت دی چې پرديو سړيو ته يې ښکاره کول جواز نه لري.

هغه زينت چې ښکاره کولای شي

هغه زينت چې ښکاره کولای يې شي، هغه په معين چوکاټ کې دی چې هغه د جامو، لاسونو، مخ، سترګو رنجو، نکريځو، زيوراتو لکه د لاس د ګوتو زينت دی او ددې

---

۱ – سنن ابی داود.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زينت ښکارول هغو کسانو ته جواز لري چې له هغو سره يې نکاح د ابد لپاره حرامه وي، او يا هغه ماشومان او لاس لاندې چې له جنسي مسائلو سره مينه نه لري.[1]

له نوموړو سړو پرته هيڅوک ددې حق نه لري چې د ښځې زينت ته وګوري، حتی ښځو ته د دې ممانعت دی چې د تګ په وخت کې خپلې پښې په داسې زور سره ووهي چې د هغوی د زيوراتو غږ څرګند شي او د خلکو د پاملرنې سبب شي لکه چې مو وويل د زينت ښکاره کول په يوه محدود او کوچني چوکاټ کې دی، او هغه دادی چې له ارادې پرته ښکاره شي.

ښځه خپل زينت خپلو هم جنسو ښځو ته ښکاره کولای شي، خو که ښځه نا پيژندل شوې وي او يا د بد شهرت خاونده او يا شک منه وي هغو ته هم د ذکر شوي زينت ښکاره کول پکار نه دي، چې د روايتونو له مخې د فتنې سبب کيږي.

د عورت پټوالی

د عورت پټول که هغه په لمانځه کې وي او که له لمانځه څخه بهر وي له ديني فرايضو څخه دی، حتی که هيڅوک هم نه وي بايد چې عورت يې پټ وي، په يوه حديث کې يوه صحابي له رسول الله ﷺ څخه پوښتنه وکړه چې يا رسول الله که موږ يواځې يو څه به کوو؟ رسول الله ﷺ ورته وفرمايل: الله تعالی تر ټولو ددې حق دار دی چې خلک ورڅخه حيا وکړي.[2]

د عورت پټولو مسائل

۱. د ښځو او سړيو يو بل ته بې ضرورته بيا بيا کتل جواز نه لري، بلکې يواځې لومړی کتل روا دي. خو که ضرورت و لکه د ګواهي په وخت کې، يا د مرض ځای ته د ډاکتر کتل روا دي.

۲. نا محرمو سړيو ته د ښځې له مخ، لاسونو او پښو څخه پرته ټول بدن عورت دی.

۳. محرمو سړيو ته يې له نامه تر ځنګنو، خيټه او شا عورت دی. يعنې مخ، سر او ويښتانو ته يې کتل جواز لري. د مخ، سر، سينې (ګريوان) لينګو، مټو او ويښتانو ته د نارينه

---

۱ – تفسير ابن کثير.

۲ – سنن الترمذی .

(c) ketabton.com: The Digital Library

محارمو کتل ځکه جواز لري چې دغه ځايونه د ګاڼو د زړولو ځايونه دي، خو د سينې څخه د لاکت د زړولو ځاى مراد دى.[1]

٤. سړى د خپلې ښځې ټول بدن ته کتلاى شي او هم يې مسه کول ورته جواز لري.

٥. يوه ښځه د بلې ښځې له عورت څخه پرته ټول بدن ته کتلاى شي او له نامه تر زنګنونو(خيټه او شا هم پکې شامل دي) عورت دى چې کتل ورته جواز نه لري. خو ډاکتره ښځه د ښځې فرج ته د ضرورت له مخې کتلاى شي.

٦. د سړيو عورت د ښځو او نارينه وو په حق کې له نامه څخه تر ځنګنونو پورې دى.

٧. د ښځو لپاره د چسپو جامو کارول چې د بدن لوړ او ټيټ ځايونه يې ورڅخه ځرګند شي جواز نه لري، که څه هم لمونځ ورسره کيږي، ځکه حجاب ته پاملرنه په پراخو جامو سره کيږي.

بايد په پام کې ولرو چې د اسلام مبارك دين د پردې حکمونه د ټولنې د سلامتيا او خونديتوب لپاره ايښى او موخه يې له هر ډول اخلاقي او ټولنيزو مفاسدو مخنيوې د يوې پاکې او سالمې ټولنې رامنځ ته کول دي، د ښځو له خوا د پردې مراعتول، د سړو له خوا په جامو او ناسته ولاړه کې د حياء او ټولنيزو ادابو مراعتول هيڅکله په انسانانو کې د محدوديت او بنديز لګولو په معنا نه وي.

دا حکمونه نه يوازې دا چې د ټولنې د پرمختګ مخه نه نيسي بلکې د ټولنې د روحي او جسمي آرامى او ډاډ لامل کيږي او د ټولنې ودې او پرمختګ ته لاره هواروي.

پوښتنې

١. حجاب تعريف کړئ.
٢. حجاب مراعاتول څه حکم لري؟
٣. د حجاب د مشروعيت حکمت څه دى؟
٤. د حجاب په احکامو کې کومې خبرې ضروري دي؟
٥. ښځه کوم زينت ښکاره کولاى شي؟

---

[1] _ الاختيار لتعليل المختار

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ښځې او میړه د ستونزو د حل لارې

د انساني طبیعت له مخې کله کله د ښځې او خاوند تر مینځ ستونزې او غلط فهمي پیدا کیږي، اسلام د هغو د حل لارې موږ ته ښودلې دي.

د نیکمرغه مسلمانې کورنی اصلي انځور

د اسلام دین له مسلمانانو څخه په کلکه غوښتنه کوي، چې په خپلو منځو کې ښه چلند وکړي او دې ته یې هڅوي چې یو په بل ښې لورینې ولري او خاص ډول ښځه او خاوند یې متقابل احترام او خلوص ته هڅولي دي. یو بل ته د زیان نه رسولو حکم کوي سړي ته له ټولو نږدې شخص دهغه ښځه او ښځې ته تر ټولو نږدې کس د هغې خاوند دی، نو ددې لپاره چې دوی په نیکمرغی کې ژوند تیر کړي، یو بل ته نه یواځې داچې د ستونزو لامل نه شي، بلکې د یو بل لپاره سرښندنه او تیریدنه وکړي، نو ځکه د اسلام شریعت ښځې او خاوند دواړو ته ځانګړې لارښوونه کړې، میړه ته امر دی(وعاشروهن بالمعروف) په ښه توګه ژوند ورسره وکړئ. په حدیث کې راغلي: د الله ﷻ په نزد په تاسو کې ډیر ښه هغه څوک ده چې خپلې کورنی ته ډیر ښه وي او زه په تاسو ټولو کې خپلې کورنی ته غوره یم.(١)

له عایشې رضی الله عنها څخه روایت دی چې رسول الله ﷺ له جهاد څخه علاوه په هیڅا هم ګذار ندی کړی او نه یې څوک وهلي.

همدا راز ښځو ته د اطاعت امر شوی، په حدیث شریف کې راغلي که لـه الله تعالی څخه پرته بل چاته سجده کیدلای نو ښځې به خاوندانو ته په سجده کولو مامورې شوې وای.(٢)

دا ټول د ښیرازه ګډ ژوند لپاره دي، ځکه چې نیکمرغي په مینه، محبت، زړه سوي او اطاعت کې ده، په مقاومت او سختي کې بدمرغي پرته ده او د کورنی د ړنګیدو سبب جوړیږي.

خو څرنګه چې د طبیعي او محیطي لاملونو له کبله، کله نا کله په ځینو کورنیو کې دا غوره اصلي حالت بدلون مومي او په کورنیو په اړیکو کې ستونزې راولاړیږي، نو اسلامي

١ - شرح صحیح البخاری.
٢ - سنن أبي داود.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شریعت ددې غیر مطلوب حالت لپاره هم د حل لارې راویستلې چې په لاندې توګه بیانیږي:

د ښځې او خاوند تر مینځ د ستونزو د حل لارې

که چیرې په ازدواجي ژوند کې ستونزې پیدا شي او ښځه په ناحقه ډول نافرماني او سرغړونې کوي نو شریعت د هغو د حل لاره ښکاره ښو دلې ده چې په نصیحت، ځای جلا کولو پیلیږي او بیا په طلا ق پای ته رسیږي. الله تعالی ﷻ فرمایي:

﴿وَاللاَّتِي تَخَافُونَ نُشُوزَهُنَّ فَعِظُوهُنَّ وَاهْجُرُوهُنَّ فِي الْمَضَاجِعِ وَاضْرِبُوهُنَّ فَإِنْ أَطَعْنَكُمْ فَلاَ تَبْغُواْ عَلَيْهِنَّ سَبِيلاً إِنَّ اللّهَ كَانَ عَلِيًّا كَبِيرًا﴾ [النساء: ۳۴] ″ او تاسې چې د کومو ښځو له سر غړونې څخه اندیښمن یاست: هغوی پوه کړئ، د خوب خایونه ورڅخه جلا کړئ او ویې وهئ، (آسانه وهل داسې سخت وهل نه چې په بدن اثر پریږدي یا یې څه مات شي)، نو که هغوی ستاسې فرمان برداري شي، نو هغو ته د لاس غځونې له پاره بیځایه پلمې مه جوړوئ، یقینا الله تعالی ډیر لوړ او لوی ذات دی″.

د حل ددغو لارو د روا کیدلو یواځینی مقصد د کورنی دساتنې هڅه ده، دا دنفوسو او د حالاتو د اصلاح لپاره یو وقایوي عمل دی، نه داچې زړونه له فساد، بغض او کینې څخه ډک کړي.

د میړه او ښځې د کورنی مینځګړتوب

که له ذکر شویو لارو د ښځې او میړه تر مینځ ستونزې حل او محبت پیدا شو، خو ښه او که نه نو بیا اسلام ددې امر کوي چې د دواړو خپلوان دې مداخله وکړي، الله تعالی ﷻ فرمایي: ﴿وَإِنْ خِفْتُمْ شِقَاقَ بَيْنِهِمَا فَابْعَثُواْ حَكَمًا مِّنْ أَهْلِهِ وَحَكَمًا مِّنْ أَهْلِهَا إِن يُرِيدَا إِصْلاَحًا يُوَفِّقِ اللّهُ بَيْنَهُمَا﴾ [النساء: ۳۵] ″او که تاسې د میړه او میرمنې د اړیکو د خرابیدو په باب اندیښمن یاست؛ نو یو منځګړی د میړه له خپلوانو څخه او یو د میرمنې له خپلوانو څخه وټاکئ، که هغوی دواړه روغه جوړه کول وغواړي نو الله به د هغو دواړو تر مینځ د توافق لاره برابره کړي″.

او په دې کې شک نه شته چې ددغو دواړو اړخونو له مینځګړو څخه خیرخواه او د ښه نیت او ارادې لرونکي کسان غوره کول، له هغو مهمو اسبابو څخه دي چې دواړه لوری په خپل ورسپارل شوي کار کې بریالیتوب ته رسولای شي، چې هغه د اختلاف او ستونزو د اسبابو لیرې کول او دزوجیت دژوندانه بیرته راګرځول دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د حل وروستۍ لاره

که دا ټولې هڅې ناکامې شوې او د اصلاحي کوششونو څخه هم نا امیدي راغله نو بیا د ستونزو د لیرې کولو لپاره طلاق یواځینۍ لاره پاتې کیږي چې اسلام روا کړې ده، الله تعالی ﷻ فرمایي: ﴿وَإِن يَتَفَرَّقَا يُغْنِ اللّهُ كُلاًّ مِّن سَعَتِهِ وَكَانَ اللّهُ وَاسِعًا حَكِيمًا﴾ [النساء: ۱۳۰]

{خو که مېړه ارتینه یو له بله بېل هم شي، نو الله به په خپل پراخ قدرت سره هر یو بل ته له محتاجۍ نه بې نیازه کړي. د الله د لورینې لمن ډېره ارته ده او هغه د حکمت خاوند دی}.

په دې ایت کې مېړه او ښځې دواړو ته، وروسته له دې چې له لوی نعمت (زوجیت) څخه چې الله تعالیﷻ ورپه برخه کړی و محروم شول تسلیت او ډاډګیرنه ورکړل شوې ده.

﴿وَإِذَا طَلَّقْتُمُ النَّسَاء فَبَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ فَأَمْسِكُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ أَوْ سَرِّحُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ وَلاَ تُمْسِكُوهُنَّ ضِرَارًا لَّتَعْتَدُواْ وَمَن يَفْعَلْ ذَلِكَ فَقَدْ ظَلَمَ نَفْسَهُ﴾ [البقرة: ۲۳۱] « او کله چې تاسې ښځو ته طلاق ورکړئ او د هغو عدت په پوره کېدو شي، نو یا یې په ښه توګه وساتئ یا یې په ښه شان رخصت کړئ محض د ربړولو له پاره یې مه ایساروئ چې دا به تیری زیاتی وي او څوک چې دا کار وکړي هغه به په حقیقت کې خپله پر خپل ځان ظلم وکړي».

که ستونزې دسړي له خوا وي

که چیرې ښځه ووینې چې مېړه یې رغبت ورسره نه لري، مخ ورڅخه اړوي او ستونزې ورته پیدا کوي، په دې صورت کې ښځې ته په کار دي چې د ستونزو په سبب ځان پوه کړي او د هغو د لیرې کولو او علاج لپاره هڅه وکړي، نو که چیرې دا ستونزه په دې حل کیده چې د سړي د خوښۍ لپاره ښځه له خپلو ځینو حقوقو څخه ورتیره شي، دا ښه کار دی چې د تاو تریخوالي د ډیریدو مخه ورباندې ونیسي، الله تعالیﷻ فرمایي: ﴿وَإِنِ امْرَأَةٌ خَافَتْ مِن بَعْلِهَا نُشُوزًا أَوْ إِعْرَاضًا فَلاَ جُنَاْحَ عَلَيْهِمَا أَن يُصْلِحَا بَيْنَهُمَا صُلْحًا وَالصُّلْحُ خَيْرٌ﴾ [النساء: ۱۲۸] «کله چې کومه ښځه د خپل مېړه له ناوړه چلن یا مخ اړونې څخه په وېره کې وي نو هېڅ باک نشته که مېړه او مېرمن (د څه حقوقو پر کمولو زیاتولو) په خپلو مینځو کې روغه جوړه وکړي. روغه جوړه په هر حال ډېره ښه ده».

او که مېړه د ښځې په حق کې ظلم کوي، نفقه نه ورکوي، یا بې دینه وي، ناوړه او ناروا اخلاق لري، اسلام ښځې ته دا حق ورکړی چې قاضي ته مراجعه وکړي او دخلعې غوښتنه ورڅخه وکړي. الله تعالی ﷻ فرمایي: ﴿وَلاَ يَحِلُّ لَكُمْ أَن تَأْخُذُواْ مِمَّا آتَيْتُمُوهُنَّ شَيْئًا

(c) ketabton.com: The Digital Library

إِلاَّ أَن يَخَافَا أَلاَّ يُقِيمَا حُدُودَ اللّهِ فَإِنْ خِفْتُمْ أَلاَّ يُقِيمَا حُدُودَ اللّهِ فَلاَ جُنَاحَ عَلَيْهِمَا فِيمَا افْتَدَتْ بِهِ﴾

[البقره : ۲۲۹]

" او تاسو (ميړونو) ته روانه دي چې له هغه څه څخه چې دوی ته مو ورکړي (مهر) ورڅخه واخلئ، مگر که دواړه د الله پرحدودو په دريدو کې انديښمن وي په داسې حا ل کې که ښځه د ځان د خلاصونې لپاره (ميړه ته) څه ورکړي نو په دوی دواړو څه گناه نشته".

د طلاق اختيار خاوند سره دی

الله تعالیﷻ د طلاق اختيار يواځې د نارينه په لاس کې ورکړی او په دې کې ډېر حکمتونه دي چې ځينو ته يې په لاندې ډول اشاره کيږي:

۱. سړي تر ښځې په خپلو عواطفو او احساساتو زيات کنټرول او واکمني لري، نو که د طلاق اختيار ښځې ته ورکړ شي، نو ډېرې به په يوه معمولي ستونزه د طلاق خواته مخه کړي.

۲. سړي د واده په مهال مهرونه اداء کوي، نور مصارف هم دوی کوي او ښځې په واده کې مصارف نه لري، بلکې مهرونه لاس ته راوړي، نو سړي د نکاح په قطع کولو کې سنجول شوی قدم پورته کوي او په اسانه طلاق نه ورکوي.

۳. د اسلام شريعت د طلاق د کميدلو پلوی دی او له همدې کبله يې په حلالو چارو کې تر ټولو ناوړه کار شميرلی، خو د نا چارۍ په صورت کې يې يواځې سړيو ته دهغه دکارولو حق ورکړی، که ښځو ته يې هم دا حق ورکړی وای نو بيا به طلاق ورکولو پديده ډيره پيښيده او کورنی به د ړنگيدو له تهديد سره زياته لاس او گريوان وه.

فعاليت

ښوونکی دې زده کوونکې په دريو ډلو وويشي چې لاندې موضوعات يو له بله مناقشه کړي:

۱. د ښځې او خاوند تر مينځ د ستونزو د حل لارې کومې دي؟

۲. که ستونزې د سړي له خوا وي، څه کول پکار دي؟

۳. د طلاق اختيار خاوند ته ولې ورکړ شوی؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوښتنې

۱. د نیکمرغې مسلمانې کورنۍ انځور بیان کړئ.

۲. د ښځې او خاوند تر مینځ د ستونزو د حل لارې څه دي؟

۳. د ښځې او خاوند د ستونزو د حل وروستنۍ لاره کومه ده؟

٤. که ستونزې د سرې له خوا وي نو حل څه دی؟

۵. د طلاق اختیار خاوند ته ورکړ شوی دی، په دې کې څه حکمتونه دي؟

کورنۍ دنده

د مسلمانې کورنۍ اصلي انځور څه دی؟ په دې هکله یوه مقاله ولیکئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

(c) ketabton.com: The Digital Library

طلاق

د الله ﷻ په وړاندې په حلالو کې ناخوښ حلال طلاق دی او شریعت د میړه او ښځې تر مینځ د ستونزو د وروستي حل په توګه روا کړی دی.

د طلاق تعریف

طلاق په لغت کې: د قید لیري کولو ته وایي:

په اصطلاح کې: په ځانګړو الفاظو سره د نکاح د قید لرې کولو او پای ته رسولو ته طلاق ویل کیږي.

د طلاق د مشروعیت حکمت

طلاق له هغو حلالو شیانو څخه دی چې الله تعالیﷻ ته خوښ نه دی، لیکن دا دهغې مریضې کورنۍ علاج دی چې نورې ټولې دواوې یې کارولي وي او یواځې همدغه دوا ورته پاتې وي، د طلاق مثال داسې طبیب او ډاکټر ته ورته دی چې په بدن کې د خراب شوي غړي پریکیدو ته اړ کیږي تر څو نور بدن ته سرایت ونه کړي.

کله چې د میړه او ښځې حالت دې حد ته ورسیږي چې کرکه او کینه د مینې او محبت ځای ونیسي، د ژوند پر مخ بیول ورته ګران او ناشونی شي نو بیا غوره داده چې په خوشحالۍ سره بیل شي او د خپلې خوښې نوی ژوند پیل کړي، د کرکې له شتون سره سره د زوجینو یو ځای اوسیدل او د طلاق لاره بندول لکه په کفري ټولنو کې چې معمول دي، ددې باعث ګرځي چې مرض د کورنۍ نورو غړو ته سرایت وکړي، طبیعتونه یې فاسد او له کینو څخه ډکیږي، انساني پاک احساسات یې تغیر پیدا کوي، د ماشوم ژوند بیا د مور پلار له داسې ګډ ژوند څخه چې هغه له اختلافه او نفرتونو ډک وي په جلا والي کې ډیر ښه او یا کم ضرره وي، له کرکجنو او متخاصمو والدینو سره به څنګه ماشوم صالحه تربیه تر لاسه کړي؟ او له کومه به د ماشوم دمینې، شفقت او مهربانی عاطفې ته ځواب وویل شي، په داسې حال کې چې هغه ورته په دې عمر کې ډیره اړتیا لري. ناروغه کورنۍ د ټولنې د فساد سبب جوړیږي، نو هغه سړی به څه کوي چې له خپلې ښځې نه یې کرکه وي بې له دې چې ځان ته به بله ملګرې پیدا کوي او د شهوت غریزه به ورباندې سړوي، ښځه به بیا خامخا دې ته ورته کار کوي او په دې ډول به د

همدي کورنی ناروغي د ټولنې نورو وګړو ته سرايت کوي او ټولنه به په فساد اخته کيږي. نو ددې قاعدې له مخې چې: له دوو زيانونو څخه کم او خفيف زيان غوره کيږي، اسلام طلاق رواکړی دی.

اسلام صبر او زغم ته ترغيب ورکوي

اسلام د ستونزو با وجود هم ميړه او ښځه دواړه دې ته هڅولي دي چې له صبراو زغم څخه کار واخلي، سړی يې هڅولی چې د ښځو په طبائعو دې صبر وکړي او دزوجيت دا ژمنه دې نه ماتوي، الله تعالی ﷻ فرمايي:

﴿وَعَاشِرُوهُنَّ بِالْمَعْرُوفِ فَإِن كَرِهْتُمُوهُنَّ فَعَسَى أَن تَكْرَهُواْ شَيْئًا وَيَجْعَلَ اللّهُ فِيهِ خَيْرًا كَثِيرًا﴾ [النساء: ۱۹]

«له هغو (خپلو ښځو) سره په ښه چلند ژوند تېر کړئ که ستاسې هغوی نه خوښيږي نو کيدای شي چې تاسې به يو شی نه خوښوئ، خو الله به په هغه کې ډېرې ښېګڼې ايښې وي».

همدا شان اسلام ښځه هم دې ته ترغيب کړې چې له ميړه سره په ژوند کولو کې د صبر او تحمل څخه کار واخلي، په اساني دې داسې حالات نه جوړوي چې د کورني جوړښت ته زيان ورسيږي، په يوه حديث کې رسول الله ﷺ فرمايي:

«أَيُّمَا امْرَأَةٍ سَأَلَتْ زَوْجَهَا الطَّلَاقَ فِي غَيْرِ مَا بَأْسٍ فَحَرَامٌ عَلَيْهَا رَائِحَةُ الْجَنَّةِ» ”کومه ښځه چې بې موجبه له ميړه څخه طلاق غواړي، نو په هغې د جنت بوی حرام دی.“

د طلاق حکم

په طلاق کې اصل منعه او نه کول دي، خو د اړتيا لپاره روا شوی دی، چې له امله يې د ښځې او ميړه تر مينځ جلا والی راځي.

د طلاق شرطونه

په طلاق کې مهم شرطونه په لاندې ډول دي:

۱. طلاق ورکوونکی به زوج وي، يعني په صحي نکاح به دښځې خاوند وي.
۲. طلاق ورکوونکی به بالغ وي، نو د هلک طلاق نه واقع کيږي.
۳. طلاق ورکوونکی به عاقل وي، نو د ليوني طلاق نه صحيح کيږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

٤. طلاق به په داسې الفاظو ورکوي چې صراحتا یا کنایتا ورباندې دلالت وکړي

٥. د کنايي الفاظو په صورت کې به سړی د طلاق نیت لري.

فعاليت

زده کوونکي دې ووايي چې ددوی په علاقو کې سړي خپلو ښځو ته کوم الفاظ استعمالوي چې له ورايه د طلاق معنا ورکوي؟

پوښتنې

۱. طلاق تعريف کړئ.

۲. د طلاق د مشروعيت حکمت بيان کړئ.

۳. اسلام ميړه صبر او زغم ته رابولي دليل يې بيان کړئ.

٤. د طلاق حکم څه دی؟

٥. د طلاق شرطونه بيان کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د طلاق ډولونه

له ابراهيم النخعي رحمه الله څخه روايت شوی دی چې صحابه کرامو بـه دسنت مطابق دا غوره بلله چې ښځې ته له يوه څخه زيات طلاق ورنه کړي (په يـو ځـل بايـد درې طلاقه ورنکړل شي) يو طلاق به يې ورکاوه اوعدت به يې تيريدو.

د طلاق ډولونه

طلاق په مختلفو اعتبارونو ويشل شوی چې په لاندې توګه بيانيږي:

طلاق د لفظ له مخې: طلاق د صيغې او لفظ له مخې په دوه ډوله دی: صريح او کنايه.

۱. **صريح:** هغه لفظ دی چې د طلاق مراد ورڅخه په واضح ډول معلوميږي، پـه عـرف او رواج کې هغه په طلاق دلالت کوي، لکه چې ښـځې تـه ووايـي: تـه طلاقـه، يـا تـه پـه مـا حرامه يې.

د صريح طلاق حکم: د صريح لفظ په ويلو سره بې له نيت کولـو طـلاق واقع کيـږي، نـو که ښځې ته ووايي چې ته طلاقه يې او بيا دعوه وکړي چې مطلب مې طـلاق نـه و، دده دغې دعوې ته اعتبار نه ورکول کيږي.

۲- **کنايه:** په طلاق ورکولو کې داسې لفظونو ته وايي چې هم د طلاق او هـم د بـل شـي معنا ولري خو خلک يې د صريح طلاق په معنا نه پيژني، لکه چې ووايـي: لـه خپلـې پـلار ګنی سره دې يو ځای شه، يا له کوره ووځه.

دکنايي طلاق حکم: د کنايي لفظ په ويلو سره طلاق هلته واقع کيـږي چـې نيـت يـې د طلاق وي او که يې نيت دطلاق نه وي طلاق نه واقع کيږي.

طلاق د بدعت او سنت له مخې: د سنت او بدعت له مخې طلاق په دوه ډولـه دی: سـني او بدعي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱.**سني طلاق:** سني هغه طلاق دی چې دسنت موافق وي او هغه داسې چې سړی خپله ښځه د ريبنتيني عذر د لرلو په اساس په يوه طلاق په داسې طهر کې طلاقه کړي چې ورسره يو ځای شوی نه وي او حامله هم نه وی، له يوه طلاق اچولو وروسته يې پريږدي چې عدت يې تير شي او ورځخه بيله شي دا غوره لاره ده. خو که د سړي د جلا کيدو قصد د دلايلو پر بنسټ پوخ وي د دې لپاره چې خپله او د ښځې طمعه قطعه کړي او په يوه طهر کې يو، په بل طهر کې دويم او په دريم طهر کې دريم طلاق ورواچوي، داهم سني طلاق دی.

۲. **بدعي طلاق:** هغه طلاق دی چې د سنت طريقې خلاف ورکړ شي هغه داسې چې خاوند خپلې ښځې ته په يو ځل دوه يا دري طلاقه، يا د حيض او يا دحمل په دوران کې ورته طلاق ورکړي يا په داسې طهر کې طلاق ورکړي چې په هغه کې يې جماع کړې وي، دا طلاق واقع کيږي خو ورکوونکی يې گنهگار دی.

دريم– د رجعيت او بينونت له مخې طلاق په درې ډوله دی:

۱. **رجعي طلاق:** هغه دی چې زوج له طلاق وروسته ددې واك او اختيار ولري چې خپله ښځه راوگرځوي بې له دې چې نوي عقد ته اړتيا پيدا شي، د هغې خوښه وي او يا يې نه وي. دا د اول او دويم طلاق له ورکولو وروسته خو پدې شرط چې د عدت وخت يې لا پاتې وي او که يې دعدت وخت تير شو بيا نو رجعي طلاق په بائن بدليږي او دښځې خاوند له نوي عقد پرته د هغې د راگرځيدو واك نه لري.

۲. **بائن طلاق:**: هغه طلاق ته وايي چې په کنايي الفاظولويدلی وي، لکه چې ورته ووايي ته نوره جلا کړای شوې يې، کورته دې ولاړه شه، يا له کوره ووزه او داسې نور، خو په دې شرط چې د طلاق نيت ولري، په دې صورت کې يو باين طلاق واقع کيږي زوج کولای شي په نوي عقد او مهر طلاقه کړې ښځه بيرته په نکاح کړي.[۱]

---

۱ – العناية شرح الهداية – (۵ / ۲۷۲).

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳. مغلظ طلاق: هغه طلاق ته وايي چې په درى طلاقه سره خپله ښځه طلاقه کړي، په دې صورت کې زوج نه شي کولاى چې طلاقه کړې ښځه ځان ته راوګرځوي، مګر هلته يې په نکاح کولاى شي چې دا ښځه له بل چا سره په صحيحې نکاح سره واده وکړي، هغه ورسره يو ځاى شي، بيايې يا طلاقه کړي او يا ورڅخه مړ شي او عدت يې هم تير شي نو ده ته په دې صورت کې روا ده چې نوې نکاح ورسره وکړي.

فعاليت

زده کوونکي دې په خپلو منځو کې د طلاق ډولونه روښانه کړي.

پوښتني

۱. طلاق د لفظ له مخې په څو ډوله دى؟ بيان يې کړئ.
۲. طلاق د بدعت او سنت له مخې په څو ډوله دى؟ شرحه يې کړئ.
۳. د طلاق ډولونه د رجعيت او بينونت له مخې په ګوته کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تفریق ډولونه (۱)

له طلاق څخه علاوه د ښځې او خاوند تر مینځ د خلع، لعان، ایلاء، او ظهار په ذریعه هم بیلتون را مینځ ته کیږي، غواړو په دې لوست کې په همدې موضوعاتو خبرې وکړو.

۱. خلع

کله کله د ښځې او خاوند تر منځ ژوند تریخ او ستونزمن شي، ښځه کولای شي د څه مال په عوض کې خپل خاوند په خلع کولو قانع او ځان ورڅخه جلا کړي.

د خلع تعریف

خلع په لغت کې: لرې کولو ته وایي.

د فقهاوو په اصطلاح کې: له ښځې څخه د هغې د مال په عوض کې د خلع په لفظ سره د نکاح د واک ختمولو ته ویل کیږي[1]

د خلع مشروعیت

کله کله د طبیعي، اخلاقي، دیني او صحي سببونوله امله د ښځې او خاوند ترمنځ ژوند ستونزمن شي چې په نتیجه کې ښځه، نور نه غواړي د خپل خاوند سره ژوند وکړي. د همدې اړتیا له مخې اسلامي شریعت خلع روا کړې، څو د مال په عوض کې وکړای شي ځان له دې حرج او تکلیف څخه خلاص کړي تر څو د الله د حدودو څخه د تیرې او د خاوند د اطاعت په مخالفت کې ونه لویږي.

دخلع د مشروعیت دلیل

الله تعالیﷻ فرمایي: ﴿فَإِنْ خِفْتُمْ أَلاَّ يُقِيمَا حُدُودَ اللّهِ فَلاَ جُنَاحَ عَلَيْهِمَا فِيمَا افْتَدَتْ بِهِ﴾ [البقرة: ۲۲۹]

" نو که تاسې ته دا ویره وي چې هغوی دواړه به د الله پر حدودو ټینګ پاتې نشي، نو د هغو دواړو په منځ کې ددې خبرې باک نشته چې ښځه خپل میړه ته یو څه بدل ورکړي (او ځان ورڅخه بیل کړي.) "

نبوي حدیث: له ابن عباس رضي الله عنهما څخه روایت دی چې د حضرت ثابت بن قیس الانصاري رضي الله عنه میرمن (**جمیلة** بنت أبي بن سلول) رسول الله ﷺ ته راغله ویې ویل: ای د الله رسوله ! زه د ثابت بن قیس په دین او اخلاقو نیوکه نه لرم، خو نه

---

۱ - العنایة شرح الهدایة - (۵ / ٤٦٥).

(c) ketabton.com: The Digital Library

غواړم چې د تریخ ژوند له امله په ناروا کار اود کفر په اسبابو کې ولویږم، رسول اللهﷺ ورته وفرمایل: (ته غواړې چې خپل باغ بیرته ورکړې) هغې وویل: هو، نو ده ته یې باغ بیرته ورکړ او رسول الله ﷺ ثابت رضی الله عنه ته د منلو امر وکړ، نو یې پرېښوده.[1]

د خلع حکم

د خلع په تر سره کیدلو بائن طلاق واقع کیږي او په ښځه د ټاکلي مال ورکول لازمیږي.

د خلع او طلاق تر منځ توپیر

طلاق د سړي له لوري ورکول کیږي او خلع د ښځې له خوا د یو څه مال په ورکولو غوښتل کیږي. کله چې د دواړو اړخونو موافقه راغله، خلع تر سره کیږي او په ښځې باندې د ټاکلي مال ورکول لازمیږي.

بې سببه د خلع د غوښتنې کراهیت

له کوم موجه سبب څخه پرته د خلع غوښتنه مکروه کار دی، په یوه حدیث کې له رسول الله ﷺ څخه روایت شوی چې فرمایي: «أَيُّمَا امْرَأَةٍ اخْتَلَعَتْ مِنْ زَوْجِهَا مِنْ غَيْرِ بَأْسٍ لَمْ تَرِحْ رَائِحَةَ الْجَنَّةِ»[2] "هره ښځه چې له اړتیا پرته له خاوند سره خلع وکړي د جنت بوی به یې تر سپږمو نه شي".

او په بل حدیث کې فرمایي: «أَيُّمَا امْرَأَةٍ سَأَلَتْ زَوْجَهَا طَلاَقًا فِي غَيْرِ مَا بَأْسٍ فَحَرَامٌ عَلَيْهَا رَائِحَةُ الْجَنَّةِ»[3] "هره ښځه چې له شدیدې اړتیا پرته له خاوند څخه د طلاق غوښتنه وکړي په هغې د جنت بوی حرام دی.

د خلع احکام

- که چیرې جفا، نافرماني، او بده کړنه د خاوند له خوا وي نو سړي ته دا مکروه ده چې له ښځې څخه بدل واخلي، خو که نافرماني د ښځې له خوا وي بیا د خلع په مقابل کې د عوض او مال اخیستل روادي.
- هر هغه شی چې مهر او د نکاح بدل جوړیدلای شي، هغه د خلع عوض او بدل هم کیدای شي.

---

۱ – السنن الکبری للبیهقي.
۲ – مسند الصحابة في الکتب الستة.
۳ – السنن الکبری للبیهقي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- خلع د زوج له موافقې پرته صحت نه پیدا کوي، ځکه طلاق ورکول د سړي حق دی، نو که خاوند يې ونه مني خلع نه واقع کيږي.

۲- لعان

د لعان تعريف

لعان په لغت کې: له لعن څخه اخيستل شوي چې لرې کولو ته وايي.

په شرعي اصطلاح کې: د ښځې او خاوند تر منځ له لعن او غضب سره شهادت ورکولو ته وايي، چې د زنا د شهادت په ځير د څلورو شاهدانو ځای نيسي، سړی په دې ډول شاهدي ورکولو سره دقذف له حد څخه خلاصيږي، او قسمونه يې د څلورو شاهدانو حکم پيدا کوي او ښځه په دې ډول شاهدي ورکولو سره د زنا حد له ځان څخه دفع کوی او له حد څخه ژغورل کيږي.

د لعان مشروعيت

د لعان مشروعيت په قرآن کريم ثابت دی، الله تعالیٰ ﷻ فرمايي:

﴿وَالَّذِينَ يَرْمُونَ أَزْوَاجَهُمْ وَلَمْ يَكُن لَّهُمْ شُهَدَاء إِلَّا أَنفُسُهُمْ فَشَهَادَةُ أَحَدِهِمْ أَرْبَعُ شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الصَّادِقِينَ ۞ وَالْخَامِسَةُ أَنَّ لَعْنَتَ اللَّهِ عَلَيْهِ إِن كَانَ مِنَ الْكَاذِبِينَ وَيَدْرَأُ ۞ عَنْهَا الْعَذَابَ أَنْ تَشْهَدَ أَرْبَعَ شَهَادَاتٍ بِاللَّهِ إِنَّهُ لَمِنَ الْكَاذِبِينَ ۞ وَالْخَامِسَةَ أَنَّ غَضَبَ اللَّهِ عَلَيْهَا إِن كَانَ مِنَ الصَّادِقِينَ﴾ [النور: ٦ – ٩]

«او کوم کسان چې پر خپلو مېرمنو باندې تور لګوي او له هغو سره پخپله د هغو له خپل ځان نه پرته نور شاهدان نه وي نو له هغو نه د يو تن شاهدي (داده چې هغه) څلور ځله په الله باندې په قسم خوړلو سره شاهدي ووايي، چې هغه (په خپل تور ويلو کې) رېښتونی دی او پنځم ځل ووايي چې پر هغه باندې دې د الله لعنت وي که هغه (په خپل تور ويلو کې) دروغجن وي او له ښځې نه د سزا مخنيوی په دې ډول سره کېدای شي چې هغه څلور ځله په الله باندې په قسم خوړلو سره شاهدي ووايي چې دغه سړی (په خپل تور ويلو کې) دروغجن دی او په پنځم ځل کې ووايي چې پر هغې باندې دې د الله غضب وي که هغه (په خپل تور ويلو کې) رېښتونی وي.»

له ابن عمر رضي الله عنه څخه روايت دی چې رسول الله ﷺ د انصارو د يوه سړي او دده د ښځې تر مينځ لعان تر سره کړ او دوی يې سره جلا کړل.[1]

د لعان د مشروعيت حکمت

لعان ددې لپاره روا شوی دی چې د تور لګولو په صورت کې سړيو ته د خپل حريم څخه د دفاع وروستی لاره جوړه شي، خو سړی وکولای شي دنورو شاهدانو د نه شتون

---

۱ – صحيح البخاري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په صورت کې د وروستی وسيلې په توګه له خپلو مؤکدو ګواهيو څخه کار واخلي او ښځې ته دده د حريم د پايمالولو سزا ورکړي. خو څرنګه چې د اسلامي شريعت بنسټ په عدل اېښودل شوی، ښځې ته هم له ځان څخه ددفاع او د خاوند د تور د ليرې کولو حق ورکړ شوی، ځو په خپلو مؤکدو ګواهيو دا عذاب او پيغور له ځان څخه ليرې کړي.

د لعان کيفيت

کله چې خاوند خپله ښځه په زنا تورنه کړي او يا د هغې د ماشوم له نسب څخه منکر شي (چې دا هم د صريح زنا کولو په معنا ده) او په دې خبره کوم ښکاره دليل هم ونه لري، ښځه دده تور ونه مني او د قذف د حد د اقامت غوښتنه وکړي، نو قاضي به د دوی ترمنځ د لعان پريکړه کوي او دواړه به هغه مخصوص الفاظ چې قرآن کريم د لعان لپاره ټاکلي د قاضي په وړاندې وايي، له دې څخه وروسته قاضي ښځه او خاوند سره جلا کوي، چې بيا دا ښځه په دې سړي باندې حراميږي.

د لعان حکم

د لعان د شاهدی په ويلو د ښځې او خاوند تر منځ جلا کيدل واجبيږي، قاضی به ددوی د جلا والي حکم کوي، په دې سره بائن طلاق واقع کيږي او له ښځې سره جماع او د جماع دواعي حرام ګرځي، که څه هم سره جلا شوي لا هم نه وي.

پوښتنې

۱. خلع تعريف کړی.
۲. د خلع د مشروعيت حکمت څه دی.؟
۳. د خلع د مشروعيت دليل څه دی؟
٤. د خلع حکم څه دی؟
۵. آيا د خلع او طلاق توپير شته؟
٦. بې سببه د خلع کول څه حکم لري؟
۷. لعان تعريف کړئ.
۸. د لعان د مشروعيت حکمت او دليل روښانه کړئ.
۹. د لعان کيفيت څه دی؟ بيان يې کړئ.
۱۰. د لعان حکم وښيئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تفریق پاتې ډولونه (۲)

۳- ایلاء

ایلاء په لغت کې: قسم ته وایي.

په شرعي اصطلاح کې: په تاکید سره داسې قسم کولو ته وایي چې خپلې منکوحې ته به تر څلورو یا له هغه زیات وخت پورې نه ورنژدې کیږي (جماع به ورسره نه کوي).

د ایلاء کفاره:

کله چې خاوند د څلورو میاشتو نه مخکې خپلې ښځې ته رجوع وکړي کفاره پرې لازمیږي، دغه کفاره د قسم کفاره ده.

د ایلاء مشروعیت

د ایلاء مشروعیت د الله تعالی ﷻ پدې قول ثابت دی: ﴿لِّلَّذِينَ يُؤْلُونَ مِن نِّسَآئِهِمْ تَرَبُّصُ أَرْبَعَةِ أَشْهُرٍ فَإِنْ فَآؤُوا فَإِنَّ اللّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ۞ وَإِنْ عَزَمُواْ الطَّلاَقَ فَإِنَّ اللّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾

[البقرة: ۲۲۶ – ۲۲۷]

"کوم خلک چې له خپلو ښځو سره د نا اړونډی لوړې کوي، هغوی ته څلور میاشتې وخت دی، که یې ورته رجوع وکړه، نو الله ښبونکی او رحیم دی او که هغوی د طلاق هوډ کړی وي نو ودې پوهیږي چې الله هر څه اوري او په هر څه پوهیږي."

په حنفي مذهب کې ایلا مکروه تحریمي ده؟

د جاهلیت په زمانه کې به عربو د خپلو ښځو د ځورولو لپاره د اکار کاو چې تر یو کاله یا زیات له هغه به خپلو ښځو ته نه ورنژدې کیدل، اسلامي شریعت ایلاء داسې قسم وګرځاوه چې په څلورو میاشتو کې باید پای ته ورسیږي، قسم کوونکی په دې کې مخیر دی چې قسم مات کړي او خپلې ښځې ته رجوع کوي او یا په قسم وفا کوي او ښځه له ځان څخه بیلوي، نو که یې بیرته رجوع وکړه د قسم کفاره به ورکوي او که نه نو ښځه یې ورباندې د وخت په پوره کیدو سره په باین طلاق طلاقیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ایلاء حکم

که چیرې څلور میاشتې تیرې شي نو ښځه يې په بائن طلاق وربانـدې طلاقیـږي، کـه يـې ښځې ته رجوع وکړه اوقسم يې مات کړ، نو د قسم کفاره به ورکوي.

۴- ظهار

د ظهار تعریف: د خاوند لخوا د خپلې ښځې تشبیه کولو تـه وايـي، لـه داسـې ښـځې سـره چې هغه په ده د ابد لپاره محرمه وي، لکه چې ورته ووايي ته په ما لکـه زمـا مـور داسـې يې، يا ته په ما لکه زما د مور د شا په څير يې.

د ظهار حکم

ظهار ناروا او حرام کار دی او ظهار کوونکی وربانديې ګناهګاریږي، الله تعالیﷻ فرمايي: ﴿الَّذِينَ يُظَاهِرُونَ مِنكُم مِّن نِّسَائِهِم مَّا هُنَّ أُمَّهَاتِهِمْ إِنْ أُمَّهَاتُهُمْ إِلَّا اللَّائِي وَلَدْنَهُمْ وَإِنَّهُـمْ لَيَقُولُـونَ مُنكَرًا مِّنَ الْقَوْلِ وَزُورًا وَإِنَّ اللَّهَ لَعَفُوٌّ غَفُورٌ﴾ [المجادلة: ۱] "لـه تاسـې نـه چې کـوم کسان لـه خپلو ښځونه ظهار کوي (مور ورته وايـي)، د دوی مېرمنې د دوی میندې نـه دي، د هغـو میندې خو همغه دي چې هغوی يـې زېږولي دي. دوی يـوه ډيـره نـاوړه او درواغ خبـره کوي، او حقیقت دادی چې الله ډیر معافي کوونکی او بښونکی دی."

د ظهار حکم

د ظهار په ترسره کولو خاوند ته له ښځې سره جماع او يا د جماع راښـکونکي لکـه مـسه کول ښکلول تر هغو حراميږي څو چې کفاره ورکوي.

د ظهار کفاره

د کفارې په نیت د يوې رقبې (غلام) ازادول او که يې نه درلـوده بيـا نـو دووو پرلـه پسې میاشتو روژه نیول دي او که د روژو د نیولو قدرت نـه و، بیـا شـپیتو مـسکینانو تـه پـه مـړه ګیډه خواړه ورکول، يا د خوړو قیمت ورکول دي چې سهار او بیګـا وربانـدې ځـان مـوړ کړای شي. الله تعالی فرمايي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

﴿وَالَّذِينَ يُظَاهِرُونَ مِن نِّسَائِهِمْ ثُمَّ يَعُودُونَ لِمَا قَالُوا فَتَحْرِيرُ رَقَبَةٍ مِّن قَبْلِ أَن يَتَمَاسَّا ذَلِكُمْ تُوعَظُونَ بِهِ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ۞ فَمَن لَّمْ يَجِدْ فَصِيَامُ شَهْرَيْنِ مُتَتَابِعَيْنِ مِن قَبْلِ أَن يَتَمَاسَّا فَمَن لَّمْ يَسْتَطِعْ فَإِطْعَامُ سِتِّينَ مِسْكِينًا ذَلِكَ لِتُؤْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَتِلْكَ حُدُودُ اللَّهِ وَلِلْكَافِرِينَ عَذَابٌ أَلِيمٌ﴾

[المجادلة: ٢ – ٣]

" کوم کسان چې له خپلو میرمنو نه ظهار وکړي بیاله خپلې هغې خبرې نه راواوړي چې کړې يې وه، نو مخکې له دې نه چې دواړه یوبل ته لاس ور وړي، یو غلام آزادول به وي، پدې (کفارې) سره تاسې ته نصیحت کیږي او تاسې چې څه کوئ الله ترېنه ښه خبر دی او څوک چې غلام ونه مومي هغه دې دوه میاشتې پرلـه پسې روژه ونیسي. مخکښې له دې نه چې دواړه یوبل ته لاس وروړي او څوک چې پدې هم قادرنه وي هغه دې شپیتو مسکینانوته خواړه ورکړي د (کفارې) دغه حکم د دې لپاره درکول کیږي چې تاسې پر الله او د هغه پر پیغمبر ایمان راوړئ. دا د الله ټاکلي حدود دي او دکافرانو لپاره دردناکه سزا ده ".

پوښتنې

١. ایلاء لغتا او اصطلاحا تعریف کړئ.
٢. د ایلاء د مشروعیت دلیل څه دی؟
٣. د ایلاء حکم بیان کړئ.
٤. ظهار تعریف کړئ.
٥. د ظهار حکم له دلیل سره بیان کړئ.
٦. د ظهار کفاره څه ده؟ تفصیل ورکړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library